

BLACKWELL, ELIZABETH

Ungdomens sedliga uppfostran med
hänsyn till könens inbördes förhållande
: af Elizabeth Blackwell.

S. Flodin
1885

EOD - Miljoner böcker bara en knapptryckning bort. I mer än 12 europeiska länder!

Tack för att du väljer EOD!

Europeiska bibliotek har miljontals böcker från 1400- till 1900-talet i sina samlingar. Alla dessa böcker går nu att få som e-böcker – de är bara ett musklick bort. Sök i katalogen från något av biblioteken i eBooks on Demand- nätverket (EOD) och beställ boken som e-bok – tillgängligt från hela världen, 24 timmar per dag och 7 dagar i veckan. Boken digitaliseras och blir tillgänglig för dig som e-bok.

EOD bokens fördelar!

- Få samma utseende och känsla som med originalet!
  - Använd ditt standardprogram för att läsa boken på skärmen, zooma och navigera genom boken.
  - *Sök:** Använd fulltextsökning för enskilda fraser.
  - *Klipp & klistra:** Kopiera bilder och delar av texten till andra applikationer (t.ex. ordbehandlingsprogram).
- *Ej tillgängligt i varje e-bok.

Villkor för användning

Genom att använda EOD-tjänsten accepterar du de villkor som ställs av biblioteket som äger den aktuella boken.

- Villkor för användning: <https://books2ebooks.eu/csp/sv/nls/sv/agb.html>

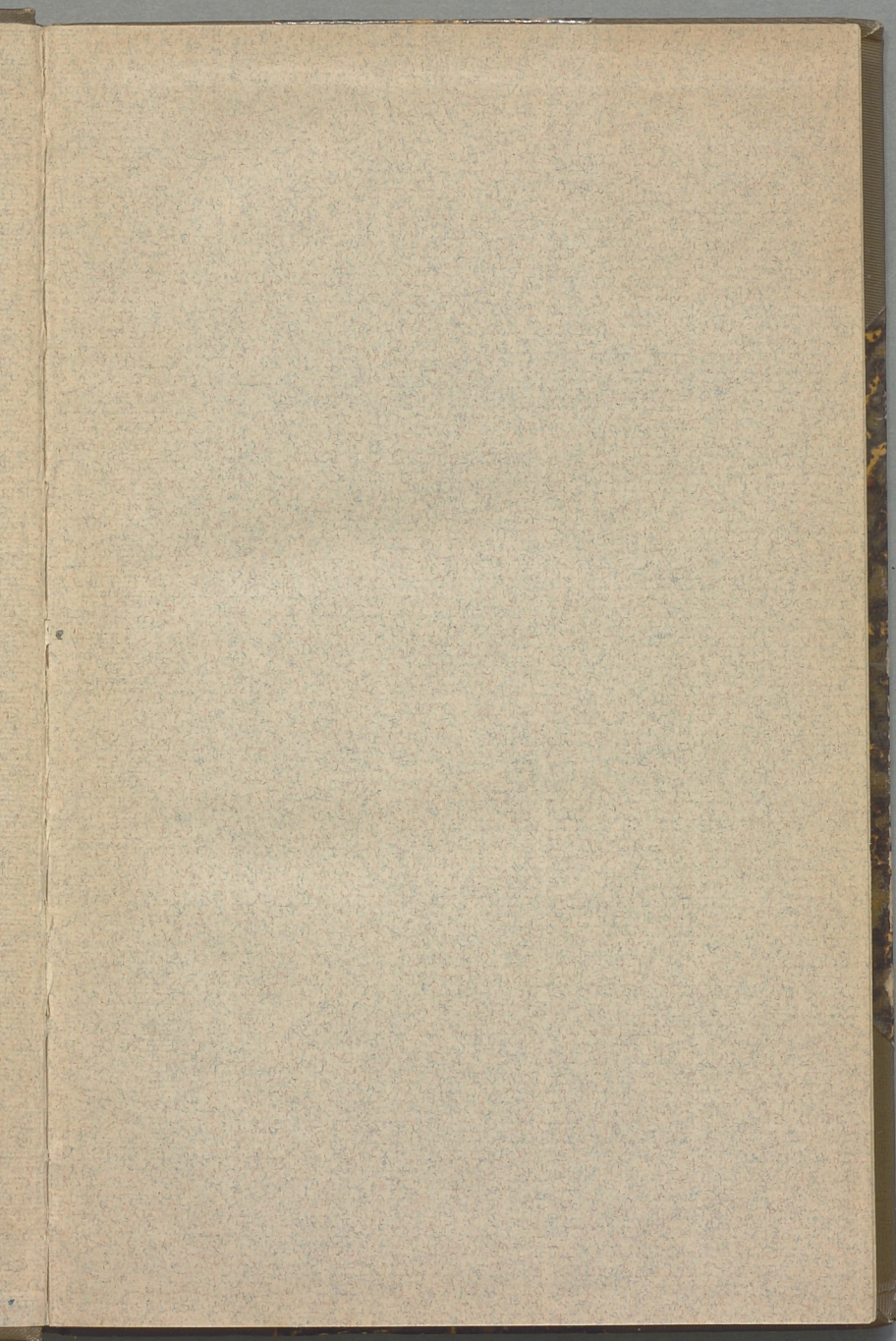
Fler e-böcker

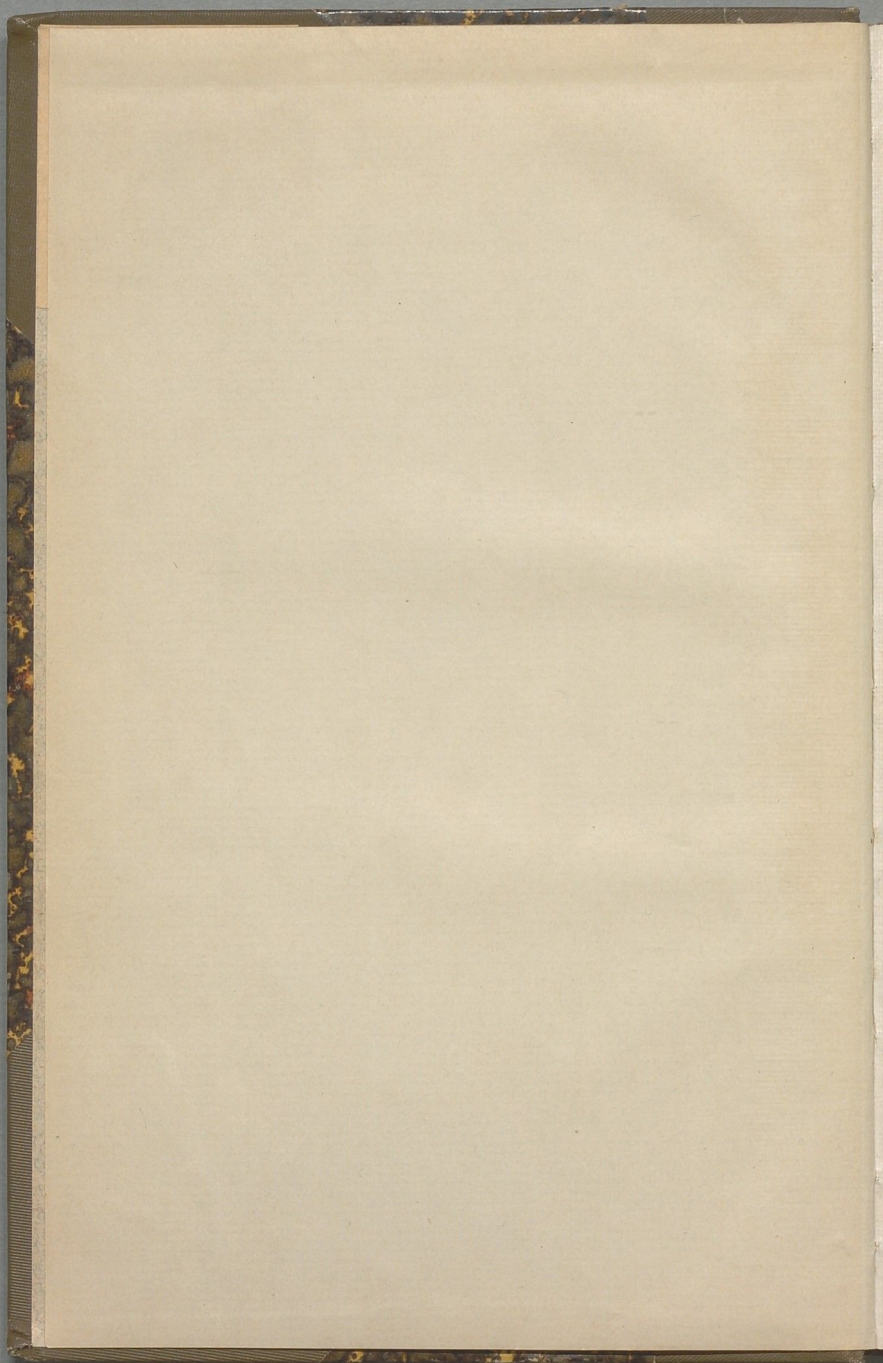
Redan nu erbjuder 40 bibliotek från 12 europeiska länder denna service. Sök böcker tillgängliga för den här tjänsten: <https://search.books2ebooks.eu>
Mer information finns tillgängliga via <https://books2ebooks.eu> boken.

Kungl. Biblioteket
STOCKHOLM

Unger
Umg.

2

Unders.
Umg.

UNGDOMENS SEDLIGA UPPFOSTRAN

MED HÄNSYN TILL

KÖNENS INBÖRDES FÖRHÅLLANDE.

AF

Dokt. ELIZABETH BLACKWELL.

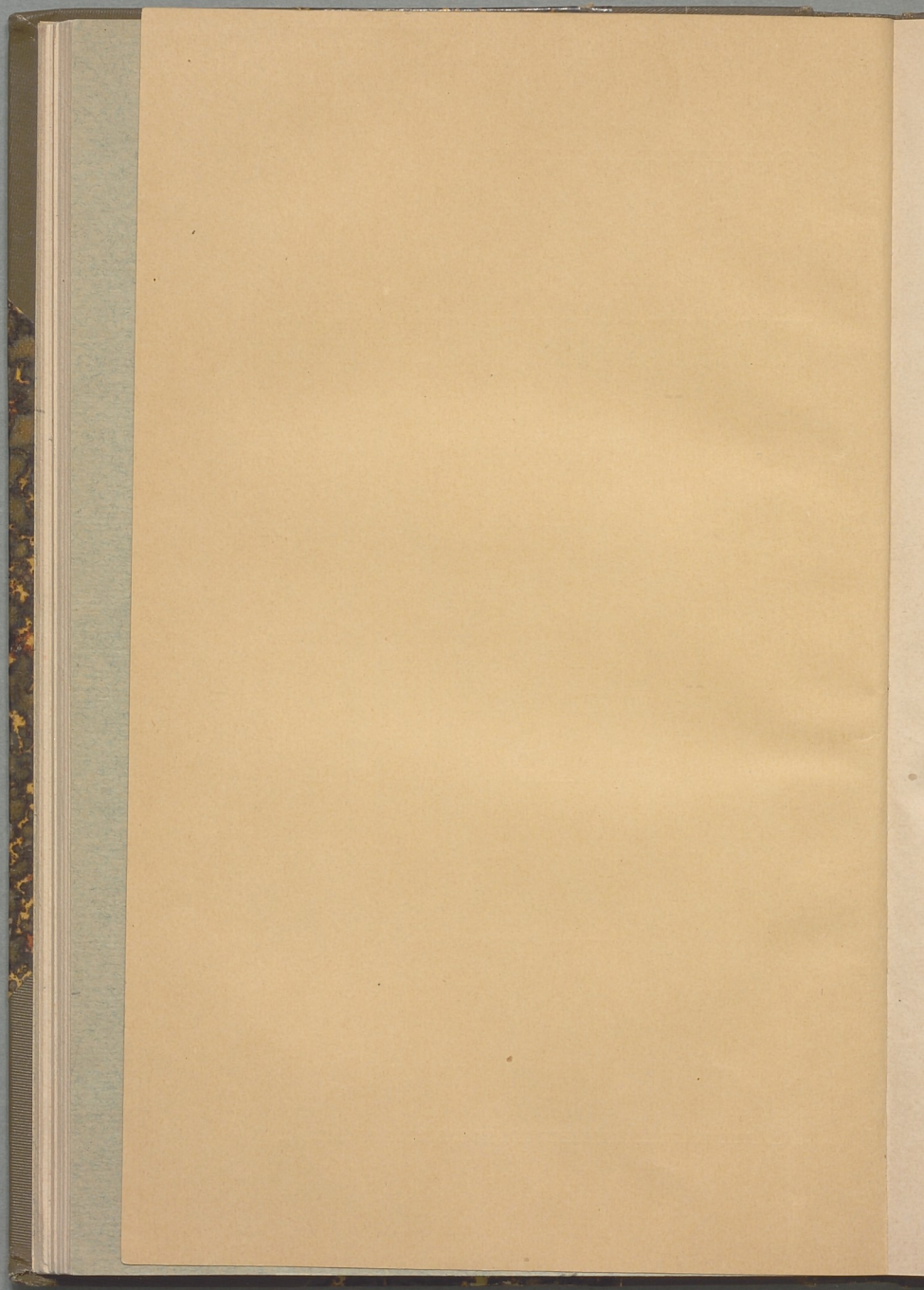

Efter originalets sjette omarbetade upplaga.

Pris: 1 krona.

UNGDOMENS SÄDLIGA UPPFOSTRAN

MED HÄNSYN TILL

KÖNENS INBÖRDES FÖRHÅLLANDE.

AF

DOKTOR ELIZABETH BLACKWELL.

Efter originalets sjette omarbetade upplaga.

Andra svenska upplagan.

STOCKHOLM.
SIGFRID FLÖDINS FÖRLAG.

KARLSHAMN,
E. G. JOHANSSONS BOKTRYCKERI 1886.

Till föräldrar.

Da jag för många år sedan började min verksamhet som läkare, drogs min uppmärksamhet till ett ämne, som utöfvar stort inflytande på den uppväxande generationens helsotillstånd. För att leda föräldrars omsorger in på rätt spår höll jag några föreläsningar öfver flickors fysiska uppfostran. Den erfarenhet, jag sedermera vunnit under en flerårig läkarepraktik, har äfven kommit mig att begrunda ett annat ämne, lika viktigt för nationens sundhet, nemligen ungdomens sedliga uppfostran med afseende på könnens inbördes förhållande. Detta ämne, af så stor vikt för släktet, är dock så vidtomfattande, att endast ett utkast deraf kan komma i fråga i detta lilla arbete.

Det är med en genomgripande känsla af ansvar, som jag inför en stor allmänhet vågar behandla ett ämne, hvilket vanligtvis anses olämpligt för allmän undervisning. Jag vet emellertid af lång erfarenhet, att en sådan undervisning är af behovet påkallad

och icke längre bör undanhållas af läkarne. Om icke de, som äro berättigade att gifva denna undervisning, göra det, skola personer, som icke äro kompetenta dertill, göra det på ett oriktigt sätt och med skadliga följder. Det är i denna öfvertygelse, som följande arbete, en frukt af lång erfarenhet, tillkommit.

FÖRSTA AFDELNINGEN.

OM DE FYSIOLOGISKA LAGAR, HVILKA HAFVA INFLYTANDE PÅ KÖNENS ANDLIGA OCH LEKAMLIGA UTVECKLING, OCH OM DE SAMHÄLLELIGA FÖLJDERNA AF ATT VÅRDSLÖSA DESSA LAGAR.

Hvarje tidsålder föder nya idéer, då några särskilda sanningar för lifvet mer än vanligt framhållas och göras bemärkta. Denna idéutveckling bildar samhällsformen för den generationen, gifver honom en bestämd prägel och drifver den menckliga utvecklingen ett steg framåt. Af alla de begrepp, hvilka småningom blifvit utredda och eröfrade såsom det menckliga samhällets stadigvarande egendom, har intet haft en så långsam utbildning som begreppet om det rätta förhållandet mellan könen. Fortplantningsdriften är ett oundgängligt vilkor för lifvet och utgör grunden för samhället. Hon är den starkaste driften i menckliga naturen. Outvecklad, utan att vara föremål för tanken, innebor denna oundvikliga drift, såsom den innersta lifsålden i människans natur, skyddad från

all möjlighet af förstöring; men skärskådad i alla sina vidsträckt förgreningar, lämpad för mänsklig utöfning till hela sitt förädlande inflytande, står hon ännu lågt på civilisationens skala. Allt hvad som angår könsförhållanden har vanan blindt stämplat såsom heligt och lasten ansett omöjligt att förändra. Hela menskligheten tyckes berörd af ovilja, fruktan, skam vid hvarje bemödande att allvarligt betrakta detta grundbegrepp. Emellertid måste det i tidernas längd nödvändigt stiga fram såsom ett ämne af yttersta vikt. Allt efter som samhället går framåt, grunderna för rättvisa och mensklighet blifva stadgade, vetenskapen och industrien bereda vägen för ett fullkomligare välde öfver den materiela verlden, skall man inse, att tiden är inne för ett allvarligt betraktande af den förnämsta frågan rörande mänsklig välfärd; ty föreningen mellan könen skall då framställa sig såsom den största hjälp eller det största hinder för vidare framsteg. Småningom skall den öfvertygelsen göra sig gällande, att liksom denna förening är grunden för samhällets vara, så är hon ock dess största ära. Man skall inse, att förbindelsen mellan man och qvinna utgör den förnämsta orsaken till en nations förfall, eller innebär i sig ett löfte om oändlig framtida tillväxt.

Familjen, det första enkla elementet af samhället, är den första naturliga produkten af könslivet, och hela samhällets byggnad måste bero på karakteren af detta element och de krafter, som derur kunna utvecklas. Köns-sedelära skall blifva ansedd såsom den högsta sedelära, emedan hon innesluter grunderna för rättvisa, heder och redbarhet i fråga om den mest

inflytelserika af alla menskliga förbindelser, och liksom sedeläran är af högsta vigt för lifvet, så är hon äfven af högsta vigt för den uppfostran, som förbereder lifvet." Sålunda ligger en stor samhällsfråga innesluten i grunden för ungdomens sedliga uppfostran med afseende på könsförhållandena och påverkas mer eller mindre direkt vid hvar steg, denna uppfostran tager. Det är oundvikligen nödvändigt att taga i betraktande den förbindelse, som detta ämne har med de olika systemen för uppfostran och de medel, genom hvilka uppfostran bör stärka och leda ungdomen vid hans inträde i samhällslifvet.

De grunder, hvilka skola leda oss vid våra barns uppfostran, måste bero af de åsikter, hvilka vi hysa angående deras inträde i lifvet såsom vuxna män och kvinnor. Dessa åsikter skola ovilkorligt blifva bestämmande för gången af deras praktiska uppfostran. Två stora frågor framställa sig då helt naturligt vid början af hvarje omsorgsfullt betraktande af sedlig uppfostran, nemligen:

1. Hvad är det rätta målet för förbindelsen mellan man och kvinna, som i sig sjelft innesluter fröet till förkofran och ständig utveckling?

2. Är detta mål upphunnet, eller på hvad sätt kan det uppnås?

Bemödandet att åstadkomma ett riktigt svar på dessa frågor, med hänsyn till ungdomens utveckling och familjens välfärd, är målet för detta arbete.

Menniskoslägtets gradvis föregående utveckling från lägre till högre former af samhällslif gör studiet af förhållandet mellan könen till en mycket invecklad fråga. Man finner dock en säker vägvisare i de

stora fysiologiska sanningarna, betraktade i deras förhållande till mänsklig utveckling, och det är på dessa sanningar, som ett riktigt system för ungdomens uppfostran måste grundas.

Hvar och en vet, att ingenting är så enfaldigt som att stödja sig på »det som brukas», intet mera otillförlitligt än en teori, som icke öfverensstämmer med noggrant iakttagna fakta, ingenting mera missledande än delvis anförda fakta. Lagarne för människokroppens sammansättning, uppställda som de äro enligt vetenskapens mest omfattande rön, måste omsorgsfullt studeras. Vi måste lära, hvad förnuftet och fysiologien framställa såsom riktiga lagar, hvilka skola styra förbindelsen mellan man och qvinna, lagar, hvilkas iakttagande skall betrygga utvecklingen af vårt slägte och tjena såsom ledare vid riktningen af våra barns uppfostran.

Förbindelsen mellan mänskliga varelser beror af naturen och fordringarna hos individerna. Det är därför nödvändigt att känna, hvad som verkligen är den mänskliga individens natur, på hvad sätt denna natur förädlas och på hvad sätt hon förnedras. Känndomen härom måste ovilkorligen utgöra grunden för alla riktiga uppfostringssystem. Följande fysiologiska satser, huru abstrakta de än vid första påseende kunna anses, äro oundvikliga för en klar åskådning af ämnet.

Hvarje skapadt väsen har sin särskilda urbild, mot hvilken det drages, om det skall fylla sin bestämelse i skapelsen. Det ligger i fröet en förborgad kraft, hvilken, om de nödvändiga vilkoren icke saknas, skall leda det genom de olika graderna för

tillväxt och utveckling till det fullkomliga uppnåendet af urbilden.

Denna urbild, eller detta mönster, är individens sanna mål. Den process, han genomgår för att hinna detta mål, utvisar hans natur.

För att bestämma en varelses natur, måste man taga i betraktande så väl den urbild, till hvilken han sträfvär, som de steg, genom hvilka endast denna urbild kan uppnås; eljest kommer vårt omdöme på afvägar. Begreppen förvirras ofta genom ett obestämdt bruk af ordet natur. Den civiliserade människan är mera naturlig än den vilda, emedan hon står närmare urbilden för en sann människa och har tillagnat sig förmågan att fortplanta förädlade egenskaper genom sina barn. Det som vanligtvis kallas ett naturtillstånd är i sjelfva verket ett outveckladt lifstillstånd, hvilket icke uppenbarar människans verkliga natur, utan endast hennes ofullständiga beskaffenhet.

Fall af abnorma ofullkomligheter i individens fysiska byggnad inträffa ofta, ty icke allenast ideela utan äfven blinda krafter arbeta under den långa och ömtåliga processen för utbildandet af en fullständig människa. Sålunda finna vi, att kroppens utvecklingsarbete stundom misslyckas och frambringa sex fingrar i stället för fem, någon gång genom flere generationer; eller att de krafter, som bilda åtskilliga organ, blindt arbeta till öfvermått och frambringa det sjukliga tillståndet hypertrofi. Stundom afstannar utvecklingsarbetet, hvilket kan inträffa vid hvilken period som helst af det unga lifvet så väl som före födelsen, och följden blir ofullständiga eller

bristfälliga organ, ehuru i sådant fall växtkraften kan fortfara och till och med ett långt lif kan uppnås. Detta tillstånd är likväl ingalunda naturligt, ty det strider mot urbilden.

Då vi studera den menckliga individen, finna vi, att han i vissa fall liknar djuren, i andra helt och hållet skiljer sig från dem och i några fall öfvergår från den djuriska till den menckliga urbilden. Om han hejdas i sitt lopp vid något skede af den regelbundna följdén eller utvecklingen, går han miste om det egentlig målet, och ehuru lefvande, blir han onaturlig. Om vi vilja karakterisera urbilden för menniskan, den urbild, för hvilken en långsam och jemn utveckling af alla delar är nödvändig, finna vi honom i de psykiska, icke i de fysiska egenskaperna hos menniskan. Fysisk kraft, fullkommandet af fysiska anlag kunna ernås af djuren i högre grad än af menniskan. Det är endast då vi iakttaga den nytta, till hvilken dessa fysiska krafter kunna användas och den odling, för hvilken de äro mottagliga, som vi märka det menckliga släktets oändliga öfverlägsenhet och igenkänna urbilden, det vill säga den sanna naturen hos menniskan, för hvilkens uppnående hela det sorgfälliga utvecklingsarbetet är ämnadt. Ju noggrannare vi undersöka utvecklingen hos de lägre varselerna, ända från de instinktartige rörelserna hos de ryggradslösa djuren till de medvetna rörelserna hos hunden och elefanten, dess klarare framträder för oss urbilden för menniskan. Denna urbild är den förening af det sanna och goda, som vi kalla förnuft. Förnuft är ett klart begrepp om den riktiga förbindelsen mellan tingen och kärleken till deras

harmoniska förening. Det innesluter omdöme, samvete, alla de högsta intellektuella och moraliska egenskaperna.

Förnuftet, med viljan som verkställare af dess befallningar, är det som karakteriserar urbilden för människan. Det är mot detta mål, som hennes förmögenheter dragas, häri består hennes egendomlighet, hennes förmänsrätt i tillvaron. Hvarje felsteg under vägen till detta mål hämmar hennes utveckling lika mycket som ett fall af klufven ryggrad eller ett ofullkomligt tillslutande af hjertats valvler. Vi kunna icke bedöma människans natur utan att hafva en klar åskådning af hennes urbild, och det är omöjligt att upprätta ett sundt undervisningssystem utan att beständigt hafva för ögonen både människans sanna urbild och de steg, hon måste taga för att uppnå honom. Dessa steg, det vill säga de medel, genom hvilka människan utvecklas för att uppfylla sin bestämmelse i skapelsen, utgöra hufvudfrågan i närvarande fall.

Ett utmärkande drag vid människans utveckling är den långsamhet, med hvilken hon försiggår. Intet djur är så hjälplöst under sin första tid eller stannar så länge i ett fullkomligt beroende af sina föräldrar. Under de första åren är barnet helt och hållet ur stånd vare sig att förskaffa sig föda eller skydda sig för olycksfall och det uppnår hvarken sin lekamliga eller andliga utveckling fullständigt förr än efter tjugu år. Denna långsamt gående utveckling af förmögenheter är ett hufvudvilkor för deras fullkomlighet. Det är en lag för det organiska lifvet, att ju högre grad af utveckling det kan uppnå, dess långsammare försiggår den process, genom hvilken det ernär denna

grad och dess längre är tiden för beroende af föräldrahjelp.

De krafter, som verka vid fulländandet af människan, skilja sig i sina verkningar vid de olika stadierna af hennes utbildning. Man har att iakttaga två särskilda krafter, hvilka ofta sammanblandas, men hvilka det är nödvändigt att särskilja, nemligen växtkraften och utvecklingskraften; den förra kommer med födelsen, den senare endast vid vissa tidpunkter.

Förmågan att tillväxa och näras, hvarigenom den menliga kroppshyddan uppbygges och underhålles med de krafter, som utgå från föda och andra faktorer, visa sig till lifvets sista andedrag genom ämnesomsättningen, som fortfar så länge människan lever. Kroppen förbrukas genom sin egen verksamhet, och det är endast genom den bestämda jemvigten af de båda krafterna afsöndring och förnyelse som hellsa och lif bibehållas. I ungdomen försiggår en hastig förbrukning af muskelväfnaden, men tillika finnes då ett öfvermått af bildande kraft, som sätter hvarje särskildt organ i stånd att förkofras och härdas. Återstoden af denna bildande kraft, sedan derifrån afdragits förbrukningen af muskelväfnaden, utmärker styrka hos den vuxna människan. Minskning under behöflig förnyelsekraft utmärker lifvets aftagande.

Utvecklingskraften deremot visar sig icke i tillväxt och underhåll af befintliga delar, utan i skapandet af nya organ eller delar af organ, så att helt och hållet nya krafter tilläggas de förut varande. Efter födelsen tillhöra dessa egendomliga ansträngningar af skapande kraft uteslutande barnet. De betecknas hufvudsakligen af tandsprickning, utvidgning af ben-

byggnad och hjerna och ännu mer af tilltagande kraft i fortplantningsorganen. Med detta utvecklingsarbete har den vuxna människan ingenting att göra; det är en börda lagd på de unga, ett arbete, som tillhör dem uteslutande, liksom barnsbörd är moderns uteslutande arbete.

En af de första lärdomar, fysiologien gifver oss, är den långsamma och jemna utvecklingen af de olika förmögenheterna. Ehuru materialet till den fullständiga urbilden af den blifvande människan faktiskt inneslutes hos barnet, fordras dock lång tid och flera handa vilkor för dess utbildande, och urbilden ernås aldrig utan tillräcklig tid och erforderliga vilkor.

Ett annat fysiologiskt faktum, nödvändigt att iakttaga, är den ordning, i hvilken människans utveckling försiggår. Förmögenheterna tillväxa i en viss bestämd ordning: först de egenskaper, som äro nödvändiga för den enkla fysiska tillvaron; sedan de, hvilka ställa människan i närmare förbindelse med naturen, och sist de, som förena henne med hennes likar. Liksom matsmältningskraften är i ordning före förmågan att gå, så inträder musklernas rörelse och verksamhet före styrka, förnimmelse före iakttagelseförmåga, tillgifvenhet och vänskap före kärlek. Naturens sista arbete vid bildandet af en fullständig människa är att begåfva henne med fortplantningsförmågan. Detta är ett verk af utveckling, icke af blott växtkraft. Nya organ tillkomma, hvilka fordra samma vilkor af gradvis tilltagande stadga och lång förberedelse för ett särskildt arbete, som utbildandet af alla det animala lifvets organ kräfver. Vid manbarhetsåldern, då det egentliga könslifvet begynner, befinna sig de öfriga

beslägtade organen, benbyggnaden, muskulaturen, hjernan, ännu i sin långsamma härdningsprocess. Vid aderton år äro ben och muskler mycket ofulländade. Parkes säger, att i »vissa delar af ryggraden börjar knappt ossifikationen (förbeningen) före sextonde året. De båda tunna skifvorna på öfre och undre ytorna af ryggkotornas kroppar börja bilda sig efter tjugonde året och äro förbenade inemot det trettionde. I korsbenet börjar förbeningen vid det adertonde året och fulländas vid det tjugufemte. Refbenens och skulderbladens utskott äro fullt utvecklade vid tjugufemte året, nyckelbenet börjar förbenas mellan adertonde och tjugonde året; strålbenets och armbågsbenets delar äro ej sammanvuxna vid adertonde året, ej heller lårbenets, skenbenets och vadbenets, och intet deraf är fulländadt förr än vid tjugufemte året. Musklerna äro likaledes utbildade: de tilltaga i storlek och styrka proportionsvis med benen, och icke före tjugufemte året, stundom ännu senare, äro de rörformiga benens ledändar fullt sammanvuxna med sina midtstycken.»

Såsom en nödvändig följd af denna långsamma ordning af naturlig utveckling framgår, att individen tager skada, om icke tillräcklig tid till utbildning beskäres honom, eller om förmögenheter, hvilka längst skola stanna i översksamhet för att långsamt härdas och stärkas tills rätta stunden för deras bruk är inne, otillbörligt eggas eller brukas för tidigt. »Det är icke allenast ett förbrukande af materiel, utan det är en bestämd grymhet att skicka en pojke på aderton eller tjugu år i fält», säger Parkes. Den skadliga verkan af en otillbörlig reining till en ny funktion är tvåfal-

dig: för det första motarbetas naturens kraft att härda de redan fullt utbildade organen; för det andra skadas den väsentliga utbildningen af det sista organet, som för tidigt användes. Barnet, som tvingas att bära tunga bördor, blir krympling, vanlytt; ynglingen, som svigtar under öfveransträngande tankearbete, förstör matsmältningen och skadar hjernan. Om den kraft, hvilken är utvecklingens sista arbete, den som fordrar längsta tiden och sorgfälligaste förberedelsen, nemligen fortplantningskraften, brukas för tidigt, ådrager sig individen en ihållande skada, som aldrig kan fullkomligt botas.

Här är på sin plats att påpeka skilnaden mellan manbar och mogen eller giftvuxen. Denna skilnad grundar sig på det viktiga faktum, att ett arbete af långvarig förberedelse eger rum i både fysiskt och psykiskt hänseende, innan en ny förmåga inträder i fullständig livsverksamhet. Manbar är individen vid den ålder, då i barnets konstitution inträffar den förändring, som gör det möjligt för flickan eller gossen att blifva mor eller far, men då utöfvandet af denna förmåga är högst skadligt. Denna förändring inträffar i regeln mellan fjorton och sexton år. Giftvuxen deremot är individen, då han kan ingå giftermål utan skada för sig sjelf eller sin afkomma. Denna tidpunkt anses i tempererade klimat inträffa för mannen mellan tjugutredje och tjugufemte året. Vid tjugufem är börjar denna tidpunkt af fullkomlig manlig kraft, denna förening af liflighet och styrka, som sätter mannen i stånd att blifva stamfar för en kraftig ätt. En stark konstitution, fortplantad af sunda föräldrar mellan tjugufem och trettiofem år, tillhör naturens

ordning vid utbildandet af det menskliga släktet. Tiden mellan de båda perioderna af manbarhet och mandomskraft är en mycket viktig tid af hastig utbildning och långsam härdning. Icke endast att kroppens lifslånga arbete vid denna tid fortgår med större verksamhet än hos den fallvuxne — det vill säga värmets och näringens arbete, allt det som angår kroppens uppehållande under den oupphörliga förbrukningen af mekanisk och andlig kraft; — men det ännu mera makt-påliggande utvecklings- och utbildningsarbetet befordras nu till sin sista och största fullkomning. Ehuru, hvilket senare skall visas, det inflytande, som det lilla barnet är underkastadt, har en mäktig inverkan på dess senare utbildning till godt eller ondt, är likväl tidpunkten mellan fjorton och tjugufem år den viktigaste beredelse tiden för den fullvuxnes senare lif.

Ett annat viktigt faktum, bekant genom fysiologiska iakttagelser, är den absoluta nödvändigheten att styra de menskliga krafterna genom utvecklande af en förständig själfbeherskning. Förnuft, icke instinkt, är vårt släktes förnämsta upprätthållare. Vi kunna icke växa upp som djuren, hvilka blindt följa den fysiska naturens kraf. Från det första ögonblicket af barnets tillvaro måste det ledas af förstånd. I början tillhör detta ledande förstånd modern; och genom alla de tidigare stadierna af lifvet måste ett högre förstånd än barnets fortfara att anskaffa de nödiga vilkoren för utbildning, ända till dess barnets så småningom försiggående andliga utveckling gör det oberoende af personlig handledning. Största svårigheten vid uppfostran är att iakttaga jemnmått, ty man måste taga i betraktande, att förmaningar och råd mot-

vägas af barnets motståndsbegär. Först och främst måste man komma i håg, att det faderliga förståndet har att göra med en stor del ovilkorlig fysisk instinkt, med hvilken hvarje barn af naturen är begåfvadt. Dernäst gäller att jemnt afväga de båda förstånden, det faderliga och det barnliga. Öfvervigten vexlar ständigt, och den sanna visdomen vid uppfostran består i att rätt reglera denna vexling.

Det är af stor vigt att iakttaga, att hvarje ny sida af lifvet, hvarje ny egenskap börjar på ett barnligt sätt, det vill säga, att dermed alltid följer en stor del blind instinkt, som nödvändigt fordrar en högre ledning. Det instinktartade lifvet hos kroppen förefinnes alltid och sträfvar därför beständigt att göra sig gällande. Detta känslolif skall på mångahanda sätt få ett fullkomligt herravälde öfver individen, om förnuftet icke utbildas till en beherskande kraft. Faran af en otillbörlig öfvervigt hos den instinktartade kraften faller genast i ögonen, då det gäller könslifvet. Det börjar barnligt med ett larm af öfverväldigande känslor och rörelser och fordrar lika så väl ordnade vilkor, lika så ädelt ledande inflytande som barnets tidigare lif. Vid denna tidpunkt af lifvet fordras i synnerhet ett jemnt afvägande af det faderliga och det barnliga förståndet. En lika så öm vård, som under barndomen fordras, är nödvändig för att betrygga en småningom skeende utveckling af förständig själfbeherskning rörande det unga könslifvet. Om vi icke inse denna nödvändighet, eller om vi underlåta att utöfva detta omedelbara inflytande, förmå vi icke fatta den höga pligt, som är den äldre generationens förnämsta åliggande gent emot den yngre. Många för-

äldrar skola må hända rygga tillbaka för denna pligt och, i följd af en oriktig åsigt om könslifvet, äfven vara urständsatta att utöfva detta slags inflytande; men nödvändigheten af detta inflytande kvarstår icke dess mindre såsom en lag för menniskonaturen, en oföränderlig, i den menckliga kroppsbyggnaden rotad lag. Det tillhör naturens system, att hvarje ny förmåga fordrar en yttre förständig ledning, som endast småningom kan öfvergå i sjelfbeherskning.

Denna nödvändighet synes klarare, om vi fortsätta vår fysiologiska undersökning. Våra föregående iakttagelser hänvisa förnämligast till den långsamma process, genom hvilken kroppens olika delar måste byggas upp steg för steg, under ledning af ett yttre förstånd, hvilket har att tillgodose de nödvändiga villkoren för den fysiska utbildningen. Lika säkert är, att individens sinnesstämning utöfvar ett bestämdt inflytande på kroppens utbildning. Det är ett faktum, som erfarenheten hvarje dag bestyrker, att fruktan kommer hjertat att slå fortare, att oro hindrar matsmältningen, att sorg nedsätter lifsverksamheten, hvaremot välbefinnande stärker henne. Huru ofta ser icke läkaren en tård, lidande sjukling genom lyckliga omständigheter förvandlad till en glad, verksam samhällsmedlem! Läkarnes anteckningar äro fulla af bevis på hvilken oerhörd utsträckning ett sådant inre inflytande har.

Vi finna, att sinnet, som verkar genom nervsystemet, icke endast berör nerver och muskler, det animala lifvets organ, som stå under cerebrospinalaxelns direkta inflytande, utan äfven utsträcker sitt inflytande till närings- och afsöndringsprocesserna, hvilka tillhöra kroppens växtlif. Det är känt, att

menniskor, som vetat, att en ärftlig sjukdom funnits inom deras familj, bidragit till utvecklingen af denna sjukdom genom att ideligen rikta sin uppmärksamhet derpå och sålunda föra nervverksamheten i den riktningen.

Liksom fallet är med andra känslor, kan fortplantningsdriften, måttligt stegrad, gifva upphof till tankar, sinnesrörelser och önsknningar, hvilkas säte är hjernan, och hvilka kunna återverka på muskelsystemet genom förståndet och viljan. Men om denna drift blir otillbörligt retad, skall hon genast draga med sig motsvarande rörelser, hvilka måste betraktas såsom rent mekaniska. Detta inträffar någon gång vid åtskilliga sjukdomsformer hos människan och är det vanliga hos de lägre djuren. Om denna drift eggas i ovanlig grad, skall hon fullkomligt qväfva alla medel till begärets undertryckande och helt och hållet undandraga handlingen viljekraftens herravälde. Ett dylikt förhållande inträffar hos många idioter, hos hvilka fortplantningsdriften utöfvar en förherskande makt, icke emedan hon i sig sjelf är stark, utan därför att förståndet är outveckladt och hon verkar utan tygel eller ledning af viljan.

Hvad viljekraften kan åstadkomma, visas bäst af den hänsko, människan kan lägga på det starkaste af alla lekamliga behof, nemligen hungern. Samhällets fordringar hafva lagt en så fullkomlig tygel på hungern, att tillfredställandet deraf, utom i öfverensstämmelse med gällande lagar, är ansedt som ett brott. Trots den förfärliga frestelse, åsynen af föda utgör för en utsvulten människa, straffar samhället henne, om hon ger vika därför. Ännu strängare än fastställda för-

ordningar äro dessa oskrifna lagar, som påtvingas individen af allmänna opinionen. Otaliga människor i alla civiliserade länder lida beständig försakelse och svälta till döds, mer eller mindre långsamt, hellre än att bryta mot allmänt antagna grundsatser, hvilka skulle döma dem till samhällelig bannlysning, om de tillegnade sig en föda, som icke tillhörde dem. Andra egendomliga och viktiga bevis på andlig verksamhet finna vi i otaliga fall af själfbedrägeri, smittande hallucinationer och sinnesrörelsens inflytande på den fysiska och psykiska organismen.

Af den menskliga organismens alla funktioner äro de, som röra afsöndring, de mest oeftergifliga och de som oftast bero af sinnesstämningen. Afsöndringen af tårar, galla, mjölk, saliv kan betydligt ökas af sinnesretelse eller minskas genom befordrande af en motsatt afsöndring. Detta inflytande låter känna sig i sin fulla kraft synnerligast i fortplantningsorganen, som starkt påverkas af sinnestillståndet. Då sinnet ofta riktas mot föremål, som uppväcka lidelse, tilltager denna afsöndring i sådan grad, att hon kan blifva en farlig uttömning af organismens kraft. Å andra sidan kan ett bestämdt användande på andra föremål af de andliga och lekamliga förmögenheterna minska denna verkan eller till och med helt och hållet hämma henne.

Att själen måste hafva makt att leda den högsta af de animala funktionerna, framgår tydligt af meniskonaturen. Fortplantningsförmågan når sin fulländning då själen är fullt utvecklad och alla sinnen befinna sig i sin friskaste ungdomliga kraft. Ända målet är icke längre inskränkt till individen: det gäl-

ler samhällets lifskälla, släktets skapande. Således är det tydligt, att den mänskliga anden måste beherska denna funktion, som helt och hållet skiljer sig från andra funktioner genom sin objektivitet. Individens kan existera utan henne, släktet icke. Hvarje föremål, som framställer sig för känslorna och sinnet, verkar med egendomlig kraft på denna funktion. Vare sig i loflig eller oloflig riktning är det själen, som besitter den beherskande makten. En ädel själsriktning är den medelpunkt, från hvilken alla våra bemödanden att understödja den yngre generationen måste utgå.

Schemat för uppfostran måste vara olika för barn- dom och ungdom. Under den förra perioden rör uppfostran mera speciellt kroppens tillväxt och individens danning; under den senare måste uppfostran ske med hänsyn till könet och släktet. Så väl i barn- domen som ungdomen gäller det att egna omsorgs- full vård åt det dubbla elementet i vår natur, själ och kropp; men i barndomen står kroppen i första rummet, i ungdomen själen.

Ju högre karakter en funktion har och ju vid- sträcktare hennes förbindelser äro, dess allvarigare och talrikare äro de faror, för hvilka hon är utsatt. I ungdomen, då utvecklingen är mindre fullständig, synes väfnadernas benägenhet för vitala retelser be- tydligt förökad. Hvad den vuxne mannen jämförelse- vis ostraffadt kan tillåta sig, förstör ynglingen, hvars natur, just genom sitt behof af utveckling, är så myc- ket känsligare för allt, som retar sinnena. Denna viktiga sanning gäller i så väl andligt som lekamligt hänseende och bör framför allt tillämpas till före-

kommande af de faror, som för tidig utveckling af könsorganet medför. Det unga könslifvet fordrar, för bibehållande vid helsa och kraft, större omsorg än något annat organ för en enkel fysisk funktion kräver.

I det föregående hafva vi betraktat de sexuala egenskaperna hufvudsakligast i förhållande till individen, och vi hafva anfört hufvudgrunderna för betryggande af högsta möjliga helsa och styrka för hvarje individ. Detta är emellertid otillräckligt: för att bestämman det sanna målet för ungdomens sedliga uppfostran måste man taga hänsyn till två andra fysiologicaliska fakta, nemligen könsdualismen och dess resultat.

De sexuala organens verksamhet lyder under en helt annan kategori än andra fysiska funktioner, för det första emedan hon är en egenskap hos två, icke hos en allenast, och för det andra emedan resultatet är föräldraskap. Så snart en fysisk funktion beror af en egenskap hos två, tillhör hon en helt annan klass än de, hvilka kunna betraktas endast individuellt. Sjelfva detta faktum gifver henne en prägel, som fordrar att afseende fästes vid förbindelsen mellan de båda faktorerna. En funktion, som fordrar två för sitt rätta utöfvande, kan icke, utan att skådas från en falsk synpunkt, betraktas i sitt ofullkomliga tillstånd såsom tillhörande ena hälften. Man kan icke från vetenskaplig ståndpunkt betrakta denna särskildt stående egenskap såsom inskränkt till en individuell funktion, liksom öfriga egenskaper hos människokroppen. Denna funktions oundvikliga samband med mannen, qvinnan och släktet måste alltså framstå så-

som ett utmärkande faktum vid bestämmande af ungdomens uppfostran. Sålunda bör ungdomens sedliga uppfostran och den nödvändiga fysiologiska ledningen af hans fortplantningskraft ske med hänsyn till dessa två oundvikliga fakta: dualism och föräldraskap. Unga män och unga kvinnor måste bildas för att uppfylla sin bestämelse, så väl med afseende på förbindelsen med hvar andra som på afkomman.

Frågan om den ärftliga öfverflyttningen af egenskaper, om så väl det andliga som lekamliga inflyttandet på afkommans karakter, är en sådan lifsfråga, att hon icke kan blifva åsidosatt ens i den inskränktaste öfversigt af familjens välfärd, och ännu mindre vid betraktande af uppfostran, som utgör grunden för nationens framsteg. Denna stora fråga, som ännu ligger i sin linda, ty hittills samlade fakta äro jemförelsevis få, innesluter en oändlig kraft af framtida utveckling.

Vi veta alla, att mångfaldiga sjukdomsformer, fysiska egenheter och andliga egenskaper kunna vara ärftliga, äfvensom att dryckenskap och lättsinne kunna fortplantas så väl som vansinne och lungsot. Om vi jemföra den andliga och sedliga utvecklingen af qvinnan i ett muhamedanskt land med qvinnan af motsvarande klasser i vårt eget land, finna vi genast, hvilken verkan generationer af endast sinliga förbindelser åstadkomma på karakteren hos den qvinliga befolkningen. Det kristliga begreppet om hvad som utmärker qvinnan är der helt och hållet omvändt ordet qvinna är liktydigt med otrohet, gudlöshet, okyskhet, dårskap.

Samma iakttagelse kan göras i så kallade kristna länder, lydande under muhamedanskt välde, i andra länder, liggande i omedelbar närhet till detta förnedrande inflytande och öfverallt, der grunden till föreningen mellan man och kvinna är sinlighet. Der är kvinnan moraliskt ansedd som en lägre varelse. Hon står till mannens tjänst, men hon är icke hans hjälp. Han bevakar och beskyddar henne, liksom han bevakar och beskyddar en värdefull häst eller hund; han låter sig i det yttersta betjenas af henne samt ger henne i gengäld sitt halft föraktliga beskydd. Han blottar hennes ansigte och låter henne sitta på den inhägnade gården och prata med kamrater, men han vakar svartsjukt öfver hennes uppförande, öfvertygad om, att hon är ur stånd att vakta sig sjelf. Hvar och en, som iakttagit samhällslifvet i östra Europa, måste inse, att den förherskande sinligheten står i ett bestämdt förhållande till förnedringen i den kvinliga karakteren. Detta inflytande verkar icke allenast på seder och bruk, religion och öfriga omständigheter, som utmärka en nation, utan äfven på ärftliga egenskaper. Det är ett arf, som på afkomman frambringa böjelser i en särskild riktning, hvilka göra att hon lättare utvecklas åt detta håll. Endast gradvis, genom uppfostran och ärftligt inflytande i motsatt riktning, kan den ursprungliga böjelsen afledas. Men om alla omständigheter i lifvet gynna denna böjelses utveckling, skall hon för visso i all sin kraft uppenbara sig hos individen, familjen och nationen.

Man finner en utmärkt illustration till detta ämne i New-Yorks fängelserapporter för år 1876. En medlem af styrelsen hade gjort undersökningar för att

utröna orsaken till att en släkt, som bodde i en af de bästa och mest centrala provinserna af För-
 enta Staterna, utgjordes nästan helt och hållet
 af brottslingar och fattighjon. Undersökningen gick
 tillbaka till fem eller sex generationer med af-
 komlingar till ett antal af 1,200. Antalet af dem,
 hvilkas lefnadshistoria man i de minsta detaljer
 granskat, uppgick till 709, och dessa brottslingar vo-
 ro afkomlingar af en familj, som under loppet af ett
 sekel ökat sig till hundra familjer. Brotten voro
 uppställda i ordningsföljd, med brottslingens ålder an-
 gifven, så att man kunde iakttaga, huru ärftliga bö-
 jelser och omedelbart inflytande gjort sig gällande.
 Studiet af denna släkt visar, att den allmännaste och
 viktigaste orsaken till brott och elände är lättsinne,
 med dess följd af oäkta barn och vanvårdad uppfo-
 stran. Man kunde spåra släkten på manliga sidan
 tillbaka till en drinkare vid namn Max, som lefde
 omkring 1740, blef blind på äldre dagar och fort-
 plantade blindhet på åtskilliga af sina söner i och utom
 äktenskapet. På kvinnolinien härstammade släkten från
 två systrar med dålig karakter, hvilka gifte sig med
 söner till Max. Denna släkt höll sig nästan helt
 och hållet afsöndrad från förbindelse med andra
 släkter, och ehuru lefvande i en af de bördiga-
 ste staterna, med för öfrigt den bästa befolkning,
 framställde den en nästan oafbruten kedja af skörlefnad
 och brott.

Sådana fakta som dessa visa på ett slående sätt
 hvilket oundvikligt inflytande sinnelaget utöfvar på
 den alstrande funktionen, — den högsta af alla funk-

tioner. Vi se, att sjäsegenskaper, lika så väl som fysiska egenheter, sträfva att fortplanta sig på barnen.

Detta viktiga faktum måste beaktas vid föreningen emellan man och qvinna. Att häna detta med benämningen sentimentalitet bevisar endast okunnighet.

Kärleken är lika lifgivande som solskenet och ett viktigt element vid barnets bildande. Häraf nödvändigheten att mellan föräldrarne råder kärlek — detta andliga element, som är något helt annat än blott fysisk drift.

För att rätt inse betydelsen af den sanna förbindelsen mellan man och qvinna samt slägtets beroende deraf, hvilket också bör bestämma målet för ungdomens sedliga uppfostran, måste man gifva akt på könsdualismen och egendomligheterna i kvinnans organism. Qvinnan har en särskild uppgift att fylla inom familjen, och därför har hon äfven särskilda fordringar och skärpt iakttagelseförmåga i förhållande till detta värf. Hon fordrar en beständig tillgifvenhet, en tillgifvenhet, som allena kan uppväcka gensvar, och hon eger en iakttagelseförmåga, som nästan kan kallas en bestämd instinkt, för upptäckande af köld eller otrohet i mannens känslor för henne. Det är ett faktum, att mannens känslor utöfva ett lekamligt så väl som andligt välde öfver qvinnan. Hon känner ögonblickligen, om hon blir vårdslösad eller är likgiltig för mannen. Sorg, öfvergifvenhet och svartsjuka, allt känslor, som nedsätta krafterna, utöfva en mäktig och skadlig verkan på organen för det unga lifvets bildande. Det är äfven ett faktum, att moderns fulla medverkan fordras i det gemensamma bildandet af en god afkomma. På dessa båda fakta bero sällheten

för den ena hälften af människoslägtet och, genom denna hälft, egenskaperna hos afkomman, vid hvilken man hittills icke fäst den uppmärksamhet, som ett så viktigt ämne fordrar.

Om vi fortsätta denna fysiologiska undersökning, finna vi ett anmärkningsvärdt faktum, omöjligt att förbise, hvilket går igenom generation efter generation såsom en vägvisare för det menskliga släktet, nemligen likheten i härkomst könen emellan. Detta är en tydlig anvisning om försynens mening med den sexuala föreningen, ett bevis för sjelfva den grund, på hvilken familjen hvilat. Gossar och flickor födas nemligen i nästan lika antal öfver hela världen i alla klasser, som stå inom området för undersökning. De senaste statistiska uppgifterna för Europa visa 106 mankönen för 100 qvinkönen. Sadler skriver: »Att mankönen och qvinkönen födas i nästan alldeles lika antal, är ett obestridligt faktum, och det visar sig genom hela Europa och öfverallt, så långt våra forskningar nå, att proportionen mellan flickor och gossar förhåller sig som 24 till 25.» De undantag från denna regel, som vi så ofta finna hos en eller annan befolkning, äro icke en naturlag, utan bero af någon brist i samhällsinrättningen. Alla rationela bemödanden för samhällets förkofran måste grunda sig på naturens egen anvisning, jemlikhet hos könen, icke på skenbara vilkor för olikhet, som skapas af vår egen okunnighet. Det är nödvändigt att skilja mellan ett permanent tillstånd och ett tillfälligt missförhållande.

Fysiologiens grundsanningar visa oss skapelsens ändamål, till hvilket de menskliga institutionerna

sträfva, och medlet, genom hvilket detta mål kan uppnås. Dessa grundsanningar äro i korthet följande:

Menniskokroppens utbildning försiggår långsamt.

Menniskans egenskaper utvecklas följdriktigt.

Den naturliga ordningen för utbildningen rubbas icke utan fara.

Det är nödvändigt att styra denna utbildning genom förnuftet.

Sinnelaget — det vill säga tanken, känslan, viljan — utöfvar ett mäktigt inflytande på utvecklingen och vilkoren för vår organism.

Det är nödvändigt att beakta könsdualismen.

Föräldrarne fortplanta egenskaperna till barnen.

*Det råder en naturlig jemlikhet i antal födda män-
kön och qvinkön.*

Dessa sanningar gifva oss en fysiologisk handledning och visa oss förhållandet mellan fortplantningsdriften och den menckliga utvecklingen. Fysiologiens lagar måste tillämpas på familjen, den enda institution, som ligger inom hennes domvärjo; de visa nödvändigheten af sjelfbeherskning och kyskhet hos ynglingen och ungmön, såsom den enda utvägen att bibehålla den andliga och lekamliga kraft, som fordras för föräldraskapet; de bevisa äfven det helsosamma inflytande, som ömsesidig kärlek utöfvar på moderskapets upphöjda värf. Derför bör det stora målet för ungdomens uppfostran vara att bereda de unga för familjelifvet.

Erfarenheten och förnuftet bekräfta, hvad fysiologien direkt och indirekt lär oss; båda visa, att familjen är det element, ur hvilket ett sundt samhälle

utvecklar sig. Det är endast inom familjen, som de nödvändiga villkoren för denna utveckling finnas. Barnens helsosamma utveckling utgör naturligtvis det föremål, omkring hvilket föräldrarnes största intresse sluter sig. Syskon äro ovärderliga uppfostrare af hvar andra, bundsförvandter, som bilda ett slags kamratskap, hvilket ingen annan förbindelse kan ersätta. För att ega detta intresse, för att skapa detta kamratskap, för att bilda detta friska samhällsfrö fordras likställiga och varaktiga äktenskap. En djup, innerlig tillfredsställelse blir följden af denna lugna sträfvan till gemensam förkofran i lifvet, gemensamma intressen och ständig samvaro. En sådan förening bör ega rum, då individerna uppnått fullständig utbildning. Barnen böra vara en produkt af makarnes första friska kraft. Allt, som uttömmar eller hämmar denna kraft, skadar slägtet. Missrikade samhällsbruk och skefva åsigtter, som bekämpa föreningen mellan man och kvinna i den ålder, då de äro i sin fulla kraft, förminska bådassällhet, hindra den lugna, helsosamma utvecklingen af deras förbindelse, försvaga deras lämplighet för föräldraskap och tära på slägtets välfärd.

Vigten af de sanningar, fysiologien framlägger för oss, blir oss ännu klarare, då vi undersöka en annan afdelning af ämnet och, genom iakttagande af fakta, förvissa oss om, till hvilken grad förbindelsen mellan civiliserade länders män och kvinnor i våra dagar är bygd på sund fysiologisk grund. Det är nödvändigt att veta i huru hög grad dessa grundsatser äro uppfattade och tillämpade från barndomen och framgent, samt huru vida sträfvandet för slägtets för-

kofran stöder sig på fysiologiska grunder och hvilka oundvikliga följder afvikandet från dessa grunder medför.

I enlighet med en rationel fysiologisk åsigt af lifvet bör familjen omhuldas såsom centern för nationens välfärd. Således är hvarje bruk, som sträfvar att uppehålla familjens värdighet och bereder vår ungdom för samma mål, af oändlig vikt för nationen. De enkla och naturliga vilkor, som fysiologien föreskrifver, äro sålunda: en långsam och följdriktig utveckling af fortplantningskraften genom sund lefnadsordning; afhållande från alla onaturliga retmedel; ständig samvaro mellan flickor och gossar under äldres uppsigt, så att de unga omedvetet vänjas vid kamratskap; odlande af barnets själ till sann manlighet och qvinlighet samt insigt af att själfbeherskning är ett utmärkande drag för människan. Hvarje bruk deremot, som kränker familjen och hindrar dess bildande, som nedsätter den naturliga ädelheten hos människans kön eller behandlar dem med hån och spe, som söker tillintetgöra deras högre ändamål och inskränka dem till blotta verktyg för djuriska drifter, är ett brott mot samhället och strider mot fysiologiens lagar.

En vidgad blick för sociala fakta, icke allenast inom de olika klasserna af vårt eget samhälle, utan äfven i de länder, hvilka ligga oss mer eller mindre nära, är af största vikt för uppfostrare. Fysiologien skulle vara utan värde för människoslägtet, om det icke kunde bevisas, att hon har en direkt tillämpning på en nations karakter och välfärd. Ungdomens sedliga uppfostran med hänsyn till det sociala inflytande,

som medverkar till individernas naturliga utveckling, är en vigtig del af tillämpad fysiologi.

Civilisationens riktning måste studeras i våra förnämsta städer. Den hastiga tillväxten af stora städer inom det senaste halfva seklet, under det att landsbygdens befolkningssiffra bibehållit sig nästan på samma punkt, visar oss resultaten af de principer, som mest göra sig gällande vid vår civilisation. London, Paris, Wien, Berlin, New-York äro icke undantag utan prof; de visa blott fulländningen af de resultat, hvilka de mindre städerna sträfva att uppnå. De som lefva i en fredlig landsbygd smickra sig ofta med, att de stora städernas laster ha ingenting att göra med småstäder, byar eller på det hela taget med landsorten. Detta är en villfarelse: de stora städerna verka direkt på landsbygden.

I dessa civilisationens brännpunkter finna vi, i fråga om förbindelsen mellan de olika könen, två stora institutioner, som stå jemsides och dock äro i fullkomlig opposition till hvar andra, nemligen giftermålet och prostitutionen, af hvilka den senare oupphörligt vinner terräng af den förra.

Om vi undersöka dessa båda institutioner, finna vi, att prostitutionen blott är en högre grad af utsväfning. Giftermålet är en erkänd bestämd förening mellan två, hvilka dela ansvaret att underhålla och uppfostra en familj. Prostitutionen är en obestämd förening mellan många, utan annat mål än fysisk njutning, utan ansvar och utan omsorg för afkomman. För att fullkomligt uppskatta den sanna föreningen mellan könen, hennes mål, vigt och inflytande på sedlig uppfostran, måste man studera prostitutionens ver-

kan på mannen och kvinnan, ja, på släktet i allmänhet. Vi skola här endast hålla oss till den verkan, ungdomen röner deraf.

Vi ha talat om prostitutionen såsom en institution. Hon är af många ansedd såsom en väsentlig del af samhället. Hon har sina egna skrifna och oskrifna lagar, sina medel till underhåll, sina mottagningsrum, från de uslaste hålor till de luxuösaste salonger, sina otaliga grader, från den råaste okunnighet till den största förfining. Hon har sina särskilda nöjen, sina allmänna samlingsplatser; hon har sin polis, sina sjukhus, sina fångelser och sin literatur. Med sin beständiga och hastiga tillväxt* intager pro-

---

* Bevis på den beständiga tillväxten och spridningen af retelsemedel, lockande till osedlighet, finna vi i handlingar, utgifna af *Society for the suppression of vice* (Sällskapet för lastens undertryckande) i London, *Young men's christian association* (De unga männens kristliga förening) i New-York, samt i *Discours sur les remèdes secrets et annonces immorales* (Afhandlingar öfver hemliga läkemedel och osedliga annonser) af doktor Ladame, utgifna i Neufchâtel, m. m.

Häraf finna vi, att antalet och omvexlingen af oanständiga retelsemedel äro i ständigt tilltagande; att de tränga in i familjer, läroverk, klubbar, handelsplatser; att personer i aktningssvärd samhällsställning göra vidsträckta affärer i sedeförderf; att de kunna räkna sina kunder bland män och kvinnor af alla klasser, hvilket bevisas af den korrespondens, som funnits hos vissa handlande, hvilkas "lager" tagits i beslag. Dessa oanständiga böcker, visor, flygskrifter, cirkulär, taflor och fotografier utgå icke i hundratal utan i millioner. Kort, snusdosor, pipor, pennskaft, ringar, knifvar med mera göras till verktyg för lasten genom sin form eller någon dold omständighet, som ofta först senare upptäckes af köparen.

Pastor Quistorp i Pommern har anført mer än femton tyska firmor, hvilka hafva till specialitet att handla med osedlig

stitutionen ett viktigt rum i samhället. Hennes karakter och ursprung måste studeras af alla, som intressera sig för människoslägtets förkofran och hålla på giftermålet och familjen såsom grundval för mensklighetens framåtskridande.

Hvar och en, som tagit kännedom om lifvet i många civiliserade länder och studerat den literatur, som afspeglar detta lif, måste hafva iakttagit, att de båda nyssnämnda institutionerna stå i fullkomlig antagonism till hvar andra, att älskarinnan utöfvar större inflytande än hustrun, och att lidelsen beständigt seggar öfver pligten och den lugna tillgifvenheten. Vi se, huru hemmet öfvergifves för kaféer och andra offentliga nöjen. Hemmet nedsjunker så småningom till barnkammare, ett tillhåll för ombesörjande af åtskilliga alldagliga, oundvikliga saker, en tillflykt god nog för lifvets olyckor, en plats att åldras på och att fortplanta familjenamnet, men ett allt för tråkigt ställe att vistas mycket på, att tillbringa sina aftnar eller att verkligen lefva på. Sällskapslifvets tjustning, lifvets viktigaste intressen koncentrera sig icke längre kring familjens hörd. Bostaden är en mer eller mindre lugn tillflyktsort, men intet hem i detta ords sanna bemärkelse. Ett sant hem kan endast bildas af

literatur och oanständiga artiklar. Hvarje vecka utskicka de i hundratals tidningar detaljerade beskrifningar på sina varor. Deras handel är så oerhörd, att polisen i Baltimore (Förenta staterna) ett år lade beslag på tjugu centner skandalösa böcker och föremål, som dessa firmor utskickat till den staden. Bland dessa varor funnos massor af oanständiga nyårskort, hvilka tillverkas i Berlin och koloreras af flickor från fjorton till sexton år. Det vanligaste sättet för spridande af dessa usla artiklar är kolportering. Detta medel begagnas också i oerhörd skala.

mannen och hustrun, genom deras förenade inflytande på hvar andra, på barn och omgifning. Det inskränkta, ensidiga och förminskade inflytande i hemmet, som är en följd af bristen på faderlig omsorg, är ett sorgligt faktum, som vi ty värr kunna iakttaga inom stora massor af Europas befolkning.

Prostitutionen kan ännu hos oss anses vara i sin barndom i jemförelse med den utbredning, hon har i många andra delar af Europa; men hon vinner terräng med en hastighet, som hotar att förderfva vår förnämsta institution, hemmet, med dess vidsträckta inflytande, grundvalen för en nations storhet.

För att riktigt uppskatta resultatet af ett utsväfvande lefnadssätt måste vi taga i betraktande dess inflytande på ungdomen af båda könen, i så väl de rikare som de fattigare klasserna, äfvensom dess verkan på samhället och släktet. Alla dessa förhållanden beröra direkt familjen, och ingen, som vet att rätt uppskatta henne, kan längre undvika att taga kännedom om det, som står i så nära förbindelse med hennes förnämsta intressen.

Det första vi ha att lägga märke till är det inflytande, som anordningarna och tankegången inom samhället utöfva på våra gossar och unga män, då de komma utom familjeringen ut i vida världen såsom skolgossar, studenter, affärsmän, sällsapsbröder. Hvilket begrepp om qvinnan har den unge mannen så småningom bildat sig genom allt hvad han sett, hört och läst under den korta men viktiga period, han genomlevvat? Hvilka åsigter och vanor hafva blifvit inpräglade hos honom? Huru uppfostras de obe-medlade klassernas gossar i hänseende till deras

fysik och angående umgänget med flickor af deras egen klass? Hvilket inflytande röna de af vanorna hos och sällskapet med kamrater, hvilka förefalla dem öfverlägsna, emedan de lyckats att förskaffa sig något slags anställning? Hurudant språk höra dessa gossar, hvilka nöjen söka de på krogen, på gatan?

Huru uppfostras gossarne af den högre klassen — denna klass, liten till omfång men stor till inflytande, som är höjd öfver trycket af ekonomiska bekymmer, som borde vara en föresyn för de lägre klasserna och som ärft det höga valspråket: *Noblesse oblige*? Huru inläras dessa gossar att betrakta qvinnan? Hvad är deras måttstock för manlighet? Hafva hos dem blifvit inpräglade goda vanor och ett ädelt bruk af kroppen?

Inom alla klasser finnes öfverflöd af frestelser och förförelser. Den menskliga uppfinningsförmågan har utvecklat en otrolig verksamhet för lastens utbredning och förfining. Stora kapital, skarpsinne, affärsvana användas i ett laglöst uppdrifvande af den redan förut starka könsdriften. Ofantliga anstalter hafva inrättats för underlättande af skörlefnad — hvad har man gjort för att uppmuntra till kyskhet?

Det är af vikt, att vi få klart för oss huru litet hemmet och kyrkan förmå i jämförelse med detta mäktiga inflytande, som med förstörande makt sprider sig öfver ungdomens stora skara. Då den unge mannen träder ut i lifvet, mötes han genast af en fullkomlig förvirring i åsichter och moral. Sällskapslifvet visar honom intet bestämdt mått för rätt och orätt angående könsförhållandena, intet klart mål att sträfva för. Religionsundervisningen har pekats åt ett

håll, men det dagliga lifvet visar honom en helt annan väg. En yngling, som växt upp under tillsyn af verkligt förståndiga föräldrar i ett sant hem med alla dess förädlade inflytanden till gudsfruktan och sedlighet, har så småningom närmat sig typen för en man. Han har mött det onda i lifvet, så som det kommit till honom från barnåren och framgent, först med blindheten hos oskulden, som icke kan gifva form åt det onda, sedan med motståndet hos dygden, som är klarseende då det gäller lastens ohyggliga följder. Antingen går en sådan man lugnt och stadigt genom lifvet, hjeltomodigt besegrande frestelserna, eller faller han efter långa och förfärliga strider. Men huru ofta saknas ej denna vård, som låter oskulden mogna till dygd! Det ondas inflytande utbreder sig obemärkt eller ringaktadt af familjen, och så småningom inträder en andlig och lekamlig försämring, som förstör den unge mannen. I de allra flesta fall inträffar det, att ynglingens begrepp om rätt och orätt blifvit för-mörkade, innan han vuxit ut till man. Han har ännu en svag förnimmelse af att dygden är det rätta, men i mån som han märker, att hans vänner, hans släktningar, hela hans stora umgängeskrets lefva enligt en annan måttstock, öfvergå hans begrepp om dygd till något obestämdt, abstrakt, och han börjar tro, att lasten också är det rätta — till en viss grad! Han är allt för ung att inse följderna och att sammanlänka den kedja af händelser, som bildas af det ondas verkningar och öfverväldigande inflytande, hvilket, om det framställes klart, skulle förfära ett oskyldigt sinne och göra första steget mot lasten till ett brott. Ingen vågar höja en varnande röst. Föräldrarna våga

icke eller veta icke huru de skola inlåta sig på detta viktiga ämne. Ingen skyddar den unge mannens naturliga blygsamhet, ingen understödjer och styrker hans oskuld.

En stor engelsk satiriker gifver oss i detta hänseende ett vittnesbörd, grundadt på erfarenhet. »I ömma mödrar och hyggliga fäder», säger han, »tron mig, lifvets teori läres muntligt i de stora allmänna skolorna. Dessa fjortonåriga gossar, som rodna inför modern och smyga sig undan i ett hörn, då de stora systrarna komma in, tala, när de äro till sammans med kamrater, ett sådant språk, att det skulle vara qvinnornas tur att rodna, om de hörde det. Innan han var tolf år gammal, och medan ännu hans moder inbillade sig, att han var en engel i uppriktighet, hade lille Karl hört nog för att vara fullkomligt underkunnig om vissa saker. På samma sätt, min fru, är det med er lille rosenkindade älskling, som kommer hem från skolan för att hos er tillbringa julfrierna. Jag vill icke säga, att gossen är förlorad, eller att den oskuld, som han förde med sig från ert hem, helt och hållet öfvergifvit honom, men att fängelsets skuggor närma sig honom och att vi alla hjälpa till att förstöra honom, det är säkert.»

En rektor för en större skola har sagt: »Få gossar kunna vara en månad i skola, vare sig allmän eller enskild, utan att hafva inhemtat all den smutsiga kunskap, som berör könsförhållandena. Två stora faror äro förbundna med denna undervisning: den första att hon sker i smyg; den andra att hon stöder sig på äldre förderfvade gossars lastfulla erfarenhet, som fortplantas genom tradition.»

Frestelser möta ynglingen vid hvar steg, han tager. Från barndomen arbetar icke sällan inom honom en onaturligt uppdrifven kraft, och han blir allt för ofta moraliskt förstörd på samma gång som fysiskt missbildad; ty detta inre tillstånd sträfvar att drifva fortplantningskraften till för tidig verksamhet. Som redan är antydt, är det en vigtig tidpunkt mellan stadiet af manbarhet och mogenhet. Denna tid, som hos den oförderfvade ynglingen gifver sig till känna genom ett utbrott af större liflighet, är ovärdelig såsom en tidpunkt för samlande af friska krafter, hvilka skola göra den unge mannen lämplig för sund utöfning af den vigtiga funktion, på hvilken samhällets bestånd grundar sig. Sjelfva symptomen af naturens öfverflödande kraft vid denna tidpunkt af lifvet äro en varning att icke uppdrifva denna nya kraft, ett gif akt på faran så väl af för hastig utbildning som af hämmande af den småningom skeende utveckling, som endast kan tillförsäkra styrka. Om den unge mannens tankar och känslor redan från barndomen blifvit ledda i den rätta riktningen, med dygd och helsa till mål, skall utvecklingsprocessen, som föregår mellan hans sextonde och tjugufemte år, utbilda honom till en stark och kraftfull man. Men der sinnet är förderfvadt, inbillningen upphettad, der ingen kärlek till dygd blifvit inplantad i själen, förlorar individen förmågan af sjelfbeherskning och faller ett offer för sinlighet och förförelse. Sedan ett sådant tillstånd af andlig och lekamlig försämring inträdt, är det icke längre möjligt för honom att motstå de frestelser, som omgifva honom. Faran lurar inom och utom honom, men han ser henne icke. Han

är ung, ifrig, uppfylld af detta öfvermått af verksamhet i blod och nerver, med hvilket naturen alltid när sin nya skapande krafter.

Vid denna viktiga tidpunkt af lifvet, då sjelfbeherskning och moraliskt inflytande äro en hufvudsak, visa sig följderna af hans förlamade viljekraft och samhällets slappa moral. Tillfället förleder hans vacklande oskuld, tanklösa eller dåliga kamrater åtaga sig att »bilda» honom, skratta åt hans skrupler, håna hans rättkänsla och egga honom med lockelser. Eller också mötes han af ett dåligt råd från den, som han mest borde akta. En retelse, som kommer hvarje droppe af hans unga blod att spritta, förespeglas honom i att taga sin tillflykt till prostitutionen. När detta olyckliga steg är taget, när ynglingens naturliga blygsamhet och aktningen för qvinnan äro kränkta, när han slitit de band, som fästa honom vid familjelifvet, när han brutit med rättkänsla och gudsfuktan, då är återgången svår, hardt nära omöjlig. Han har smakat den fysiska njutningen af kärlekens fröjder utan den förädlande inre glädjen. Denna ensidiga njutning förnedrar och berusar honom på samma gång. Sedan han en gång smakat denna fysiska njutning, kan han icke mera undvara henne, liksom drinkaren icke kan lefva utan supen. Omedvetet säljer han sin förstfödslorätt af rik, oändlig kärlek för en djurisk lidelse. Hans vilja är icke längre fri. Han har förlösat detta människans stora företräde, denna fria ungdomliga viljekraft, som är oskuldens och dygdens oskattbara egendom, och han har underkastat sig lustans ok. Han är icke längre sin egen herre, han är sina lidelsers slaf. De, som äro

intresserade af att qvarhålla sitt offer, uppbjuda allt för att tjusa honom. Den ungdomliga ifvern i hans egen natur understöder dessa listiga bemödanden. Hans motståndskraft är bruten, och en blick från en glädjeflicka, som han möter på gatan, en vink, en lockelse omstörta hans bästa föresatser och förlama hans verkliga vänners klokaste förmaningar. Okungheten i fysiologi och moralisk blindhet leda vanligen åtskilliga föräldrar att anskaffa en älskarinna åt sonen i hopp att hålla honom hemma från de allmänna tillhållen för utsväfning; men detta är lika fruktlöst som förderfligt. Inled en yngling på orätt väg, för honom in på sinlighetens område, ingjut hos honom sjelfvisk missaktning för qvinnan, och ni har genom eget förvällande kastat honom ut på lastens flod, som snart skall föra honom utom er kontroll.

Den, som genom tidiga utsväfningar våldför naturens lagar för kroppens gradvis skeende utbildning, åsamkar sig andligt och lekamligt elände. Hos åtskilliga organismer framträder mest det förra, hos andra det senare; men ingen kan undslippa vare sig den lekamliga försämring eller den andliga förnedring, som härflyter från onaturligt eller för tidigt användande af fortplantningskraftens härliga gåfva.

Bland det lekamliga onda, som deraf blir en följd, vill jag endast anföra det allmännaste. Bristen på sjelfbeherskning återverkar på kroppen och åstadkommer en sjuklig retlighet (alltid ett tecken till svaghet), som gör individen beständigt fallen för upphetsning och uttömmingar. Följderna yppa sig må hända icke strax, ty oftast blir konstitutionen långsamt underminerad; de visa sig icke alltid i en uppen-

bar sjukdom, men de äro icke mindre hotande, därför att de äro dolda. De hufvudsakliga följderna af lekamlig försämring äro nervösa uttömningar, oförmåga att motstå smittsamma och andra skadliga inflytanden samt utveckling af dessa sjukdomsfrön, som finnas hos de flesta konstitutioner. Hjernan, rygghjernen och lungorna äro de organ, som förnämligast taga skada af ett lättsinnigt lefnadssätt. För öfrigt, hvilken svag punkt som helst i konstitutionen, vare sig i följd af ärfda eller förvärfda sjukliga anlag, blir sannolikt en väg, hvarigenom sjukdom och död inträda.

En af vår tids mest framstående läkare säger: »Följderna af syphilis äro allt för väl kända. Dess offer märka knappt i början, att helsan så småningom blir vacklande, och läkare kunna ofta anse symptomen såsom början till helt andra sjukdomar. Huru ofta talar man icke om hypokondri, kronisk magkatarr, början till hjertlidande, då man endast har att göra med följderna af könsorganens missbruk! En allmän uttömning af fysisk kraft, stockningar i hjernan, lamhet, som tillskrifves någon skada på ryggraden, hafva ofta enahanda orsak, och det samma kan sägas om åtskilliga svåra fall af vansinne. Många fall af lungsot hos unga män, som icke hafva ärftliga anlag till denna sjukdom, kunna hänföras under samma kategori. Huru många sjukdomar, som läkaren förgäfvdes behandlar, härleda sig icke från missbruk af dessa viktiga organ!»

En annan läkare, en af våra äldsta kirurger, säger i en af sina skrifter: »Bland de lidelser, hvilka hos ynglingen starkt måste tyglas, är den fysiska kär-

leken den farligaste. Ingenting strider så fullständigt mot de grunder, på hvilka man bygger helsa och långt lif, ingenting minskar lifskraften så mycket, ingenting slappar så de förnämsta organen, ingenting utvecklar hastigare lungsot, ingenting hindrar så fullkomligt kroppens återställande.»

Man kunde fylla volymer med dylika intyg af läkare angående den förödelse, som tidig utsväfning åstadkommer.

Ett slående intyg om lastens förstörande verkningar på den första mandomsåldern finna vi äfven från ett helt annat håll, nemligen i lifassuransbolagens beräkningar. Deras mortalitetstabeller visa ett hastigt fallande af lifslängden under de första åren af mandomsåldern, och den utmärkte statistikern Qvetelet, som uppdragit en jmförelse mellan mannens och qvinnans lifslängd under olika åldrar, visar en hastig minskning på manliga sidan mellan aderton och tjugufem år. Doktor Carpenter anmärker angående detta: »Dödligheten på den manliga sidan är mycket större än på den qvinliga mellan aderton och tjuguåtta år, och störst vid tjugufem, då den är dubbelt så stor som vid manbarhetsåldern. Detta faktum är mycket betecknande och visar mer än tydligt, att lössläppta lidelser icke allenast försvaga helsan, utan i de flesta fall blifva orsak till en för tidig död.» Den senaste statistiken öfver England anför samma orsak till missproportionerna af dödligheten i yngre åren, och den bekante franske statistikern doktor Bertillon har, genom utdrag ur statistiken för flere europeiska stater, visat, att ett oregelbundet lif eller det ogifta tillståndet alstrar sjukdom, brott och sjelfmord, att dödlig-

heten bland ogifta män vid tjugufem år är lika med den hos gifta vid fyrtiofem, och att ett osedligt lefnadssätt, vare sig hos man eller qvinna, ställer dödlighetssiffran på samma höjd som en tjugu år äldre åldersklass eller ännu högre.

Huru många af de utländska helsoanstalterna äro icke fyllda af unga män ur samhällets bästa klasser, hvilka der söka återfå en helsa, som de förstört genom utsväfningar! Om den enkla sanningen skulle ristas på grafstenarne öfver en massa ungdom, från och med furstefamiljerna ända nedåt, begrättna såsom offer för lungsot eller stilla vansinne, skulle alla, som arbeta för slägtets förkofran, slås med häpnad öfver de otaliga bevisen på ett förfeladt lif; ty från många af dessa i förtid öppnade grafvar skulle en varnande röst ropa: »Död af skörlefnad.»

Följderna af utsväfning visa sig lika förstörande i andligt som lekamligt hänseende. Den djuriska naturen vinner ett ständigt tilltagande herravälde öfver människans andliga lif. Den begränsning, som alla lekamliga njutningar äro underkastade, nemligen måttnad, medför den naturliga följden, att individen först söker efter nya retmedel och sedan, då han slutligen uppnått gränsen för fysisk njutning, känner leda, blir nedstämd, dyster och bitter till sinnes samt finner aldrig rast eller ro. Denna andliga försämring visar sig olika, i mån som karakteren vexlar hos individen eller nationen. Hos somliga finna vi en hårdhet i karakteren, som växer ut i förakt för qvinnan och utmärker sig för en låg realistisk verldsåskådning; hos andra ett ytterligt lättsinne, som alstrar ett beständigt jägtande efter nya nöjen. Den uppriktighet,

hjärtlighet och tillförlitlighet, som eljest tillhör ungdomen, försvinner under detta förlamande inflytande.

Lastens inflytande på samhällets andliga tillstånd sträcker sig vidt och bredt. Lustans herravälde är kortsynt, sjelfviskt och grymt. Hennes verkan, en fullständig motsats till sanning, förtroende och sjelfbeherskning, undergräfvär grunden till den individuella sedligheten. Men oafsedt detta enskilda onda nedsätter utsväfningen ovilkorligt samhället: för det första genom den öfvervägande del af lifskraft, som förslösas i en riktning; för det andra genom de sjelfviska och oädla motiv, hvilka utmärka denna last, detta sökande efter egen njutning på andras bekostnad, som icke låter förena sig med en högre lifsåskådning eller ett varmare intresse för framåtskridandet. Det mål, mot hvilket denna öfvervägande del af lifskraft riktas, är lågt och medför alltid dåliga följder. Ungdomens ädla hänförelse och oskattbara strömning af lif och lust, utan hvilka ingen nation kan gå framåt, förspillas, och den tid, som ungdomen skulle använda i vetenskapens eller konstens tjänst, till samhällets bästa eller i förädlande förströelser, bortslösas i förnedrande utsväfningar.

Dessa utsväfningar, som förstöra mannen, förderfva äfven qvinnan, ty då vi bedöma lättsinnets följder på samhället, måste vi komma i håg, att det är en last, som utöfvas af två, icke af en. Det olycksbringande inflytande, denna last utöfvar på mannen, är blott hälften af hennes verkningar. Huru detta inflytande verkar på qvinnan, är en fråga, som står i direkt förbindelse med målet för sedlig uppfostran. De nyss anförda detaljerna af andligt och lekamligt

elände, som den unge mannen ådrager sig genom ett utsväfvande lefnadssätt, drabba med samma kraft den unga qvinnan, som är föremål för ett dylikt inflytande. Af samma lastfulla vanor försämras må hända det ena könet mera i lekamligt hänseende, det andra mera i andligt; men det onda, om icke identiskt, är dock helt och hållet likställigt, och förlusten af sanningskärlek, heder och ädelmod gå hand i hand med förlusten af renhet.

Qvinnan i samhällets fattigaste och lägsta klasser är mest direkt invecklad i detta vidt utbredda elände. De fattigare klasserna utgöra i hvarje land det stora flertalet af folket, bilda dess styrka och bestämma dess karakter. Den utomordentliga faran af andlig förnedring hos dessa klassers unga qvinnor, hvilka bilda en så oerhörd öfvervigt af den qvinliga befolkningen, springer genast i ögonen. Dessa qvinnor finnas öfverallt och sammanlänkas med alla samhällsklasser. De bilda en vigtig del af hvarje välordnad hushåll, der de ofta utgöra största delen af den qvinliga personalen. De äro barnens ständiga sällskap. De bilda ofta det förnämsta eller enda qvinliga inflytande, som möter den unge mannen vid hans första steg inom yrkena, affärsverlden, eller till och med vid universitetet. De möta honom på hvar enda plats för allmänna nöjen, vid hans sena promenader, på hans resor i eller utom hemlandet. Dag och natt står den unge mannen, som lemnat hemmet, i fri beröring, icke med qvinnor af sin egen klass, utan med fattiga flickor af arbetsklassen, som bilda den stora massan af den qvinliga befolkning, som finnes öfverallt, färdig till hvarje tjänst. Flickor med uppfostran äro bevakade och beskydda-

de. Den unge mannen träffar dem vid enstaka tillfällen och då under en bevakning, som vanligtvis är onaturligt sträng; men den fattiga flickan träffar han fritt så ofta han vill, när och hvar han vill. Den, som haft tillfälle att lugnt iakttaga det sätt, på hvilket qvinliga tjenare i allmänhet betrakta den unge mannen, som står öfver dem i samhällsställning, skall förstå faran af ett sådant sällskap. Orättvisan af den allmänna mening, som i fråga om detta förhållande gör sig gällande, kan endast jämföras med dårskapen deri. Den allmänna meningen är ytterligt blind för det sociala inflytande, som denna del af samhället utöfvar. Det har blifvit vanligt inom civiliserade nationer att anse den fattiga qvinnan ämnad för ett lif, så vanhedrande, att en man anser rättvist att förskjuta hustru, syster eller dotter, som gör sig skyldig till att på det ringaste sätt närma sig ett sådant lif. Den stora massan af fattiga qvinnor betraktas som — och drifves stundom att bli — föremål, enkom skapade till förmån för männen ur de högre klasserna. Det är sant, att många oskyldiga unga män lockas till last af gamla qvinnor. Men då en gång kyskhetens Rubicon är öfvergången, slappas moralen hastigt, och spejandet efter rof bland de fattiga qvinnorna börjar. De usla slafvarne i prostitutionens tjenst utgöras af utskummet bland de fattiga. De unga flickor, som om natten följas på gatorna, äro den hederligt arbetande flickan, den unga tjenarinnan, som utom hus söker en kort förströelse i sitt enformiga lif, och den olyckliga fallna flickan, som i sin ordning blifvit förförare. Om mannen är rädd om sin helsa, lemnar han den privilegierade lastens tillhåll och gatornas

sirener i fred för att söka sin älskarinna bland de fattiga och obeskyddade. Den unga sömmerskan, den vackra bodfröken, den fattiga flickan med någon hederlig anställning, men utan skydd, längtande efter förströelser i sitt sträfsamma lif — det är henne han söker. Hon har inga nöjen, han tillbjuder henne sådana. Hennes dygd är svag, han undergräfvär den. Han vinner hennes tillgifvenhet och bedrager henne, öfvergifver henne för en annan och lemnar henne sämre, än han funnit henne. Hans samvetsförebräelser — ty samvetet talar dock någon gång, då en oskyldig flicka blifvit förförd eller en ännu icke fullt förderfvad blifvit förd längre ut på det sluttande planet — tystas med det lättsinniga svaret: »Hon gifter sig snart med någon af sin egen klass.» Denna sofism framstår emellertid i all sin vederstygglighet, om man betraktar de oundvikliga följderna af ett sådant lefnadssätt och dess verkan på samhället. Om ärbarhet verkli- gen är en dygd, något som tillhör den äkta qvinligheten, så bör den fattige mannens hem välsignas genom närvaron af en ärbar qvinna. Om renheten förädlar qvinnans karakter; om hustrun derigenom får mera sjelfaktning och i följd deraf vårdar sig mer om barnen; om hon fostrar dem till aktning svärda medborgare, då hon är medveten om sin egen heder; om hon älskar sin make mera och sträfvar att göra hans hem ljust och angenämt, tålmodigt bärande pröfnin- garna i sitt arbetsamma lif — så är detta en lifsfråga för den fattige, för massan af folket, och i följd deraf för samhället, för nationen.

Det är en obestriddlig sanning, att lättsinne gör qvinnan oförmögen att fylla dessa naturliga pligter.

Hon blir fåfång, lätjefull, vårdslös, hon förlorar smaken för hemlif, hon ser ingenting annat hos männen än deras lägre passioner, och på dem lägger hon ständigt an. Vi veta, att dryckenskap, tvister och brott hafva sitt ursprung i de fattiges usla hem, och medelpunkten i dessa olyckliga hem är den lättsinniga qvinnan, hvilken förlorat det tyglande inflytande, som utöfvas af sjelfaktning, aktning för andra och kärlek till hemmet. När en fåfång flicka blir förledd till synd, en hustru eller moder förderfvad, inträder tve- drägt och elände i den fattige mannens hem, och sådana omständigheter skapa en jordmån, ur hvilken brott uppväxa. Men eländet slutar icke här: det återverkar på de högre klasserna. Ammor, tjenstflickor föra till det aktningstvärda hemmet inflytandet från sina egna hem. De högre klassernas barn blifva sålunda förstörda, och ungdomen omgifves vid hvar steg af grofva frestelser. Detta inser må hända icke den, som följer gamla vanors slentrian, men händelsernas följdriktighet är oundviklig, och hvarje man, som tager en älskarinna i stället för en hustru, alstrar en ny serie af last och elände.*

Försämringen i karakteren hos qvinnan af arbets- klassen är känd af hvarje arbetsgifvare, af alla som besöka de fattiga, af hvarje husmoder. Den tilltagande svårigheten att erhålla pålitliga tjenare låter sig kännas i alla civiliserade länder. I England, Frank-

---

* Den vanliga meningen, att ett visst begränsadt lättsinne är oskadligt och att en man kan blifva en utmärkt familjefar och god medborgare trots ett sådant "snedsprång", är grundad på den villfarelse, som uppstår genom att en sådan förbindelse mellan olika kön anses såsom en handling beroende af en i stället

rike, Tyskland och de större städerna i Amerika klagas allmänt öfver detta förhållande, som utgör en källa till allvarsamt bekymmer inom familjelifvet. Den förnämsta orsaken till detta onda ligger i den qvinnliga karakterens försämring, frambragt af den tilltagande utbredningen af lättsinniga vanor.

Könsutvecklingen har ett lika kraftigt inflytande på den unga qvinnan som på den unge mannen och behöfver lika omsorgsfull vård, ledning och tygel, ehuru hon tager en olika riktning. Denna viktiga fysiologiska sanning, som för närvarande är mycket förbisedd, kan emellertid icke förnekas. Flickan, som på ett förnedrande sätt öfverlemnar sig åt denna starka inre drift, hvilket så ofta förekommer inom samhällets lägre klasser, svigtar under ett allt öfverväldigande inflytande. Stolthet, lust till arbete, önskan att förkofra sig, pligttrohet, sanningskärlek, allt underordnas och försvagas så småningom af denna nya krafts oemotståndliga herravälde. I alla stora städer underlättas lasten dessutom af den lättfärdiga tonen hos kamrater, svårigheten att finna anställning, det ohyggliga begäret hos kopplare, som snärja de unga i sina nät. Alla dessa omständigheter förenade göra lasten mycket mera lockande än dygden, och sålunda utbreder sig lasten i samma mån dygden för-

---

för två, till sina verkningar inskränkt till stundens njutning. Att denna handling äfven har ett andligt inflytande, bevisas af hennes verkningar på två menskliga varelsers framtid. Medborgarens omdöme angående detta ämnes vikt för nationens välstånd förvillas ända från ungdomen, och deltagarinnan i hans synd går till mötes ett lif af tilltagande förnedring. Dessa två oundvikliga fakta kvarstå för hela lifvet.

minskas. Så finna vi en oerhörd mängd unga kvinnor från barndomen gradvis förderfvade, råa och hänsynslösa, utan blygsamhet och med återstoden af kvinnlighet förbytt i djerfhet och oanständighet. Den, som är van att se sig omkring på gatorna, att bevakka barnens lekar, att iakttaga de fattigare klassernas nöjen och fria sammanvaro, kan icke undgå att se kvinnökönets förnedring. Ordningsmän och sundhetsnämnd, välgörande sällskap, som på flerehanda sätt omhulda värlösa kvinnor, alla intyga de beklagliga resultaten af okyskhet bland den kvinnliga befolkningen.

I alla länder kunna vi iakttaga ett bestämdt förhållande mellan lättsinnet och nedsättandet af kvinnligt arbete. Ju mera lättsinnet tager öfverhand, dess mindre betalas arbetet. Verkan och återverkan af dessa två onda ting är orubblig. I Paris visar den arbetande kvinnans ställning fullkomligt resultaten af den moderna civilisationens smak. London, Berlin, Liverpool, Glasgow, alla stora städer lemna samma erfarenhet. Man kan icke undgå att fästa uppmärksamheten vid de förfärliga fakta, som blifvit bragta i dagen af dem, hvilka omsorgsfullt undersökt denna del af befolkningen. Det är bevisadt, att en stor del af den kvinnliga befolkningen i Paris icke kan lefva af sitt arbete. Aflöningen är så liten, att prostitutionen är den fattiga kvinnans enda utväg för att icke långsamt dö af svält. Befolkningen är till så stor del af oäkta börd, att tusentals fattiga flickor icke veta af, att de någonsin egt en släkting. Om dessa arma utkastade varelser vilja vara ärbara, så är deras lif en enda förfärlig strid från vaggan till grafven; men största delen af dem inöfvas redan från barndomen

till tjänst för utsväfningen. Den stora massan af arbetande qvinnor är af det nuvarande sambällstillståndet försatt i en ställning, der frestelsen till last är utomordentligt stark och der det fordras moraliskt hjeltemod att föra ett ärbart lif.

Af den stora mängd, som faller för frestelsen, gifta sig många till sist och bilda den fattige mannens hem enligt sin egen förderfvade moral och förskämda smak. Återstoden sölar sig i beständig lastfullhet. Den skadliga verkan, okyskheten utöfvar på qvinnans karakter, kan iakttagas steg för steg, ända till dess hon når sin fulländning i prostitutionen. De mest utmärkande dragen äro värdslöshet, lätja, dryckenskap, en ytterlig bekymmerslöshet angående följerna, ett trätgirigt lynne, afsmak för allt arbete och alla regelbundna sysselsättningar, behovet af stimulerande medel och ett djerft anläggande på männens lägre passioner. Till dessa dåliga egenskaper komma äfven andra, öfverallt der prostitutionen utgör en lagligt organiserad del af samhället, och den sista följden af bemyndigad skörlefnad är en hårdhet i karakteren, som motstår allt förädlade inflytande. De bästa och ädlaste bemödanden att förbättra äro helt och hållet fruktlösa inför den förhårdade prostituerade qvinnan.

De lättsinniga vanor, som göra sig gällande bland oss, utöfva ett ganska bestämdt och farligt inflytande på ärbara unga qvinnor inom medelklassen och samhällets högre klasser. Detta inflytande kräfver allvarlig hänsyn å föräldrarnes sida. Det är naturligt, att den unga qvinnan skall önska att behaga, och den sanna instinkten säger henne, att hennes ädla bestäm-

melse i samhället är att vara medelpunkt i ett rent och lyckligt hem. Huru tillfredsställa våra sociala seder detta behof? De bättre klassernas unga kvinnor, huru rena och oskyldiga de än må vara, bringas af dessa sociala seder till direkt täflan med de prostituerade kvinnorna. Det blygsamma behaget hos en ren ung kvinna, hennes förfinade smak, hennes kärlek till hemmets enkla nöjen, hennes omedvetna beundran för ädla tänkesätt och hugstora handlingar äro visserligen uppfriskande såsom en kontrast, men kunna icke för ett ögonblick uthärda jemförelse med den starka dragningskraft, som sinlig efterlåtenhet och förförisk retelse utöfva på en ung man, hvilken är van vid dylik berusning. Den dygdiga unga kvinnan utöfvar möjligen en viss dragningskraft för stunden, men det hungrande begäret, som väckts hos den unge mannen efter något ännu mera retande, än hon kan erbjuda, drager honom alltid ifrån henne åt ett håll, der denna ohyggliga hunger kan bli tillfredsstäld. Denna följd är oundviklig, så länge tillfälle till utsväfning anses såsom en nödvändig del af samhällsordningen. Begäret efter lekamlig njutning är icke i sig sjelft ett ondt, tvärt om utgör det en hufvudsaklig del af vår natur. Det är en böjelse, som, lik alla andra menckliga egenskaper, är mäktig af utbildning och eger det bestämda menckliga kännetecknet: mottaglighet för ömsesidiga intryck. Dessa intryck blandas så fullkomligt med denna böjelse, att de kunna förändra hela hennes karakter och verkan, och sålunda blir hon en förädlade eller en förnedrande faktor i vårt lif.

I hvarje fall, vare sig till godt eller ondt, intager fortplantningsdriften såsom verkande kraft första platsen vid uppfostran. Då en ung man, utan erfarenhet af lifvet och med nödvändigtvis omogna åsigter, faller i last, beherskas han af denna neddragande tyngd, och en god flicka förlorar allt mer och mer den starka naturliga dragningskraft, som hennes kön utöfvar och som eljest skulle draga honom till henne. Å andra sidan utöfva förderfvade unga män ett både starkt och farligt inflytande på den unga qvinnan af deras eget stånd. Det är naturligt, att de unga qvinnorna skola söka att draga till sig och kvarhålla de unga männen, och att de då omedvetet bjuda till att sjelfva lämpa sig efter deras smak. Denna smak skapas emellertid af obildade qvinnor och af samhällhet, och den ärbara unga qvinnan känner verkningarna af det onda och har en obestämd misstanke derom, ehuru hon lyckligtvis icke kan mäta dess djup. Hennes unge manlige bekante lägger i dagen smak och önsknigar, bildade af dåliga nöjens grofva materiel. Detta verkar direkt på den ärbara unga flickan, som af naturlig böjelse hängifver sig åt inflytandet af sitt manliga sällskap. Derfor se vi också en vidt utbredd och oundviklig försämring i sätt, klädedrägt, åsigter och vanor hos de bättre klassernas unga qvinnor. Följden deraf blir, att unga män och unga qvinnor i de högre klasserna fullkomligt skiljas åt; att giftermålen betraktas som affär och att man förenar en ung qvinna med en gammal man.

De fel, hvilka så ofta läggas den unga qvinnan till last, såsom smak för öfverdrifven klädsel, lyx och nöjen, brist på sparsamhet och afsmak för

hemlifvets allvarliga pligter, kunna hänföras till det farliga inflytande, som lättsinniga vanor direkt eller indirekt utöfva på giftermål, hem och samhälle. Klädseln är ett ganska viktigt ämne, ty det är källan till slöseri inom alla klasser och en af de starkaste frestelserna till last bland fattiga flickor. Att lättsinnet skadar denna öfverdrift i klädsel, är tydligt. Om fysisk re- telse är den enda och förnämsta kraften, som drager en ung man till en ung qvinna, så skall allt, som antingen höjer kroppsliga behag och låter dem bättre framträda eller döljer lekamliga brister, eftersträfvast af kvinnan, hvars natur är att söka behaga. Ju starkare herravälde fysisk dragningskraft besitter öfver mannen, som för den skull sätter i andra rummet karakter, sympati, sällskap, ömsesidig hjälp och samhälls- förkofran, dess mera måste begäret att »kläda sig» växa å kvinnans sida. Om de unga männen verkligen önskade sig en ärbar hustru och ett lyckligt hem och sjelfva vore lämpliga för en sådan sällhet, skulle de unga kvinnorna naturligtvis odla de husliga egen- skaper, som göra ett hem gladt och tilldragande. Emellertid är den unge mannen rädd för tidiga giftermål, och snart framställer sig för honom den frågan: »Hvarför skulle jag gifta mig och biuda mig vid hu- stru och familj? Det är bra som det är; nu kan jag gifva ut så mycket jag vill för mina enskilda nö- jen; dessutom kan jag få allt hvad jag vill af kvin- norna utan att förlora min frihet och ådraga mig an- svar.» Den ärbara flickan blir således försatt i en förnedrande och obehörig jemförelse med den prosti- tuerade qvinna eller älskarinnan. Giftermålet upp- skjutes i oändlighet af mannen, först må hända af nöd-

vändighet, sedan af böjelse. Den unga qvinnan, som icke är i stånd att få en make passande i ålder, måste antingen förblifva ogift eller gå in på den onaturliga föreningen med en rik gammal man.

Vi kunna icke här uppehålla oss vid den stora förvillelse i fysiologiskt hänseende, som ligger i knytande af giftermål mellan ung och gammal. Vi vilja endast påpeka, att en sådan förening undergräver individernas helsa och hindrar släktets förkofran. I mån som lättsinnet tilltager, aftaga giftermålen och ingås sent, hvilket man kan se af statistiken i Belgien, Frankrike och England. Ju mer prostitutionen ökas, dess mer försämras befolkningen; »målet» för arméns rekryter sänkes, ständigt tilltagande massor af faderlösa barn dö eller växa upp till brottslingar, och slutligen sjunker siffran i landtbefolkningens förökning.

Historiens vittnesbörd bekräftar fysiologiens lärdomar, som visa oss, att ärbart könsumgänge utgör vilkoret för en varaktig nationel storhet. De stora forntida nationernas förfall betecknas alltid af föregående sedeförderf. Samma verkningar af samma orsaker visar oss förhållandet inom muhamedanska och andra österländska racer samt alla stammar, som tillhöra dem. Följden af dessa racers sexuala vanor är brist på människokärlek. Detta se vi i frånvaron af alla välgörenhetsinrättningar och andra sätt att uttrycka medkänsla. Ett stort svalg skiljer den rike och den fattige; der finnes ingen anstalt för människohjelp, ingen känsla af människornas solidaritet, som dock står högre än alla kast- och ståndsintressen. Der visas ingen aktning för människolif, och straffen nedsjunka till tortyr. Der råder en fullkomlig oförmåga att

uppfatta värdet af sanning och redbarhet, hvaraf naturligtvis följer omöjligheten att bilda en god styrelse. Vi se, att tapperhet nedsjunker till råhet och grymhet, och att slöheten hos massorna gör dessa till offer för förtrycket. Vi se ett slägte, hos hvilket ingen utveckling af menniskonaturens andliga förmögenheter gör sig gällande.

Dessa allmänna kännetecken och deras orsak äro väl beskrifna af den ryktbare kirurgen doktor Lallemand, som säger: »Kontrasten mellan Österlandets månggifte och sinlighet och Vesterlandets engifte och förståndsutveckling visar i stor skala de olika följder, som uppstå af olika utöfning af fortplantningskraften. Å ena sidan månggifte, harem, barbarisk stympning, onaturliga laster och en inskränkt, overksam och liknöjd befolkning, nedsjunken i okunnighet och följaktligen offer för elände och allt slags despotism. Å andra sidan engifte, kristlig tukt, mera jemn fördelning af huslig lycka, tilltagande intelligens, frihet och allmänt välbefinnande samt en företagsam och idog befolkning, som hastigt förökas och utbreder sig.

Förmågan af sjelfförnyelse och tillväxt, denna stora andliga faktor inom ett samhälle, måste naturligtvis saknas i en nation, der den ena hälften af befolkningen — familjens kärna, ur hvilken samhället måste växa ut — befinner sig i ett förkrympt eller förvrängdt tillstånd. Kvinnorna så väl som männen bilda samhället. Deras lott är det tysta arbetet. För dem är icke guldets och purpurns glans, trummornas larm, röken ur smältugnar och bullret af maskiner. All den yttre världens lysande äflan ligger utom kvinnans område, och därför blir hennes verksamhet

ofta förbisedd, missförstådd eller föraktad. Icke dess mindre är hon af utomordentlig vigt. Qvinnan bevarar det enda samhällsfrö, som har förmåga att ständigt tillväxa, nemligen 'ogennyttig kärlek och naturlig redbarhet, i jemförelse med hvilka alla glänsande yttre och inre företräden, utan kärleken till det rätta, blott äro en ljudande malm och en klingande bjellra. Månggifte och lättsinniga vanor, hvilka förstöra qvinnans natur och förtorka de innersta källorna för mensklig medkänsla, kunna omöjligen frambringa en varaktig eller ädel och lycklig nation. En nations värde och varaktighet, hennes ordning på mensklighetens skala måste bedömas efter befolkningens ställning, och proberstenen för denna ställning är hemmet och karakteren hos nationens qvinnor.

Historiens vittnesbörd upplyser oss om att kristendomen utöfvar ett ganska betecknande inflytande på förhållandet könen emellan. Kristendomen skiljer sig från andra religioner genom sin rättvisa mot qvinnan, sin ömhet för barndomen, och genom att lägga ned den stora hörnstenen af inre renhet såsom en oundgänglig grundval för ett rent lefnadssätt. Detta allt sammanfattas i engiftet genom den eftertryckliga hänvisningen till den gamla lagen: »För den skull skall en man öfvergifva fader och moder och blifva när sin hustru, och de två varda ett kött.» Kristi utveckling af denna lag till den höga betydelsen af andlig renhet har utgjort en grundval för det förflutnas tillväxt och utgör framtidens hopp. Det är intressant och lärorikt att studera, huru detta lagbud verkat på nationerna. Kristi anvisning har dock af ingen nation blifvit antagen såsom en universalregel i det praktiska lif-

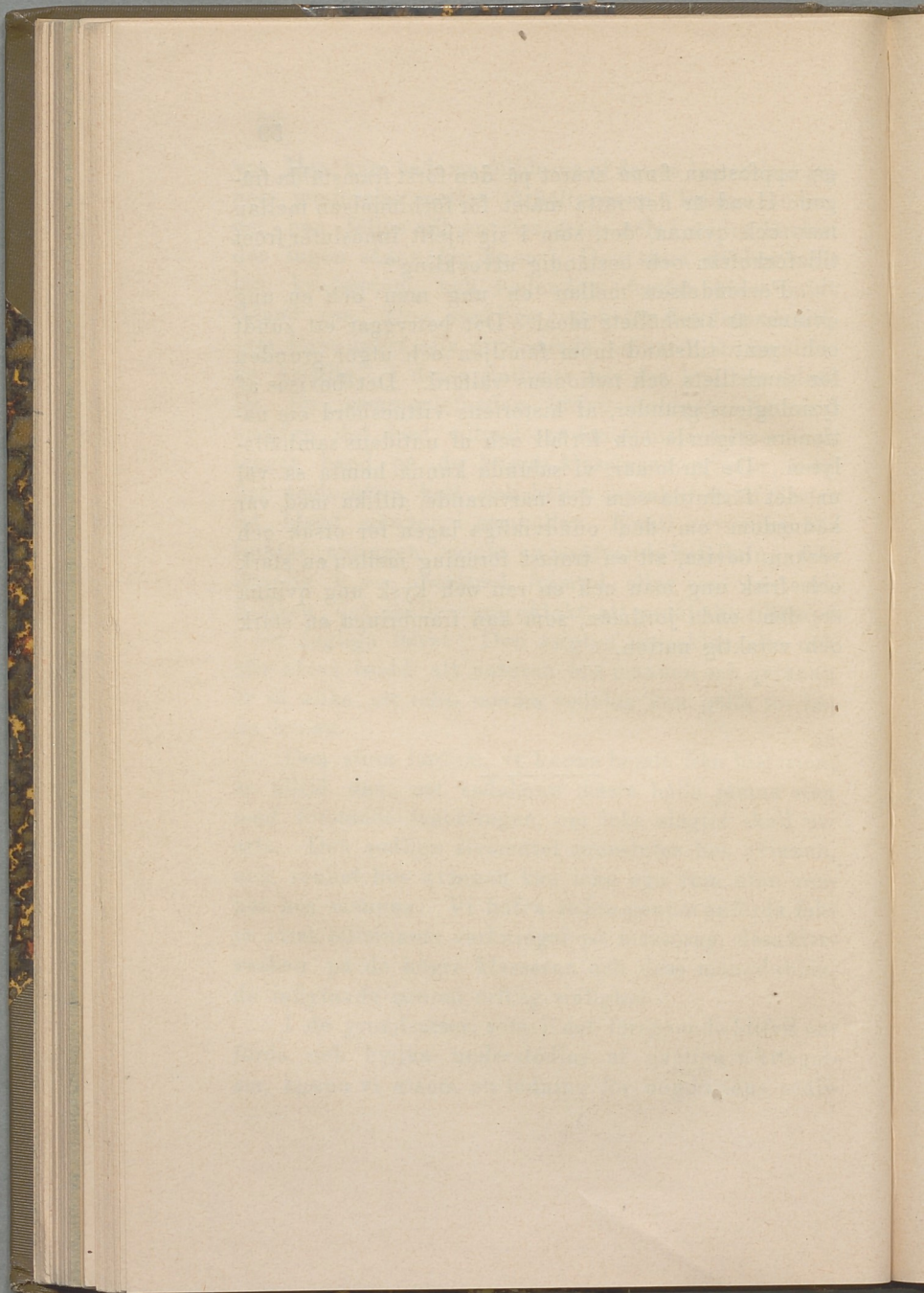
vet Man kan bedöma följderna af denna lag endast genom jämförelse mellan förhållandena i kristna länder, der han följes till en viss grad, och i andra länder, der ingen sådan lag finnes. Den stora striden mellan kristendom och hedendom fortfar ännu midt ibland oss. Den verkliga typen för det lefnadssätt, som föres inom alla civiliserade nationer, är ingalunda kristlig. I dessa nationer har det kristliga idealet för sammanlefnaden blifvit antaget i teorien, emedan det bäst tillgodoser familjens intressen och lägger band på de högre klassernas qvinnor; men det åsidosättes helt och hållet i praktiken af flertalet bland männen i samhället. Kristi anvisning betraktas antingen såsom en sväfvande befallning, tillämplig i en obestämd framtid, eller som en teori, hvilken det skulle vara oklokt att praktiskt tillämpa i det dagliga lifvet. Den åsigten utvecklas ofta och blir äfven trodd, att naturen hos mannen och qvinnan är så olika, att icke samma sedelag kan gälla för båda könen.

Den stora lärdom, vi kunna hemta från historien, är alltid den, att sedeläran måste hålla jemna steg med förståndsutvecklingen, om icke släktet skall urarta. Det sedliga elementet inneslutes hos qvinnan, och renhet hos qvinnan kan icke ega rum utan renhet hos mannen. Vi hafva redan genom anförda fakta visat lättsinnets verkningar på massorna, dess återverkan på de högre klasserna och dess mångdubbla de inflytande genom ärftlig sinlighet.

I de grundsatser, som i det föregående blifvit anförda och hvilka understödjas af dagliga iakttagelser, kunna vi såsom en ledning för ungdomens sedli-

ga uppfostran finna svaret på den först framställda frågan: Hvad är det rätta målet för förbindelsen mellan man och kvinna, det, som i sig sjelft innesluter fröet till förkofran och beständig utveckling?

Förbindelsen mellan en ung man och en ung kvinna är samhällets ideal. Det betryggar ett sundt och rent tillstånd inom familjen och utgör grunden för samhällets och nationens välfärd. Det bevisas af fysiologiens grunder, af historiens vittnesbörd om nationers stigande och förfall och af nutidens samhällslyten. De lärdomar, vi sålunda kunna hemta så väl ur det förflutna som det närvarande, tillika med vår kännedom om den oundvikliga lagen för orsak och verkan, bevisa, att en trofast förening mellan en stark och frisk ung man och en ren och kysk ung kvinna är den enda jordmån, som kan frambringa en stark och varaktig nation.

ANDRA AFDELNINGEN.

OM DE SANITÄRA FÖRDELARNE AF SED-
LIGHET OCH DE MEDEL, GENOM HVILKA
HON KAN BEFORDRAS.

I vår föregående undersökning hafva vi visat, att fortplantningsdriftens beherskande och ledning af förnuftet — hvilken kontroll vi kalla dygd — är af hufvudsaklig vigt. Hon är nödvändig för individens helse, för familjens lycka, för samhällets renhet, för nationens tillväxt. Det återstår att visa, huru vida hon är möjlig.

Denna bok är skriven för föräldrar och uppfostrare. Min erfarenhet som läkare har visat mig, att de behöfva den kännedom om förhållandena, jag här framlägger för dem. Ingen ovisshet, intet tvifvel bör finnas, då det gäller hufvudgrunderna för ungdomens uppfostran. *Sätten* kunna vara olika: en vidsträckt erfarenhet, upplyst af kärlek, kan i oändlighet omvexla med de medel, som behöfva användas för att uppfostra de till sinnelag i oändlighet vexlande barnen; men *målet* får icke vexla. Sunda åsigter måste leda hvarje förständig familjefader från början af fa-

miljens bildande, om icke förvirring, oro och oändliga bekymmer skola öka de ändå nog stora svårigheterna vid ungdomens uppfostran.

En af de viktigaste frågor, som föräldrar måste uppfatta och praktiskt besvara i fråga om sina söners uppfostran, är denna: Om ärbarhet är det sanna målet för en ung mans uppfostran, kan återhållsamhet utöfvas utan skada för hans helsa?*. Det är omöjligt att öfverskatta vigten af denna fråga, som angår både män och kvinnor och berör bådadas högsta intresse. Familjelifvet, förhållandet mellan man och hustru, barnens uppfostran, samhällets seder och bruk, allt beror af, huru man uppfattar och besvarar frågan: Är dygd nödvändig för alla människor och kan en och samma sedelära gälla för båda könen?

Sanningen måste alltid göra sig gällande. Inga fördomar, inga sedvänjor kunna undanskymma en klart framställd sanning. Den största synd, vi kunna begå, är att försöka tro en lögn, emedan sanningen förefaller obehaglig eller står i strid med våra fördomar. Om det är en sanning, att kyskhet åligger kvinnan men icke mannen, så måste detta antagas med alla sina konsekvenser. Men om det är en fördom, en följd af dåliga vanor, en ymnig källa till menskligt elände, så måste också detta antagas med alla sina konsekvenser. För att fin-

---

* Denna fråga framställes nu med oro af förståndiga mödrar, hvilka, ehuru de vilja handla rätt med sina barn, blifva förvirrade af motsägelsen i religionslagar och samhällsbruk. Under min egen praktik som läkare har jag ofta varit nödsakad att besvara sådana frågor, och detta är en af de orsaker, som förmått mig att skriva denna bok.

na sanningen är det oundvikligt att undersöka ämnet mycket noga, att studera de fakta, hvilka gifvit upphof till dåliga vanor, och att reda ut den härfva af sanning och lögn, ur hvilken man utdragit den allmänt spridda öfvertygelsen, att en ung man icke kan föra ett kyskt lif till sitt tjugufemte år utan skada för sin helsa.

Att inskränkning för utöfvandet af den naturliga driften är nödig, bevisas deraf, att organen redan tidigt börja utveckla sig och behöfva lång tid för sin fulländning. Det är icke endast hos barn af tolf och fjorton år, som denna drift tydligt börjar märkas, hon kan iakttagas vid en mycket tidigare ålder. Otaliga fall af ungdomligt sedeförderf komma under läkarens ögon, och sådana grava fall äro endast öfverdrifna utbrott af naturdriften, som beslöjas af blygsamhet och sjelfaktning, hvilka tilltaga så småningom hos alla normalt utrustade barn. Att denna drift kan bryta ut hos det ännu utbildade barnet, förderfvadt af dåliga exempel, derpå ha vi allt för många bevis.

Skolor och inrättningar, alla ställen, der massor af barn komma till sammans utan att ständigt öfvervakas, äro härdar för tidigt börjad sjelfbefäckelse. Långt innan gossen och flickan äro i stånd att blifva fader och moder, kunna de blifva offer för denna ohyggliga last. Detta behöfver alls icke vara ett utbrott af en rå natur. Det finnes bildade, förfinade, intelligenta personer, som från barndomen utöfvat denna last, börjad i okunnighet, inlärdd af dåliga tje-nare eller uppsnappad från kamrater. Mången fin-känslig natur, så väl hos man som qvinna, har blifvit bruten, emedan denna naturliga frestelse försätligt

växt ut till en inrotad vana. Den allmännaste följden af denna lastfulla vana är en för tidig eggelse af könsorganen, som drifver ungdom af båda könen till lättsinne eller försätter dem i ett tillstånd af andlig orenhet. En erfaren läkare, professor Humphrey, säger härom: »Den första och allmännaste orsaken till oordningar i könsorganen är sjelfbefäckelse, hvartill böjelsen är starkast i manbarhetsåldern. Genom ore-na samtal och tankar ökas retelsen, åt hvilken man obehindradt öfverlemnar sig, då sjelfbeherskningen ännu icke kommit till sin rätta utveckling. Barn lockas ofta till denna förderfliga vana af sina kamrater, hvilka kunna vara lika okunniga som de om det onda, de åstadkomma. Det skulle vara en god sak, om de, som hafva att handleda barn, vore mindre rädda att varna för denna last. Många bekymmer och mycken oro skulle sparas genom ett råd i tid, allvarligt och vänligt gifvet.»

Då sådana faror hota de minsta barn, är det lätt att inse, huru oundgänglig en god handledning är, och huru nödvändigt det är att ingjuta sjelfaktning äfven hos barnet. Sjelfbeherskning kan läras redan i en tidig ålder; det är en förmåga, som ökas genom öfning. Ju mera viljekraften kan beherska kroppens mekaniska rörelser, dess starkare blir förnuftets herravälde öfver känslor och drifter.

Att vårdslösa barnen är det samma som att för dem förderfva det nästa stadiet i lifvet. Den sexton- eller sjuttonårige gossen befinner sig i mandomens första blomstring. Han är i stånd att blifva fader, ehuru ytterligt olämplig dertill. Det fordras ännu några år att stärka hans fysiska krafter. Fördelen

af sjelfbeherskning och absolut kyskhet i denna ålder är obestridlig, hvilket hvarje fysiolog kan intyga; men det är icke nog med lekamlig kyskhet, det måste äfven finnas andlig. Osedliga tankar vid denna ålder äro den förnämsta källan till ett senare lifs elände. Aren mellan sexton och tjuguen äro ungdomens mest kritiska ålder. Den, som under denna tid för ett rent lefnadssätt och bibehåller fullkomlig sjelfbeherskning, kan hoppas allt af framtiden. Hvarje år som går ökar själsstyrkan och stärker viljekraften. Den starke mannen har förmåga att bilda sig en vidsträckt åsigt om fortplantningskraftens bruk, ändamål och pligter, hvilka äro allt för abstrakta begrepp för ynglingen, som eggas af svallande känslor. Om han vid denna ålder faller, är han oftast förlorad. Lidelserna, hvilka nå sin höjdpunkt vid tjugusjunde året, kunna endast beherskas och sofras, om sjelfbeherskning vunnit herravälde öfver naturen i den ålder, då kyskhet är en bestämd fysisk nödvändighet. Om viljekraften är stark nog att bibehålla sjelfaktning och motstå frestelse, blir en sådan vana af sjelfstyrelse ungdomens bästa säkerhetsvakt. Detta är också den enda grund, på hvilken det unga lifvet tryggt kan byggas, den enda utväg till ett kyskt lefnadssätt, som stärker kroppen, förädlar och utvecklar honom till mandomens fulla kraft. Men om barnet insupit förderliga vanor, som åstadkommit en för tidig retning, skall ynglingen ovilkorligen sjunka i last i mandomens första ålder, och som hans motståndsförmåga då är förbi, skall hvarje frestelse draga honom nedåt.

En af våra skickligaste kirurger säger: »Gossen behöfver lära, att hvarje efterlätenhet för könsdriften

är ett illdåd mot hans ofulländade kroppsbyggnad, hvarje otillåten njutning en förnedring, som han efteråt skall bittert ångra. Om gossen en gång fått fullt klart för sig, att *all* sådan efterlåtenhet är låg och dålig, och han med all sin oförderfvade kraft besluter att han icke *vill* förnedra sig sjelf, har han att motse en lycklig framtid. I de fall, der en ung mans uppfostran blifvit behörigen öfvervakad och hans sinne icke blifvit besudladt af lastfulla vanor, är uppgiften jemförelsevis lätt och fordrar icke någon utomordentlig ansträngning. Hvarje år af frivillig kyskhet gör uppgiften lättare genom vanans makt. Det är af stor vigt, att gossen och den unge mannen få veta, *att behovet blir en tyrann blott för den, som gifvit vika för det samma, och att den enda fullkomliga säkerheten ligger i att hålla tankarne rena.* Det är lättare att helt och hållet afhålla sig än att vara återhållsam vid vissa tillfällen och för en tid. En ung man kan icke förskaffa sig större qval, än genom att öfverlemna sig åt lidelsen med föresats att blifva återhållsam sedan han »brusat ut». Att afbryta en vana, som smugit sig in i hvarje fiber af människokroppen, åstadkommer sådana qval, att man utan öfverdrift kan säga, att den yngling, som en gång inträdt på lastens väg, icke mera kan vända tillbaka. Att vara återhållsam från början är det enda säkra medlet.»

Vår försummelse af ungdomen är en af de stora orsakerna till samhällets sedeslöshet. Föräldrarnes allvarligaste tankar borde egnas åt att tillförsäkra dem ett inflytande, som skulle stärka och rena deras barn i livets tidigare ålder. Frestelser lura utomhus, men

de böra icke ohejdadt få verka utan måste motvägas af ett mäktigare inflytande.

Ungdomens fysiska utveckling, då nya krafter komma i dagen och åtskilliga symptom gifva vid handen, att barnet håller på att förvandlas till man eller kvinna, är ofta en farlig tid. Och likväl inträda ynglingen och ungmön i detta viktiga skede i allmänhet, besynnerligt nog, utan faderlig eller moderlig ledning. Föräldrarne rygga tillbaka för att göra sin pligt. De hafva underlåtit att blifva sina barns förtrogna vänner. I alla andra hänseenden hafva de sört för sina barns andliga och lekamliga behof. De hafva försett dem med tjenlig föda, de hafva omsorgsfullt iakttagit matsmältningen och kroppens öfriga funktioner, de hafva sört för förståndets utveckling; men den förnämsta andliga och lekamliga funktion, som tillhör menniskan, och som fordrar det klokaste förutseende, det mest grannliga öfvervakande, lemnas åt slumpen eller främmande inflytande. Omätliga olyckor blifva följderna af föräldrars underlåtenhet att styrka och stödja barnen vid denna ålder.

Det är oundgängligen nödvändigt för ungdomens andliga och lekamliga välfärd att erhålla bestämda och eftertryckliga underrättelser i fråga om könsförhållandena; likväl är den yttersta försigtighet af nöden, så att man icke sårar de ungas naturliga ömtalighet. Detta är ett ämne, för hvilket ungdomen är ytterligt känslig. Der förhållandet mellan föräldrar och barn icke förut varit sådant, att tillit, förtroende och ömsesidig aktning råda, så att man fritt kan tala om lifvets allvarliga ämnen, är det nästan

bättre, att råden gifvas af främmande, till exempel af läkaren, eller lemnas ungdomen genom en lämplig bok. Detta är visserligen ett mycket ofullkomligt fullgörande af föräldrapligten, men det är ofta allt, hvad en far eller mor kan göra, när detta viktiga ämne icke blifvit beaktadt från början af familjebandets knytande och sålunda försummats vid ledningen af barnens uppfostran.

Det är af vigt att uppmärksamma den likhet, som finnes i den fysiska organismen hos båda könen, hvilken gör dem lika delaktiga af en fullkomligt mensklig natur, — en likhet, hvilken man allt för ofta lemnar ur sigte vid detta skede af en ung mans lif. Hos båda dessa hälfter af menskligheten äro könsorganens funktioner lämpade för människans högre natur. Hos båda könen är nedlagd förmåga af sjelfbeherskning, och denna förmåga understöddes mer eller mindre sorgfälligt af fysiken i förhållande till vigten af dessa funktioner hos hvardera könet. Sjelfbeherskningen gör förbindelsen mellan könen till en samhällskraft, i stället att den hos de lägre djuren är en blind naturdrift; ty allting menskligt är underkastadt lagen för framåtskridande och förkofran. Fortplantningskraften hos båda könen måste hållas i brukbart tillstånd; därför har hon sin särskilda verksamhet, som håller hennes celler i sundt och kraftigt tillstånd hos den vuxna människan. Denna verksamhet är underkastad en viss periodisk ordning, hvilket för öfrigt utmärker alla de viktigare lifsfunktionerna. För att denna naturdrift skall kunna underkastas förnuftet och blifva en mensklig förmåga, har naturen så visligt inrättat, att hon kontrollerar sig

sjelf genom naturliga, regelbundna och helsosamma oförbrukade afsöndringar. Sålunda blir denna kraft en förmåga, styrd af förståndet och egnad ett högre mål i lifvet, i stället för en blind, menniskan förslafvande drift.

Den erfarne kirurgen doktor Acton säger: »Det fins icke någon större villfarelse, mera stridande mot de fysiologiska sanningarna, än den, att förslappning och oförmåga blifva en följd af kyskhet. Jag har aldrig, under min mångåriga praktik, sett ett enda fall af oförmåga såsom verkan af denna orsak. Det är ett fullkomligt misstag, att en välskapad ung man, som för ett sundt lefnadssätt, förlorar denna kraft genom återhållsamhet. Denna kraft fortfar till sena åldern, och ingen bör låta detta apokryfiska påståendet afhålla sig från att föra ett kyskt lefnadssätt. Denna åsigt är en uppfinning af sinligheten, en ursäkt för ett lätt sinnigt lefnadssätt, och har intet stöd i fysiologiens lagar. Organen ega i sig sjelfva ett skydd för, att icke deras kraft skadas genom överksamhet.»

Sjelfva kännetecknen till naturens arbete att höja en djurisk drift till en menskelig förmåga väcka ofta stor oro i det unga sinnet. Det är vid denna viktiga kris som ett grannliga råd från kloka föräldrar och läkare är oundgängligt för både gossar och flickor. De unga böra underrättas om, att naturen skall understödja, icke skada dem, vid denna viktiga tidpunkt af deras lif, om de blott blifva trogna sin egen högre bestämmelse. De böra undervisas om, att hufvudsaken för dem är sjelfbeherskning i tanke och handling, och man bör använda alla medel i sanitärt,

intellektuellt och religiöst hänseende, som kunna leda och styrka de unga till själ och kropp. Både unga män och unga kvinnor böra inläras det förnämsta af all helsolära, nemligen att tidigt leda denna lifskraft, så väl andligt som lekamligt, in i en naturlig och sund riktning. De unga, som blifvit räddade från sjelfbefräckelse i barndomen, kunna nu i manbarhets-åldern räddas från lastfulla vanor och styrkas att föra ett kyskt lefnadssätt, det enda som kan bibehålla deras krafter och göra dem värdiga att ingå giftermål.

Att könsorganens funktioner böra betraktas såsom en förmåga, styrd af förnuftet, icke en blind, individen förslafvande drift, kan bevisas på mångahanda sätt.

I den stränga undervisningen för gymnastisk sport, kapprodd, pridfäktning med mera påbjudes kyskhet såsom ett af de medel, hvilka erfordras för erhållande af den högsta möjliga fysiska styrka och uthållighet. Detta faktum, som man redan i gamla tider iakttog, bekräftas af nutidens erfarenhet.

Så snart helsan är bruten, gäller samma regel af absolut återhållsamhet. I de flesta fall går dock fortplantningskraften icke förlorad, tvärt om höjes hon af den retlighet, som ofta åtföljer förstörd helsa. Men fruktan för döden verkar såsom en motvigt och förmår menniskan till märkvärdiga ansträngningar. Ingen uppoffring är för stor för att undslippa döden, återvinna helsa och ännu en gång blifva i stånd att deltaga i lifvet. Frestelserna undvikas, en helsosam lefnadsordning iakttages, rörelse i fria luften sökes, och man för i flere månader ett absolut kyskt lef-

nadssätt, till största möjliga fördel för helsan. Sådana fall kunna beständigt iakttagas vid utländska helsoanstalter och bland den klass sjuka, som är svårast att återställa, nemligen utsväfvande unga män, hvilka blifvit förderfvade från barndomen.

Det är känt, att engelsmannens förfäder af den kraftiga saxiska racen iaktogo återhållsamhet till det tjugufemte året, såsom det förnämsta medlet att förskaffa sig muskelstyrka, erhålla en högväxt och väl bygd kropp och sättas i stånd att blifva stamfäder för ett kraftigt slägte.

Till dessa fakta kunna läggas intyg från skolföreståndare, hvilka hafva vidsträckta tillfällen till iakttagelser. En rektor för en skola, med 800 gossar och unga män, har lemnat följande vittnesbörd: »Enligt min personliga erfarenhet, som sträcker sig till ett stort antal år, utgöra öfningar och rörelse i fria luften ett verksamt medel mot lastfulla böjelser. Ganska många af våra unga män göra sig sjelfva till lag att tillbringa sina första mandomsår i återhållsamhet och renhet, till dess deras kropp vunnit den stadga, att de med fördel kunna gifta sig.»

I enkla kristliga samhällen, i många aflägsna landsändar, bland en befolkning, ännu oförderfvad af flärd och lyx, visar det sig, huru fördelaktigt kyskheten verkar på ungdomens helsa. I dessa enkla, sunda samhällen, der allmänandan icke tål något afsteg från dygdens väg och der jordbruket håller ungdomen till arbete utom hus, iakttaga de unga återhållsamhet till den tid, då de inträda i gifte. Följden är ett sundt och kraftigt slägte.

Vår öfvertygelse om möjligheten så väl som fördelen af kyskhet för de unga styrkes vidare af kändomen om den helsosamma sjelfbeherskning, som vi iakttagit hos män i livets första blomstring, ty efter trettio år blir celibatet onaturligt och utöfvar ett tryck på själ och kropp, vida svårare än återhållsamheten hos den oförderfvade ynglingen.

Möjligheten att beherska denna menskliga drift visas bäst af kvinnans erfarenhet. Huru ofta se vi icke kvinnor, hvilka iakttaga kyskhet hela livet igenom, oakadt den fysiska driften merendels är lika stark hos dem som hos männen, och oakadt den psykiska alltid är ännu mäktigare! Att lidelsen i andligt hänseende är starkare hos kvinnan än hos mannen, är tydligt för alla dem, som använda ordet styrka i dess rätta betydelse, nemligen i förhållande till individens krafter. Kvinnans behof af kärlek är större än mannens. Hon ådagalägger ofta en envis trohet, förfärlig i sin orubblighet, när hon haft olyckan att blifva förenad med ett ovärdigt föremål.

Ingen lösning af det svåra problemet om könsförhållandena är möjlig, förr än parallelen, icke identiteten, mellan naturen hos de båda könen är erkänd och betydelsen af kvinnans andliga behof blifvit uppfattad. Kvinnorna sjelfva måste uppfatta meningen med det höga mål, till hvilket Gud bestämt dem, och inse hvilket ansvar, som hvilar på dem i fråga om det stora arbetet att befria människoslägtet från lustans trældom och införa det i kärlekens rike.

Ju mer man antager grundsatsen om vår högre natur, som förvandlar en lägre djurisk drift till en högre mensklig förmåga, dess mer skall man finna,

att denna grundsats förmår rena samhället, upplysa lagstiftningen och höja nationen.

Det mål, hvartill alla kloka föräldrar böra sträfvä, är således att försäkra sig om ett sådant inflytande öfver sina söner, att de kunna bevara deras oskuld till dess de unga männen uppnått tjugufem år, då i regeln giftermål böra tillåtas och uppmuntras. Tidigare giftermål kunna stundom lyckas, men de tillhöra icke regeln. Sena giftermål behöfva icke rubba individens helsa, derpå hafva vi flerfaldiga bevis; men det är en nationalförlust, om de bästa och kraftigaste mandomsåren icke skola sätta sin prägel på den blifvande generationen.

Efter trettio år är celibatet ofta skadligt både till själ och kropp. Undantagen härifrån, hvilka bero af karakter, sysselsättning, religion, entusiasm, hängifvenhet för något stort värf, vederlägga icke regeln. Det måste så vara. Fortplantningskraften är den naturligaste och starkaste af alla menskliga krafter, och följaktligen bör hon icke hämmas för beständigt. Giftermål är det rätta sättet för hennes utöfning och förädling, och det är endast genom giftermål, som mannen kan ernå en riktig utveckling till själ och kropp. Den olagliga utöfningen af fortplantningskraften är en källa till oerhördt socialt och nationelt elände och behöfver starkt tyglas af lagar och seder. Frukten för att åtskilliga individer, ur stånd att gifta sig, skola lida af ett afskildt lif, kan icke för ett ögonblick rättfärdiga ett bruk eller urskulda vanor, som äro förderliga för det allmänna bästa. Långt mera andligt och lekamligt ondt uppstår för släktet

genom verkningarna af utsväfningen, än som någon sin kan drabba det genom återhållsamheten.

För hvar och en, som gör sig reda för den allvarsamma fara, vi nyss påpekat, framställer sig den viktiga frågan: hvilka mått och steg böra vidtagas till upprättande af en riktig måttstock för ungdomens sedliga uppfostran? Denna viktiga fråga kan endast småningom erhålla ett fullständigt svar, allt efter som vår tid får ögonen öppna för det faktum, att sedligt könsungämbande utgör hufvudgrunden för nationellt framåtskridande. Det första oundgängliga villkoret för en praktisk reform är antagandet af ett riktigt åskådningssätt. Den stora ledande grundsatsen, som vi nu ha att hålla oss till, är att lasten — det vill säga den olagliga utöfningen af fortplantningskraften — icke är nödvändig för människans konstitution, utan beroende af föränderliga vilkor. Vigten af denna sanning är omätlig; hennes antagande eller förkastande frambringa två diametralt motsatta åskådningssätt i fråga om uppfostran, samhällslif och lagstiftning. Det är en af dessa abstrakta sanningar, som äro starkare än alla fakta, emedan de äro eviga i stället för timliga och bilda åskådningssättet i stället att bero deraf. Antagandet eller förkastandet af denna sanning må uttrycka sig på olika sätt, allt efter tidsålder eller nationalkarakter; men vare sig hon klart inses till alla sina konsekvenser eller uppfattas förvirradt och inskränkt, resultatet skall alltid blifva de samma: antagandet skall förminska och så småningom utrota det onda, och förkastandet skall ovilkorligt öka och utbreda det.

Att manlig så väl som qvinlig ärbarhet är nödvändig för samhällets förkofran, kan icke längre förbises. Den tid har kommit, då alla män och kvinnor med någon erfarenhet måste antaga denna åsigt. Nödvändigheten att uppställa en sedlig måttstock såsom ett mål att sträfva för måste blifva en trosartikel. Framför allt måste föräldrar hafva klart för sig det ansvar, som hvilar på dem i fråga om att hos sina barn inpräglade sunda åsichter om könsförhållandena.

Ju närmare vi undersöka detta ämne, dess klarare inse vi, att qvinnan så väl som mannen måste handla och tänka för samhällets pånyttfödelse. Ingen klass kan afskudda sig detta ansvar. Qvinnan är lika ansvarig som mannen för samhällets förfall. Frågan berör innerst familjens intressen och barnens framtid i alla lifvets förhållanden, och qvinnan, hvilken som maka och moder utgör familjens medelpunkt, måste veta att klokt bruka sitt ofantliga inflytande. Mannens och qvinnans natur och behof äro ämnen, om hvilka qvinnan behöfver bestämd kännedom, icke endast såsom en ledning för barnens uppfostran, utan äfven för lifvets öfriga pligter. Qvinnan är moder, icke allenast för barnet, men för den uppväxande ynglingen och vuxne mannen. En mor, som varit i stånd att bibehålla sin sons så väl som sin dotters vänskap, kan utöfva ett välgörande inflytande från barndomen och framgent, hvilket hennes barn med tacksamhet skola erkänna.* Den höga betydel-

---

* Otaliga fall af klokt moderligt inflytande ha kommit till min kännedom, och jag har sett män, som vid mognare år ömt

se, qvinnan är skapad att ingjuta i förhållandet mellan könen, gör detta till ett heligt ämne för en klok moder. I ögonblick af innerligt förtroende från barnens sida kan hon nalkas detta ämne med ett grannlaga och ömt allvar, som icke sårar någon naturlig känsla, men uppväcker tacksam vördnad i de ungas sinne. Således måste först och främst den falska åsigten försvinna, att de högre klassernas qvinnor — de bildade, förfinade, dygdiga — icke hafva någonting att göra med otukten; att de måste vara okunniga om fakta och icke se något annat, än hvad som är behagligt att se. Det är på denna klass af qvinnor, ännu mer än på någon annan, som samhällets framtida väl beror. Dessa qvinnor hafva en mera vidgad blick, en högre lifsåskådning, och kunna verka för släktets förkofran, då de en gång lärt sig inse sanningen, då de fått klart för sig, huru det tillgår i dagliga lifvet, och iakttagit de verkningar, som herskande seder och bruk åstadkomma på qvinnan så väl som på mannen. Uppgiften att pånyttföda samhället genom att betrygga fortplantningsförmågans sunda utveckling hos barnen är därför lagd på båda föräldrarne. Moderns oundvikliga medverkan vid detta värf synes så mycket klarare, dess mera man undersöker orsakerna till för tidig könsutveckling och materialismens seger öfver kärleken.

Det är oomtvisteligt, att försynen icke ämnat människan till slaf af sina passioner.

---

tackat sina mödrar, dessa deras sanna vänner, för de kloka råd, som de gifvit dem i rätt tid.

»Lifvets frestelser», för hvilka ungdomen så ofta dukar under, bero icke af orubliga lagar, nödvändiga för menniskonaturen. De äro olika i hvarje tids-ålder och hvar land. De äro ett föränderligt ondt, en förskämning af den naturliga smaken. Det är i barndomen, som den starke mannen börjar bildas till hjelte — eller brottsling. Om vi jemföra den högre måttstock för sedligheten, som ännu finnes bland oss, med de vidt utbredda vanorna i åtskilliga andra länder, skola vi se huru sedlighetens måttstock vexlar, huru beroende han är af sociala omständigheter, det vill säga föränderliga vilkor.* Dessa omständigheter i lifvet omgifva individen vid hvar enda stadium af hans utveckling. Han möter dem i dåliga vanor och inflytanden, sjelfsväldiga kamrater, usel litteratur, hemlighetsfulla annonser, oanständiga tafor, sämre teatrar och allmänna nöjen, dryckeslag, skefva åsigtter, falska råd och sena eller olyckliga giftermål. Alla dessa omständigheter äro snaror, som menniskan finner på lifvets väg och hvilka så småningom bringa henne på fall, men ingen enda af dem utgör någon hufvudbeståndsdel af den menskliga naturen, ingen enda är ett oföränderligt vilkor. Hvar och en af dem

---

* Vid ett allvarligt tankeutbyte med en man af vidsträckta bekantskaper blef jag öfvertygad, att han icke kände en enda ung man som förde ett ärbart lefverne, och han sade mig uppriktigt, att han skulle anse den som hycklare, hvilken kunde påstå sig lefva anständigt. En protestantisk prest i en liten stad i södra Frankrike har berättat mig, att allmänna meningen hos både män och qvinnor der i staden var så förvänd, att en man, som icke hade någon lastbar förbindelse, skulle blygas tillstå, att han lefde anständigt.

är ett ondt, som kan anfallas och besegras, och att göra det på ett klokt sätt är en gerning, som tillhör praktisk gudfruktan.

Alla föräldrar, hvilka äro öfvertygade om det skydd, som sedliga könsförhållanden innebära, måste beakta följande regler, hvilka direkt beröra ungdomens sedliga uppfostran: man måste gifva akt på barnet, försäkra sig om dess förtroende, välja dess lekamrater, vara försigtig i val af skola, icke tillåta studier, som skada det unga sinnet, förskaffa barnet rörelse i fria luften, bilda dess smak, öfvervaka dess nöjen och göra sig underrättad om dess förhållanden utom hus. Alla dessa förhållningsregler måste noggrant iakttagas.

Föräldrarnes första pligt är att vaka öfver det späda barnet. Få föräldrar hafva reda på, huru tidigt dåliga vanor kunna få insteg hos barnet, och hvilket skadligt inflytande ammor och barnflickor ofta utöfva öfver det samma.* Moderns öga måste alltid följa barnet. Sjelfaktning kan icke för tidigt bibringas. Grunden för sedlig uppfostran är aktning

---

* Doktor Lallemand och andra franska kirurger hafva anført talrika bevis på, huru usla och samvetslösa barnsköterskor förderfvat till och med barnet i lindan. Jag har sjelf i förmögna familjer funnit barnens sjuklighet bero på vanor, inlärdas af barnsköterskor, hvilka till useendet voro hyggliga och pålitliga. Dessa iakttagelser, som kunna bekräftas af läkares vittnesbörd i oändlighet, bevisa, att ingen detalj angående barnet är utan betydelse för en vaksam mor. Formen på barnets nattdrägt, sättet att tvätta det och bistå det vid dess naturliga behof, svaren på de frågor, dess vaknande nyfikenhet framställer, — allt har sin tillämpning på nödvändigheten att betrygga könsorganens långsamma och sunda utveckling.

för människokroppen. Modern bör varna barnet för att fara illa med sin kropp och lära det, att kroppen är bestämmd till ett ädelt ändamål. Hvarje tanklöst brott mot anständigheten bör stäffas med grannliga allvar, som icke stöter bort eller skämmer ut barnet, men som gör intryck på det samma.

Vaksamhet öfver barnet är den första pligt, som bör allmänt inskärpas. För den skull är af nöden, först att hafva klar insigt af det onda, för hvilket barnet kan blifva utsatt, och sedan att ega takt att tolka detta onda, så att man bevarar barnet från faran utan att låta det märka henne. Det onda bör aldrig få insteg i barnets sinne. Barnets vanor böra tidigt bildas, men skälen skola först senare gifvas. Det är föräldrarnes förstånd, som bör handla för barnet under dess späda ålder. Detta är en oundviklig nödvändighet; men ofta misslyckas barnets uppfostran, emedan föräldrarne, af okunnighet och egoism, underlåta att studera barnets natur. Genom brist på urskilning tvingar ofta den vuxna människan sina åsikter och slutsatser på en natur, som ännu icke är mottaglig för dessa åsikter och för hvilken dessa slutsatser icke äro lämpliga. Detta är ett andligt tyraneri och förstör det innerliga förhållande, som borde finnas mellan föräldrar och barn. Föräldrarne böra vara barnets förnämsta och sannaste vänner. Detta är föräldrarnes stora företråde, som allt för ofta förbises, och likväl rör det barnets hela framtid. Det är genom kärlek och förtroende, som ett varaktigt inflytande skapas. Om barnet helt naturligt anförtror sina fröjder och bekymmer åt en mor, som alltid är färdig att med förständig sympati omfatta det, växer

det upp i denna vana, och ynglingen kommer också med sin lilla erfarenhet och sina planer lika naturligt till föräldrarne, som barnet gjorde. Det onda i lifvet, som så småningom måste blifva känt, mötes då med hjälp af de äldres erfarenhet. Förhållandet mellan föräldrarne och barnet vexlar form, men icke karakter, och karakteren deri är tillit. Föräldrarnes närvaro är då alltid välkommen för barnet. I arbete och lek, för barnet så väl som för ungdomen, böra föräldrarne vara de förnämsta naturliga vännerna. Det är endast på detta sätt, som ett klokt och beständigt inflytande kan utöfvas. Det behöfves ingen dogm, inga stränga påbud, inga bestämda förhållningsregler; men hvad som behöfves är kärleksfull insigt och sympati. Det är endast då ett sådant förtroendefullt förhållande råder, som föräldrarne kunna förstå barnets lif och utöfva inflytande utan hårdhet. Med hvarje steg i lifvet vidgas barnets synkrets och tilltaga frestelserna. Kamratlifvet och studierna införa barnet i det praktiska lifvets vida verld. Inträdet i skolan är barnets första steg utom familjekretsen, dess första allvarliga beröring med nya åsigter, nya seder och bruk, en helt ny moral; — icke den moral, som inprentas af lärarne, utan kamraternas oklara, i praktiken tillämpade moral. Här kommer gossen i beröring med ett ondt, om hvilket han förut icke haft en aning, och som möter honom i rå form hos äldre kamrater, till hvilka han naturligen blickar upp och hvilka han betraktar som män. På hvilket sätt har barnet blifvit härdadt för detta nya lif, som tjuisar det genom sin nyhet, sin omvexling, sin lefnadslust, och

som ofta ingifver det en känsla af medlidsamt förakt för det inskränkta hemlifvet?

Sjelfbefräddelse, denna förfärliga last, som har en så stor utbredning i våra skolor, borde bekämpas både direkt och indirekt och utestängas från våra läroverk lika strängt som tjufnad. Denna last måste hufvudsakligen öfvervinnas med andliga medel och sanitära försigtighetsmått. Genom milda förmaningar och kloka råd, lämpade efter barnets ålder, måste man göra klart det vanärande och skadliga i denna last.

Det är en lika falsk som grym finkänslighet att skicka i skolan ett oskyldigt barn, helt och hållet oförberedt för det förderf, som der möter det. »Jag tror, att nittionio hundradelar af de unga män, som föra ett utsväfvande lefnadssätt, ursprungligen indragits deri af okunnighet och nyfikenhet», säger en erfaren lärare.

Karakterens bildande och kroppens helsosamma och harmoniska utveckling böra vara de hufvudämnen, omkring hvilka öfriga läroämnena skola sluta sig. Dessa grunder för uppfostran borde göra sig gällande öfver allt, der barn äro hopade till sammans. Noggranna anordningar till befrämjande af detta syfte äro lika nödvändiga för flickor som gossar. De befordra i samma mån qvinlighet och sann manlighet.

Allt slags dålig litteratur innebär en fara, som icke kan nog beaktas af föräldrar. Antingen sinligheten läres af polisreferat, dåliga romaner, lättsinniga visor eller något annat slags sämre litteratur, som nu strös ut med fulla händer och finner väg till båda kö-

nens ungdom af alla klasser, så är faran lika stor. Härigenom förses ungdomens mottagliga sinne med ord, bilder, antydningar om last, hvilka för beständigt kvarstanna i minnet, framställa sig dag och natt i obehagade ögonblick, försvaga motståndskraften och vänja tankarne vid en atmosfär af last. Blotta varningar från föräldrar och lärare äro icke tillräckliga att bevara det unga sinnet för det farliga inflytandet af dålig litteratur, ty vi måste komma i håg, att inga varningar kunna åstadkomma afsky för det onda. Den oberäkneliga skada, som dålig läsning kan förorsaka det unga sinnet, bevisas af allt hvad vi känna om själens utvecklingsarbete. Fysiologiska rön kasta beständigt mera ljus öfver vår andliga så väl som vår lekamliga organism. Vi veta, att föremål alstra tankar; att näringsförändringar i hjernan dervid ega rum; att beständiga spår af dessa förändringar märkas hela lifvet igenom; att händelser, förbundna med vissa idéer, bibehållas i minnet, kunna åter framkallas och framträda stundom på det mest oväntade sätt. Vi se hvilken verkan dagens sista intryck kan åstadkomma på hjernan under sömnens lugn. Allt hvad vi kunna iakttaga af dessa processer, visar oss, att åtskilliga fysiska förändringar åstadkommas i hjernan af olika slags tankar, och att åsigter och karakter kunna påverkas af hjernans verksamhet i en eller annan riktning, så att individens måttstock för rätt eller orätt förändras i enlighet med de högre eller lägre idéer, som upptagas och behållas i hjernsubstansen.

Dessa viktiga fakta hafva en vidsträckt tillämpning på uppfostran och visa den dåliga litteraturens förstörande verkan på själens egenskaper. Det är

derför nödvändigt att så odla det unga sinnet, att det känner afsmak för den osedliga literaturen, hvilken utgör en af de största farorna, för hvilka ungdomen är utsatt. Det förnämsta medlet härtill är odling af barnets förstånd och smak, som förbereder sinnet för det goda. Alla barn tjasas af berättelser och sagor om stordåd och ädla gerningar. Hemmets bokförråd bör vara ett urval af sådana böcker, som kunna stärka barnets sinne och karakter och lifva det för allt, som är ädelt och sant. Hvarje barn har någon särskild smak eller böjelse, som alltid kan upptäckas, om man omsorgsfullt bemödar sig derom. Vare sig denna böjelse rör konst, vetenskap, mekanik, forskning eller reslust, så kan hon blifva medel till förståndets och karakterens utveckling. Denna särskilda fallenhet är af utomordentlig vigt såsom utvisande den riktning, at hvilken man kan leda det unga sinnets allvarliga intresse, och blir således en kraftig hjälp vid bildandet af ynglingens och ungmöns karakter. Studiet af naturvetenskapen och sådana sysselsättningar, som utveckla kärlek till och iakttagelse af naturen, äro af stort värde vid uppfostran och hafva äfven den fördelen att befordra vistelsen i fria luften. Vi ha redan intygat nyttan af rörelse och lekar ute i det fria. Erfarenheten visar oss, att människokroppens stora muskelapparat behöfver hållas i liflig verksamhet. Detta är ett oundgängligt vilkor för bibehållande af helsa, befordrar kroppens harmoniska utveckling och hindrar könsorganens för tidiga mognad. Detta ämne, lika viktigt för båda könens uppfostran, är väl värdt att uppmärksammas af föräldrar och målsmän.

Kamraterna i skolan och sedermera vid universitetet utöfva ett mäktigt inflytande på gossens karaktersutveckling. Det är således af utomordentlig vigt att leda detta inflytande utan att lägga band på barnets frihet. Förtroligheten mellan dem, som på samma gång träda ut i lifvet och se samma framtid framför sig, måste naturligtvis tilltaga och blifva af stor betydelse för de unga verldsborgarne; men det är nödvändigt att föräldrarne göra sig underrättade om sina barns kamrater och det inflytande de utöfva. Om föräldrarne äro förtroliga med barnen, kunna de äfven blifva det med deras vänner. Takt och sympati äro af yttersta vigt vid mottagande af de ungas vänner, och den vaksamhet, som en klok fäder eignar sina barn, sträcker sig långt utom det enskilda hemmet.

Föräldrarne böra alltid vara redo att uppmärksamma könsorganens utveckling hos sina söner och döttrar. Otaliga tecken, hvilka blott en mor kan iakttaga, utvisa annalkandet af denna tidpunkt, så ödesdiger för vår ungdom. Ingen klok mor kan utan aktning och ömhet se denna förvandling från barnedom till mandom, och det är naturligt, att hon skall besjålas af en innerlig längtan att leda och förädla sitt barn. Vid denna tidpunkt lägges ofta på henne ett tungt ansvar — ett ansvar så oerhördt, emedan det kan gälla sonens väl eller ve — nemligen val af läkare. Vigten af detta val kan icke för högt uppskattas af föräldrar. Ynglingen blir orolig för sin helsa och är på samma gång ytterligt oförmögen att bedöma sitt tillstånd, då han icke har någon kunskap i ämnet och ingen erfarenhet, som kan förklara de symptom, han erfar. Han sätter då ett absolut

förtroende till sin medicinske rådgifvare; dennes mening och råd öfverväga allt annat. Föräldrarne måste därför hafva klart för sig, att då de en gång valt en läkare för den uppväxande gossen, hafva de öfver honom ställt en makt, som kan blifva starkare än det faderliga inflytandet och som frandeles skall blifva det förnämsta stöd eller det största förderf för sonens ledning, så i andligt som lekamligt hänseende.

Om den medicinska vetenskapen vore en positiv vetenskap liksom matematik, och om dess idkare vore i stånd att på dagliga lifvet tillämpa sina principer med säkerheten hos geometriska propositioner, skulle det vara en galenskap att icke med fullt förtroende antaga hvarje medicinsk mening såsom en auktoritet. Detta är emellertid icke fallet, och medlemmarne af medicinska fakulteten skulle sjelfva vara de sista att göra anspråk på ofelbarhet. År efter år sjunka i tidens haf och frambringa nya medicinska skolor, nya teorier, som en efter annan uttränges af orubbliga fakta. Det är därför intet nytt, intet skäl att förebrå de sjelfuppoffrande medlemmarne af ett ädelt yrke, att olika meningar herska bland dem angående ett ämne, som så nära berör det invecklade problemet — människolifvet. Det skulle i sanning vara ett undantag från den allmänna regeln, om icke sådan meningskiljaktighet finnes. Emellertid behandla vi här ett ämne af så utomordentlig vigt för människans välfärd och af så mycket större utsträckning än något slags klassintresse, att hvarje meningskiljaktighet angående detta borde begrundas af alla förståndiga människor. Sålunda måste föräldrar och målsmän väl förstå, att bland nutidens läkare två olika meningar

göra sig gällande, hvar och en omfattad af män med stort medicinskt anseende, men af diametralt motsatta åsigtter angående ledandet af fortplantningskraften. Båda meningarna förfäktas af redbara läkare, som följa sin öfvertygelse, hafva vidgad blick och önska samhällets bästa. Men denna meningsskiljaktighet kan icke förblifva ett abstrakt påstående: likt alla andra opinioner uttrycker hon sig i gerning. De medicinska råd, som gifvas ynglingen vid denna vändpunkt i hans lif, skola föra honom in på den ena eller andra af de båda vägar, som leda till rätt eller orätt. Den ena leder till sjelfbeherskning, andlig och lekamlig sundhet, kyskhet; den andra till tvifvel, slapphet, skörlefnad.

Vid detta skede af ynglingens lif är ett obestämdt råd farligt. Understöd och ledning är hvad som fordras af läkaren, och hans råd måste vara klara och bestämda. Patienten måste underrättas om, att kyskhet, rätt förstädd, är helsa. Han måste undervisas om, att rörelse i könsorganet vid första mandomsåldern är tecken till, att den nya förmågan måste återhållas, icke utöfvas. Läkaren måste varna för sjelfbefläckelse, liksom för att befäcka det andra könet. Han måste påpeka faran af retelse och råda ynglingen att noga undvika alla vare sig inre eller yttre retmedel. Hos ynglingen måste inskräpas det faktum, att om han håller sitt sinne rent, skall naturen hålla hans kropp vid helsa. Han måste odla sin själsstyrka såsom sitt enda osvikliga hållfäste. Det får icke finnas något sväfvande i läkarens råd; de måste ljuda klart, likt de sant vetenskapliga lärdomar, vår utmärkte kirurg James Paget gaf sina lärjungar:

»Många af edra patienter skola fråga er angående könsumgånge och vänta, att I skolen föreskrifva prostitution. Jag skulle lika gerna föreskrifva tjufnad och lögn eller något annat af det, som Gud förbjudit. Kyskhet skadar hvarken själ eller kropp, utan utöfvar blott en helsosam disciplin och kan lugnt iakttagas till dess man blir gift. Bland de många nervösa och mjeltsjuka patienter, som rådfört sig med mig i följd af utsväfning, har ingen sagt, att han varit lyckligare eller mått bättre deraf.» Det bör därför vara tydligt för föräldrar, hvilka uppfatta de sanningar, vi här framlagt, huru viktigt ett råd af en läkare är för ynglingen. Inga konsiderationer, ingen falsk tillbakadragenhet borde någonsin hindra en far eller målsman att göra sig underrättad om, hvilken åsigt den läkare tillhör, åt hvilken han tänker anförtro sin sons medicinska vård och ledning.

Ett ovärderligt understöd vid uppfostran, med afseende på förhållandet könen emellan, lemnar sammanvaron mellan syskon. Detta kamratskap, som naturen sjelf upprättat, borde omsorgsfullt befordras, icke hämmas. Det är en af dessa häfstänger, som upphöja familjelifvet till typ för ett mera vidsträckt samfund. Familjen är det äkta samhällsfröet, ur hvilket nationel renhet och styrka skall slå ut. Ju mera vi undersöka de krafter, som verka inom de olika delarne af familjen, dess mera framstår vigten af hennes inflytande, dess större visar sig nödvändigheten att bibehålla familjen vid hennes rättmätiga värdighet och myndighet. Denna sammanblandning af gossar och flickor är naturens egen anvisning till en riktig uppfostringsmetod, och den tid skall komma,

då det nuvarande isoleringssystemet för uppfostran blir uppgifvet utan att åstadkomma några allvarsamma olägenheter. Fördelen af sammanvaron mellan gossar och flickor inom familjen i de äldres närhet är ett faktum, som grundar sig på vidsträckt erfarenhet. Isolering, hemlighetsfullhet och hinder alstra nyfikenhet, retelse — i sanning en farlig retelse! — i stället att den dagliga bekantskapen är helt naturlig. De båda motsatta ytterligheterna, att antingen kasta ut ungdomen bland lasten eller hålla könen strängt åtskilda, framkalla brådmognad och känslsamhet. Alla öfverdrifter strida mot naturen och äro skadliga för individen. Dessa båda grunda sig på olika teorier: den första anser fortplantningsdriften för en okuffig instinkt, som måste brusa ut; den andra stöder sig på teorien, att fortplantningsdriften är en olycka, en frestelse till synd, som bör bekämpas så långt sig göra låter. Det riktiga åskådningssättet i detta hänseende består emellertid i att erkänna fortplantningsdriftens ädelhet och nödvändigheten först och främst af hennes långsamma utveckling och sedan af hennes tillfredsställande på hederligt sätt.

Emellertid kan ungdomens naturliga trängtan i rikligt mått tillfredsställas genom intellektuella nöjen och förfinadt umgängeslif. Några närmare förbindelser äro icke nödvändiga för de mycket unga, för att de skola erfara sann glädje i det andra könets sällskap. Olagliga förbindelser äro ett våldförande af naturen. De förstöra den glädje, som eljest småningom utvecklar sig i både andligt och lekamligt hänseende och som allena kan åstadkomma en sann

och varaktig sällhet. Ett ärbart umgänge mellan unga män och unga kvinnor stärker och förädlar manligheten och qvinligheten hos dem. Detta är likväl endast möjligt, der kyskheten är praxis, ty i samhällen, der skörlefnad är gängse, kan ej ett sådant förhållande ega rum. Föräldrarne hysa då en berättigad fruktan för det inflytande, som dåliga sedvanor kunna hafva på deras barn. Emellertid är ett ärbart umgänge mellan båda könen en vigtig grund för framtida reform. Ju större umgängeskretsen blir mellan gossar och flickor, mellan oförderfvade ynglingar och unga kvinnor, dess värderikare skola följderna blifva af deras samvaro. Möjligheten och vanan af naturligt vänskapligt umgänge mellan ogifta unga män och unga kvinnor inom hvilken samhällsklass som helst kan anses såsom ett bevis på, att inom den klassen sunda och rent menskliga förhållanden råda. Den sällskapskrets (han må för öfrigt tillhöra hvilken samhällsklass som helst), inom hvilken det anses nödvändigt att strängt skilja mellan den manliga och qvinliga ungdomen, är dålig och har sin rot i nationelt förfall i stället att hvila på nationel förkofran.

Sambandet mellan syskon har ofta blifvit förstördt genom föräldrarnes oförmåga att uppskatta dess värde, genom åtskilnad i båda könen studier och nöjen, genom skefva åsigtter och dåliga vanor, genom ett yttre inflytande, som lossat bandet eller förvrängt det. Vänskap och hängifvenhet mellan dessa naturliga bundsförvandter borde befordras genom gemensamma studier, musik, nöjen, rörelse i fria luften. En familj, der bröder och systrar äro vänner och kamrater, der andra gossar och flickor, andra unga män

och unga kvinnor umgås, utöfvar ett förädlade och bildande inflytande, som sträcker sig i oändlighet och alstrar sympatier, ur hvilka äktenskapliga föreningar så småningom utveckla sig.

Af obestriddigt värde är det inflytande, som systrar utöfva. Det är den unga kvinnans särskilda uppgift att göra dygden älsklig. Ju mera klart en mor inser allt hvad som inbegripes i detta höga kall, ju bättre hon uppfattar meningen med dygd — hvilket är något vida mer än oskuld — dess mer skall hon inse vigten af det ädla inflytande, en dotter kan utöfva. Obetydligheter blifva viktiga saker genom den verkan, de åstadkomma. Sättet att kläda sig blir ett studium, som icke är att förakta; helsa, behag, liflighet, allvar, sympati, talanger, förmåga att konversera, allt får ett nytt värde då det helgas åt mensklig välfärd. Det är ett högt kall att förmå bröderna älska dygd och komma männen att älska renhet genom att se dem personifierade i dygdiga, oskuldsfulla kvinnor.

Den största olycka, som kan drabba ett samhälle, är då dess unga kvinnor sakna förmåga att förkroppsliga dygdens skönhet och styrka. Andlig renhet och aktning för det, som berör könsförhållandena, äro lika nödvändiga för flickor som för gossar. Det är endast genom att bibehålla sinnet rent, som en ung kvinna kan blifva föremål för mannens ädlare känslor utan att behöfva slå an på hans lägre drifter.

Ett familjehem, som fyller sin bestämmelse, är icke någon inom sig sjelf sluten krets, utan en värmande medelpunkt, som drager till sig och utstrålar sundt samhällslif. Föräldrarnes andliga inflytande (i synnerhet moderns) är en medelpunkt, som skiekar

ut strålar i två riktningar: till de lägre klasserna genom samfärdseln med tjenare, handverkare, välgörehetsinrättningar med mera; till de högre genom umgänget med likar. I båda riktningarna skall hennes inflytande verka på ungdomens sedliga uppfostran. Det förnämsta sambandet med de lägre klasserna utgöres af tjenarne. Det är nödvändigt, då ett hem bildas, att utvälja tjenare, som icke förderfva hemmets atmosfär. Svårigheten att finna sådana tjenare borde utgöra en varnande röst för föräldrar och tvinga dem att undersöka orsaken till denna stora, allt mer tilltagande svårighet. Hvari består hon? I en vidt utbredd försämring af samhällets grundval, af de arbetande qvinnorna, som gör att dygd, sanning och ärlighet blifva sällsynta. Låtom oss tänka oss, för hvilket inflytande våra barn blifva utsatta, så väl inom hemmet som då de träda ut i verlden och komma i omedelbar beröring med denna klass af qvinnor. Ju mera vi beakta detta, dess klarare inse vi, hvilket nära samband som förenar de rikare och fattigare klasserna med hvar andra. Ju mera vi inse denna frågas moraliska vikt, dess klarare framstår det som en ovilkörlig skyldighet för hvarje husmoder att inträssa sig för tjenarne, att utöfva ett förädlade inflytande på dem och att vårda sig om de fattigare grannarnes barn, om det också blott vore för egna barns skull. Familjen är en medelpunkt för kärlek och tillgifvenhet, och hvarje tjenare bör erhålla sin del deraf. Det är orätt att hafva en ung tjenarinna i ett hushåll utan att bry sig om hennes sorger och fröjder, utan att göra sig bekant med hennes omständigheter, utan att förse henne med

ärbara nöjen och hjälpa till att utveckla henne. I sammanhang med denna del af vårt ämne anföra vi två viktiga regler, som borde iakttagas af hvarje förständig husmoder. Den första är att lära tjenarinnan inse nödvändigheten af att beherska könsdriften och inskräpa hos henne det stora ansvar, som åligger henne. Den andra är ett bestämdt ogillande af åsigtter om en särskild klass förkastade qvinnor. Den kristliga civilisationen erkänner ingen pariasklass, endast vilseförda individer af båda könen, hvilka böra understödjas, på det att de må kunna inträda på en bättre väg.

Lika viktigt är husfaderns och husmoderns inflytande på medlemmarne af deras egen umgängeskrets. De hjälpa till att bilda den allmänna opinionen, på hvilken lagar så väl som seder och bruk grunda sig. Den ton, som nu för tiden i allmänhet råder inom sällskapslifvet, är en källa till stort förderf för ungdomen. Den uppsåtliga okunnigheten om hvad som är rätt eller orätt angående könsdriften, åsigtten att det är ett ämne, om hvilket man icke kan utbyta tankar, vanan att låta rikedom, talanger och världsvana öferskyla den högsta grad af andlig förnedring bidraga ovilkorligen till en förskämd social atmosfer. Anordnandet af äktenskap i likhet med ett bolagskontrakt, der hufvudfrågan gäller det materiela, icke det ideela intresset, och männens uppskjutande af giftermålet till dess deras kraftigaste ålder är förbi, äro lika förstörelsebringande för mannen som för qvinnan. Det ädlaste familjeflytande har svårt att strida mot detta allmänna förderf.

Sedan de unga lemnat barndomen bakom sig, blir samhället för dem en mäktig uppfostrare. Förförelsen verkar på ungdomen af båda könen på mångahanda sätt, under vidt skilda former; men alltid uppväcker hon samma förnedrande böjelser, alltid blottställas de unga för den ojemna striden mellan oerfaren oskuld och väl förfaren last. Vi se, huru den bästa faderliga uppfostran beständigt undergräffes af samhällets inflytande, och sålunda blir det en nödvändighet för föräldrarne att förändra tonen inom samhället. Det tillhör qvinnan lika så mycket som mannen att tänka och handla för detta stora värf. Dervid bör man städse hafva för ögonen två hufvudsakliga grundsatser:

- 1) Afstyrande af utsväfningar.
- 2) Befordrande af giftermål under den kraftiga åldern.

För att afstyra utsväfningen inom ett samhälle fordras de allvarligaste bemödanden från föräldrarnes sida, men ännu mer från de gifta qvinnornas. Detta ämne är så ömtåligt och likväl så viktigt, att det måste behandlas med lika mycken grannlagenhet som bestämdhet, och det är ett problem, som endast kan lösas genom förenade bemödanden. Att låta män eller qvinnor, som föra ett utsväfvande lif eller hafva osedliga förbindelser, ega tillträde till ens umgängeskrets, eller att mottaga dem med ärebetygelser och förtroende, är att direkt uppmuntra lasten och ned-sätta dygden.* De bevisligen lastfulla böra icke

* Då jag reste i Italien, träffade jag en bildad österrikare, hvilken, såsom medborgare i Förenta staterna, hade uppfostrat sina barn i New-York. Under det vi samtalade om åtskil-

föras till sammans med unga, oskyldiga människor. Det är ett brott, ja en dumhet att tillåta det. Å andra sidan ha vi ingen rättighet att inquisitoriskt undersöka det enskilda lifvet. Deremot ha vi dyra pligter mot de vilseförda, framför allt mot sådana, som kommit in på lastens väg, drifna snarare af omständigheternas makt än af fri vilja, och hvilka sålunda så småningom sjunkit. Dessa våra medmänniskor äro i behof af ömt deltagande, innerligt medlidande och klok undsättning. Talangfulla eller okunniga, vacklande eller förhärdade, tjusande eller frånstötande, äro de människor, och medlidandet — den mäktigaste räddningsplanka, med hvilken försynen utrustat oss —

liga seder och bruk inom sällskapslifvet, sade han: "Jag har alltid sökt att bemöta qvinnan med aktning och att föra ett ärbart och hederligt lefnadssätt, men jag har aldrig funnit, att någon uppskattat mig derför. Tvärt om har jag sett, att ingen mor, bland de familjer jag känner, någonsin uteslutit från sin umgängeskrets en man af god samhällsställning, han må för öfrigt ha lefvat hur illa som helst. Jag har sett aktningstvärda mödrar, som rört sig i den så kallade bästa societeten, tillåta en rik man att fortfarande besöka familjen, ehuru han uppfört sig opassande mot en af döttrarna. Min egen lilla Rosa der", fortfor han och pekade på en förtjusande liten varelse om sexton år, som reste med honom, "visar icke den ringaste motvilja för en talangfull eller intressant man, huru mycket jag än må varna henne för honom såsom en dålig människa. Då jag var i Paris, föll det mig in att besöka de publika samqväm, som hållas öppna sedan teatrarne äro stängda. Jag såg magnifika salonger fulla med unga flickor, till utseendet lika älskliga som min egen dotter, ofta med fint sätt, bildadt språk och elegant dragt. Hvarken deras utseende eller konversation tillkännagaf, att de voro fallna qvinnor. Hvad vill allt detta säga? frågade jag mig sjelf gång på gång. I sanning, qvinnorna inom societeten hafva mycket att göra med den saken."

bör utsträckas till dem alla. Ett sådant medlidande kan likväl endast vara verksamt, då det härstammar från erfarenhet och klokhet, och man måste se till, att det utöfvas på ett lämpligt sätt. Ingen, som är känd för att föra ett utsväfvande lefnadssätt, skulle tillåtas att såsom intim vän umgås i en hederlig familj, och ingen sådan person skulle äras inom samhället, huru många pekuniära eller intellektuella fördelar det än måtte medföra. Bekantskap med sådana personer är vida förderligare för sönerne än döttrarna. Den förskämda samtalskon, som är så allmän bland dåliga karlar, är mycket farlig för ungdomen. Liksom smaken för osedliga böcker betecknar det första steget af andlig förnedring, så utgör lastfullt tal ofta det andra säkra steget nedåt.

Föräldrar böra vara uppmärksamma på den andliga uselhet, som visar sig i slafvisk underkastelse af lidelserna och sjelfvisk missaktning för svagare medmänniskor, prisgifna åt lasten. En förening mellan en oskyldig flicka och en utsväfvande man skulle aldrig tillåtas. Besynnerligt nog förbises allt för ofta denna obestriddliga föräldrapligt. I sådana fall låter man allt för ofta materiella fördelar uppväga alla andra inflytanden. Föräldrarne glömma, att källan till stadigvarande lycka måste springa upp inifrån, härröra från andliga egenskaper; de blunda för den oundvikliga härjning, ett förderfvadt subjekt åstadkommer på en frisk, ung varelse, sammanlänkad dermed i den innerligaste förening. Sålunda förräder fadern sitt barn vid dess vigtigaste tidpunkt i lifvet. Och icke allenast hans barn är förrådt, utan äfven tillkommande generationer.

Vi ha förut talat om de många yttre förstörande inflytanden, hvilka så småningom försämra individen, och vi ha äfven berört frågan om ärftliga egenskaper, ärftlig böjelse till sinlighet. Förändring i en sådan böjelse hos ett slägte kan endast åstadkommas småningom, under loppet af flere generationer. Ett mycket viktigt steg i denna riktning är föreningen mellan ärbara qvinnor och fläckfria män. Den afkomma, som alstras af ädel och uteslutande kärlek mellan *en* man och *en* qvinna, skall under loppet af generationer frambringa en ärftlig böjelse till dygd i stället för sinlighet.

Om det blefve sed, att föräldrar aldrig kunde samtycka till sina döttrars förening med män af utsväfvande vanor, så skulle detta vara en värdefull hjälp till samhällets pånyttfödelse. Att hedra dygden på detta heliga och mest praktiska sätt skulle vara en uppmuntran, en belöning, en sporre till allt ädelt i menskliga naturen. Det skulle vara en måttstock för ungdomen, ett verkligt desinfektionsmedel för samhället.

En annan grundsats, som man äfven bör hafva för ögonen, är uppmuntrandet af tidiga giftermål. En statsman, som skref för omkring femtio år sedan angående de orsaker, som bidragit till Englands välstånd, säger: »De lägre och arbetande klasserna gifta sig alltid tidigt. Denna heliga sedvana har bevarat dygd och befrämjat lycka inom landet; hon har fördubblat dess tillgångar, vidgat dess makt och gjort England till det mäktigaste och mest blomstrande rike i världen.» En annan äldre författare har sagt: »Att förbjuda giftermål är djefvulens funder.» Den all-

männa erfarenhetens vittnesbörd kan sammanfattas i dessa Montesquieus ord: »Hvem kan med tystnad åse, huru människorna förstöra hvar andra, till och med genom sina naturligaste känslor, då de fly en förening, som skulle göra dem bättre, och ingå en, som alltid gör dem sämre? Statistiken har visat, att ju mera giftermålens antal förminskas, dess sämre äro de giftermål, som ingås: ju färre äktenskap, dess mindre äktenskaplig trohet.»

En styrelse, som är kortsynt nog att uppställa onaturliga hinder för giftermåls ingående, tvingas att nedrifva dessa hinder genom det tilltagande antalet af oäkta födda jemte allt det elände, som detta missförhållande medför. På tal om orsakerna till det närvarande usla tillståndet i Tyrolen säger Grobman: »Den österrikiska lagen, hvilken helt nyligen blifvit upphäfd, som tvingade hvar man, den der önskade ingå äktenskap, att bevisa sig ega en viss inkomst och, hvad mera var, hus eller något slags egen grund var den förnämsta orsaken till det onda. Dernäst kommer det sätt, på hvilket kyrkan behandlar skörlefnad, i det hon betraktar otukt såsom en svaghetsynd, hvilken utplånas af bikten.»

De hinder, som det militäriska Tyskland uppställer för giftermål, måste betraktas såsom en af orsakerna till den andliga försämringen i ett land, som förr i tiden utmärkte sig för husliga dygder — en försämring, som hotar att skaka det stora tyska riket i dess grundvalar.

Tidiga giftermål kunna emellertid icke höja tonen inom samhället, om icke vana vid sjelfbeherskning funnits förut. Giftermål är icke någon bot för

ett sjukligt slägte, och tidig utsväfning är en sjukdom. I vissa delar af Europa, der den lägsta sedlighet råder, betraktas giftermål såsom ett tillfälle till beständig och obegränsad njutning. Derfor förbjudes den unge mannen, vare sig af lag eller plägsed, att gifta sig innan han blir trettio år. Om hans helsa blifvit skadad af utsväfning, tillrådes han att något mindre ofta anlita prostitutionen eller att taga sig en älskarinna, men giftermål förbjudes bestämdt af hans läkare och anses ofördelaktigt af hans släktingar. Vid trettio års ålder är antingen hans helsa bruten, och giftermål kan då icke komma i fråga; eller har han haft styrka nog att obruten komma igenom lidelsernas farligaste ålder och anses då också kunna hålla ut med äktenskap. Följden af detta system är oundviklig: giftermålet betraktas såsom laglig tillåtelse till obeherskad lidelse, som ända till mättnad tillfredsställes. Mättnad är ovilkorligen gränsen för alla ensamt materiela njutningar. Så snart sjelfbeherskning saknas, är allt intellektuelt lif i äktenskapet okänt. Fysisk mättnad kan endast upphävas genom ombyte; häraf den allmänna otroheten, förstörandet af äktenskapets högsta ändamål, moderns ned sättande, faderns försämring och tillintetgörandet af det familjeinflytande, som är det förnämsta elementet för en nations utveckling och förkofran.

Tidiga giftermål kunna vara samhällets säkerhetsvakt endast under öfverherrskap af sjelfbeherskning och måttlighet — en sjelfstyrelse, som utgör det hufvudsakliga bildningsämnet i en ädel karakter, liksom hon äfven är den förnämste upprätthållaren af en kraftig helsa. Med antagande af detta hufvudvilkor

borde alla kloka föräldrar hafva till mål att tillförsäkra sina barn den stora lyckan af tidiga äktenskap, att gifva dem tillfälle att välja och sålunda befordra försynens afsigt, nemligen att en ung man och en ung qvinna, som passa för hvar andra, till sammans skola tillkämpa sig en vidsträcktare erfarenhet af lifvet.

Mot detta förslag uppställas alltid sociala svårigheter, hvilka förvirra forskaren och slutligen invagga samhällssamvetet i en liknöjd eftergifvenhet för gamla vanor. Dessa svårigheter måste emellertid bemötas och öfvervinnas. Det är feget att vika undan för dem och klennt att icke kunna besegra dem. Giftermål mellan ungt folk är det naturliga och rätta sättet att utrota oordning och skörlefnad och åstadkomma den regelbundenhet, som försynen bestämt för människans tillvaro. Första vilkoret för förbättring häri är att antaga denna teori såsom utförbar, icke såsom en abstrakt idé, att söka undanrödja hindren, icke feget vika för dem, och att göra sig förtrogen med hvad som är eller icke är möjligt. Verkan blir naturligtvis diametralt motsatt, om vi utstaka för oss ett bestämdt mål och sträfva att hinna det, eller om vi öfverlemna oss åt tvifvel och modlöshet. Sjelfhjelp är i våra dagar liksom fordom den bästa häfstången. Den dagliga erfarenheten visar, att om vi bestämdt beslutat oss för att utföra ett värf, och deråt egna de krafter och det sunda förnuft, till hvilka frön blifvit nedlagda hos hvarje människa, skola vi lyckas.

De mest trängande hindren äro dårskapen i den första kärleken, svårigheten att underhålla familj och begäret efter äfventyr, retelse och ombyte. Dessa äro de fästen, som spärra ingången till den rätta

vägen i lifvet; men de äro icke ööfvervinneliga. De äro bygda på föränderliga vilkors lösa sand, på ett falskt uppfostringssystem, på inskränkta familjeintressen, på bristande själfbeherskning, lastfulla vanor och förvänd smak. Oföränderliga fakta bevisa, att tidiga giftermål befordra samhällets bästa. En ung man, som från gossåren är van att otvunget och anständigt umgås med unga flickor, förtrollas icke af den första qvinnå, han träffar. När denna vänskapliga samvaro, betryggad af familjekretsen och dess vidsträckta förbindelser, sedermera skall tillfredsställa det behof, som alstras af den unge mannens naturliga utveckling, är hans smak utbildad och hans omdöme stadgadt, och han blir icke ett offer för oreña fantasier. Van vid otvunget umgänge med unga qvinnor i sin egen klass, är han i stånd att redan tidigt veta hvad han vill och göra ett klokt val af ledsagerska genom lifvet. För den unga qvinnan är ett tidigt giftermål den naturliga gången. Till detta mål sträfvar hon, och, medvetet eller omedvetet, bereder hon sig dertill i enlighet med samhällets fordringar. Hennes böjelse drages till en ung man, något äldre än hon själf — som hon kan beundra, akta och älska, — men en följeslagare, icke en fader. Om hon af samhällets tysta, men dock mäktiga röst lär sig, att öfverensstämmelse i karakter, lifsåskådning och lefnadsmål är grunden för en hög och varaktig äktenskaplig sällhet, till hvilken först i andra rummet ekonomiska fördelar bidraga, och att sparsamhet och förmåga att göra ett hem trefligt äro hufvudvilkor för den husliga sällheten; då skall hon också, enligt naturens oundvikliga lag, längta

att förvärfva dessa egenskaper. Men om hon tvärt om genom samhällets inflytande erfar, att fysiska fördelar äro de mest eftersökta, att kroppsliga behag äro de förnämsta, de enda egenskaper, som hafva någon dragningskraft; då skall hon, enligt samma oundvikliga lag, sträfva att tillegna sig denna fysiska tjuvningsförmåga, och att ernå detta mål skall blifva den unga qvinnans uteslutande sysselsättning. Som vi redan sagt, följderna af att beherska de unga männen genom att lägga an på deras oemotståndliga fysiska drifter skapar nödvändigheten af öfverdrift i klädsel för de unga qvinnorna, hvilka dymedelst skola söka att höja naturliga behag eller dölja kroppsliga brister. Begäret efter rikedom och lyx, okunnighet i husliga göromål, hvilka så ofta lägga hinder i vägen för äktenskap, äro de oundvikliga följderna af utsväfningen, hvilken uppmuntrar och uteslutande odlar materiella önsknningar och behof.

Barnet skulle läras att blicka framåt mot sitt eget inträde i samhällslifvet och uppfostras att börja sin bana lika enkelt som föräldrarna gjort det, blott med de ökade fördelar, som uppfostran skänker. Det är en fullkomligt falsk åsigt, att de unga skola börja der föräldrarna sluta. Den barnsliga vördnaden och aktningen för föräldrarnes verksamhet, tillika med den erfarenhet, de ärft af dem, borde förmå de unga att börja sitt eget familjelif med den största enkelhet. Genom att göra en sådan enkelhet tilldragande skulle de bevisa, att de förvärfvat vidgad blick och förfining, produkter af sann bildning. De skulle då, ehuru de började lifvet på samma sätt som föräldrarna, icke dess mindre hafva en fördel framför dem,

nemligen erfarenheten af föräldrarnes verksamhet. Hvarje generation skulle sålunda hafva en solid vinst som insats i lifvet, i stället att börja med striden mot lyxens förderfliga följder.

Vi hafva sett, att en omsorgsfull handledning af ungdomen med afseende på fortplantningsdriften och en förbättring i samtalstonen äro de hufvudpunkter, som böra upptaga hvarje mors allvarligaste tankar. Det skulle emellertid vara ett stort misstag att antaga, att tillämpandet af dessa grundsatser åligger modern allena. Allt för ofta händer det, att fadern, upptagen af yttre göromål, betraktar lifvet inomhus såsom uteslutande tillhörande hustruns område, hvarför han också tager ringa del i barnens uppfostran; men intet verkligt hem kan någonsin bildas utan faderns och moderns ömsesidiga medverkan. Fördelningen af arbetet må vara olika, men det förenade inflytandet af detta samarbete borde alltid kännas. Liksom hustrun är den mest pålitliga förtrogna, då det gäller mannens affärer, så är mannen det naturliga stödet, den naturlige rådgifvaren i fråga om sysselsättningar, nöjen, sällskap och hemmets anseende. Intet hem kan vara lyckligt, der icke faderns lifligaste intresse och högsta glädje koncentrerar sig omkring hans familj. Emellertid åligger fadern särskilda pligter mot familjen, beroende af hans ställning som medborgare, hvilka pligter stå i mycket nära samband med hans barns framtid. En vidgad blick för hemmets pligter måste nödvändigt leda till insigt om de medborgerliga skyldigheterna. De män äro få, som icke i sina affärer och sysselsättningar hafva vidsträckt tillfällen att befordra ädlare åsigt om

förbindelsen mellan man och qvinna, än de, som nu göra sig gällande; få äro de, som icke kunna visa sin aktning för dygden och på ett eller annat vis hämma lasten. Icke endast som fader, men som lärare, prest, läkare och arbetsgifvare har mannen en ofantlig makt att höja tonen i ett samhälle, i hvilket hans söner och döttrar snart måste inträda och der de oupphörliga frestelserna kunna omintetgöra den mest omsorgsfulla uppfostran. Ingen sysselsättning kan stå isolerad från det öfriga lifvet: föreningslänkarne äro otaliga. Den familjefar, som förleder sin svagare nästa, som icke frågar efter sina underordnades bekymmer, som underlåter att tala uppmuntrande till dem, hvilka stå under hans inflytande, utlägger en snara för sin egen son eller dotter.

Fäderna utöfva dessutom ett stort inflytande på sina barns framtid genom de lagar, de stifta eller stadfästa. Det är nästan obegripligt, att förståndiga och renhjärtade människor, som känna människonaturens svaghet och omständigheternas makt att utveckla människan till godt eller ondt, kunna underlåta att inse, hvilken ofantlig betydelse lagstiftningen eger. Landets lagar hafva stor del i den växande generationens uppfostran. De nå alla klasser och verka med en lugn, aldrig upphörande kraft på samhället. Hvarje nytt moment i lagstiftningen är en makt, som skall verka starkare på den unge än på den gamle. Mannen, som stiftar lagen, har vuxit upp under inflytande af den föregående generationens lagar, och ingen ny lagparagraf kan förändra den karakter, som en gång ingjutits i honom. Det är den unge, ännu icke stadgade, som skall växa in i den

riktning, hvilken våra lagar anvisa honom, vare sig att lagstiftningen rör armén, bränvinshandeln, fabriksarbetet, upprättande af folkskolor eller anläggande af jernvägar; — alla dessa ämnen stå i direkt beröring med folkets andliga ståndpunkt. Det skulle vara svårt att uppleta ett ämne för lagstiftning, som icke på ett eller annat sätt skulle hafva någon moralisk verkan och som icke skulle utöfva ett större inflytande på den uppväxande generationen än på den, som stiftat lagen. Lagstiftningen har ovilkorligen ett mycket viktigt inflytande på familjens välfärd och måste behandlas med afseende på den verkan, hon har på nationens ungdom. Hvarje moder har rättighet att fordra detta af sitt lands lagstiftare. En samvetsgrann lagstiftare borde aldrig lemna familjens intressen ur sigte. Han borde ständigt hafva för ögonen bästa sättet att komma det goda att besegra det onda och se till, att det blir lättare för barnen att växa upp till dygd än till last.

Att människan har förmåga att underkasta sig de band, samhällets väl fordrar, hafva vi redan bevist genom anförandet af den hämsko, samhället lägger på tillfredsställandet af hungerns gnagande kraf. Människan förderivas icke af återhållsamhet, huru stark fortplantningsdriften än må vara, men hon dör af svält, af brist på föda. Således kan fortplantningsdriftens kraf icke anses vara mera oemotståndligt eller svårare att tygla än hungerns. Fortplantningsdriften bindes redan till en viss grad af lag och sed, men dessa band hållas på långt när icke så strängt som de, hvilka tygla hungerns trängande behof. Detta visar, att människan, i sitt närvarande utvecklings-

stadium, icke kommit till insigt af frågans vikt: samhället har hittills icke insett, att en sådan tygel är nödvändig för dess eget bestånd. Emellertid har denna tanke nu blifvit väckt, och då han en gång kommer till utförande, skall man erfara, att lagens värde är lika mäktigt i den ena som den andra riktningen. Hvarje stor samhällsfråga blir nödvändigt ett ämne för lagtsiiftning. Alla civiliserade nationer inse nödvändigheten att skydda eganderätten till och med mot en så pockande makt som långsam svält. Här af framgår tydligt, att kyskheten också kan skyddas genom lagstiftning, så snart allmänandan inom samhället vaknar till insigt om, att ärbarheten också är en egendom — den dyrbaraste egendom en nation kan ega — och att utsväfningen är ett tilltagande ondt, som måste hämmas genom lagen. Det kan icke nog ofta påpekas, att man måste utgå från sanna grunder, då man skall stifta lagar mot det onda, som trycker samhället. Källan till det onda, hur djupt hon än ligger, måste uppsökas; det är icke nog att endast hålla sig till det ondas verkningar. Detta gäller all lagstiftning, men i synnerhet den, som afser att hämma det onda, utsväfningen åstadkommer; ty detta är en gren af lagstiftningen, som mer än någon annan har ett direkt och mäktigt inflytande på familjens välfärd.

Utsväfningen är ett ämne, som af våra dagars lagstiftare tilldragit sig en vidsträcktare uppmärksamhet, än som förut kommit det till del. Detta är ett tecken till att en bättre dag randas, ty den största fara, som kan drabba en nation, är då stora samhällslyten förblifva obeaktade. Detta stora onda har smugit sig

fram obemärkt eller omtaladt med dämpad röst, till dess det djerft hotar att förderfva vår dyrbaraste institution, hemmet. Lagstiftningen har brutit förtrollningen och skall fortfara i sitt värf, till dess hon ryckt upp nationens samvete. Det är endast stöd af ett upplyst samhälle, som några kloka åtgärder kunna vidtagas, ty ingen lagstiftning kan hafva kraft utan att vara ett uttryck af allmänandan i landet. Ingen lagstiftning, angående detta viktiga ämne, kan blifva möjlig, förr än denna stora fråga blifvit grundligt behandlad af dem, hvilka hon närmast angår, nemligen fäder och mödrar. Inga specialister, till hvilken klass de än må höra, kunna såsom sådana lyckas i behandlingen af en sak, hvilken så nära rör familjen. Utan en vidgad blick för hvad familjens värdighet, barnens bästa och samhällets förkofran kräfva, kunna inga kloka lagar åstadkommas. Allt hvad som bidrager till att uppmuntra människans lägre passioner, vare sig antagande af dåliga vanor, legaliserande af lasten eller närande af de djuriska drifterna hos människan, frambringa ärftliga anlag och sociala verkningar hos döttrarna så väl som hos sönerna. Sedvänjor och inrättningar, hvilka skada kvinnans karakter, som försvaga hennes dygd och söndertrampa fröet till ett ädlare lif hos henne, äro en källa till det största elände, som kan drabba en nation. Det höfves den nuvarande generationens lagstiftare att vara varsamma i fråga om att gifva bekräftelse åt lasten bland den manliga befolkningen, så vida de icke skola undergräfvat hela samhällsmaskineriet och förderfva både kvinnor och män.

Första steget till ungdomens sedliga uppfostran är en klar uppfattning å föräldrarnes sida af det sanna målet för uppfostran; det andra är ett bestämdt beslut att hinna detta mål genom förenade krafter. Det är sant, att enskilda bemödanden utgöra grundlaget för hvarje kraft, som önskar lyfta samhället till en högre ståndpunkt, och vi finna i närvarande stund otaliga individer, hvilka, fullt medvetna om det onda, hvaraf vi äro angripna, allvarligt söka ett botemedel därför. Det finnes många familjer, der fadern och modern arbeta outtröttligt till sammans för att förädla hemlifvet; men dessa bemödanden, denna sträfvan, dessa tålmodiga försök, ehuru oundgängliga såsom grundval, stå dock enstaka, spridda, och besegras oupphörligt af det dåliga inflytande, som finnes utom familjen. En organiserad samverkan är nödvändig för att bemöta de organiserade faror, för hvilka vår tid blottställer oss.

Den allmänna öfversigt, vi här framlagt om orsakerna till det låga eller sjukliga tillstånd, som herskar angående åsigten om könsförhållandena, visar hvilken oändlig mängd ämnen, som dermed stå i sammanhang. En enskild person eller familj kan icke ensam utarbeta lösningen af detta problem eller finna medel att betrygga barnens välfärd. Förändringar i samhällsförhållanden kunna icke åstadkommas med enskilda bemödanden, utan måste åvägbringas genom förenade krafter. Om vi betrakta de oräkneliga resultat, som vunnits genom associationer, och iakttaga, att den fullkomligt riktiga princip, på hvilken detta medel grundar sig, ständigt vinner utbredning i våra dagar, finna vi, att hvarje stor fråga, i

stånd att samla anhängare och väcka entusiasm, erbjuder en god grund för samarbete och föreningar. En sådan stor fråga inneslutes i öfvertygelsen om fortplantningsförmågans andliga egenskap och den bindande makten af *en* moralisk lag för alla.

Det bör vara lätt att bilda föreningar, stödda på dessa grunder, hvilka hafva en vidtomfattande tillämpning. Redan hafva sådana föreningar börjat visa sig, och de skola ständigt öka sig i mån som vår tids stora idé — en sann åsigt om könsförhållandena — utvecklas.

Alla ansträngningar, som hafva till mål att utrota orsakerna till utsväfningen — såsom iakttagande af måttlighet, beredande af sysselsättning och förökad arbetsförtjenst för kvinnor, förbättrande af de fattigas bostäder, underlättande af tillgång till lämpliga nöjen, afskaffande af tvunget celibat — böra omfattas med särskildt intresse af föräldrar. Dessa rörelser äro ovärderliga och kunna icke nog verksamt understödjas, ty de äro grundade på riktiga principer om utveckling; men det är icke nog att understödja: det gäller att ordna ett dertill hörande samarbete. Till detta värf vore ingen mera lämplig än folkens naturliga ledare, det stora samfundet af religionslärare, alla de, som tro, att människan icke lever af bröd allena, utan att den gudomliga kraft, som drifver henne framåt och uppåt, måste finna uttryck i det dagliga lifvet. När religionslärarne inse, att en af deras svåra men ärofulla pligter är att lära människan tilllämpa religiösa grundsatser på det praktiska lifvet, skola de finna, att grunden till ett rättskaffens lef-

verne hvilat på en ädel åsigt om könsförhållandena. De skola icke längre tveka att arbeta för denna pånyttfödande åsigt. De obehöriga ansträngningar, som nu egnas formaliteter, ceremonier, metafysiska utläggningar och härfina skilnader i dogmer, skola då användas till att lära människorna föra ett redbart och anständigt lefnadssätt. Den religionslärare, som underlåter att gifva fortplantningskraften den höga betydelse, henne tillkommer, uppfyller icke sin pligt mot ungdomen. Det anstår religionsläraren att bibringa sin församling den öfvertygelsen, att aktning för fortplantningskraften, tillika med trohet och ärbarhet, utgör hufvudvilkoret för ett rättskaffens lefverne.

De sanningar, hvilka i dessa blad blifvit framlagda, kunna i korthet sammanfattas i följande punkter:

Kyskhet stärker kroppen, skapar viljefasthet och samlar själskrafterna kring ädla lefnadsmål.

Återhållsamhet är oundgänglig för fysiskt välbefinnande till tjuguettt år, fördelaktig till tjugufem, möjlig genom hela lifvet.

Könsdriften kan endast genom giftermål tillfredsställas utan skada; olagliga förbindelser alstra lekamligt förderf, andlig förnedring och socialt elände.

Familjen är grundvalen för en framåtgående nation, och den varaktiga föreningen mellan *en* man och *en* kvinna är hufvudvilkoret för familjens välfärd.

Giftermål under den kraftfulla åldern är vilkoret för alstrandet af ett kraftfullt slägte.

Individens sedlighet kan betryggas endast genom kyskhet från barndomen; nationens sedlighet vinnes

endast genom de samlade krafterna af ärftliga anlag.

Det första steget till sedlig uppfostran är betryggandet af fortplantningskraftens långsamma utveckling; det andra hennes lagliga tillfredsställande genom hederligt umgänge i äktenskap.

Det åligger qvinnan, såsom moder, syster, husmor och samhällsmedlem, att befrämja de nödvändiga vilkoren för de ungas uppväxande i renhet.

Det åligger mannen, såsom fader och medborgare, att befordra nationens sedlighet.

Manlig renhet är statens förnämsta dygd: hon befordrar renhet hos qvinnan, af hvilken de andliga egenskaperna trohet, mensklighet och tillitsfullhet bero; hon befrämjar styrka och sanning hos mannen, af hvilken statens inre lif och styrelse bero.

Vare sig man betraktar saken i förhållande till mannens andliga och lekamliga tillstånd eller med hänsyn till qvinnans välfärd och hennes ställning i samhället, så finnes intet socialt ondt så stort, som då kyskhet och giftermål ersättas med skörlefnad och celibat.

Dessa sanningar äro osvikliga. Men de, som gränat under iakttagande af det ondas spridning, gripas ofta af förtviflan och uppställa frågan: Kan ondt någonsin öfvervinnas med godt? Kunna vi hoppas att förändra denna vidt utbredda försämring af mänsklig förmåga? Om vi iakttaga den rasande lustan hos inkräktande arméer, vildare än de oskäligen djuren, om vi studera de tumlande lidelserna hos ungdomen, jägtandet efter retelse, efter tillfredsställande af stundens nyck, kunna vi då tro, att inom oss finnas kraf-

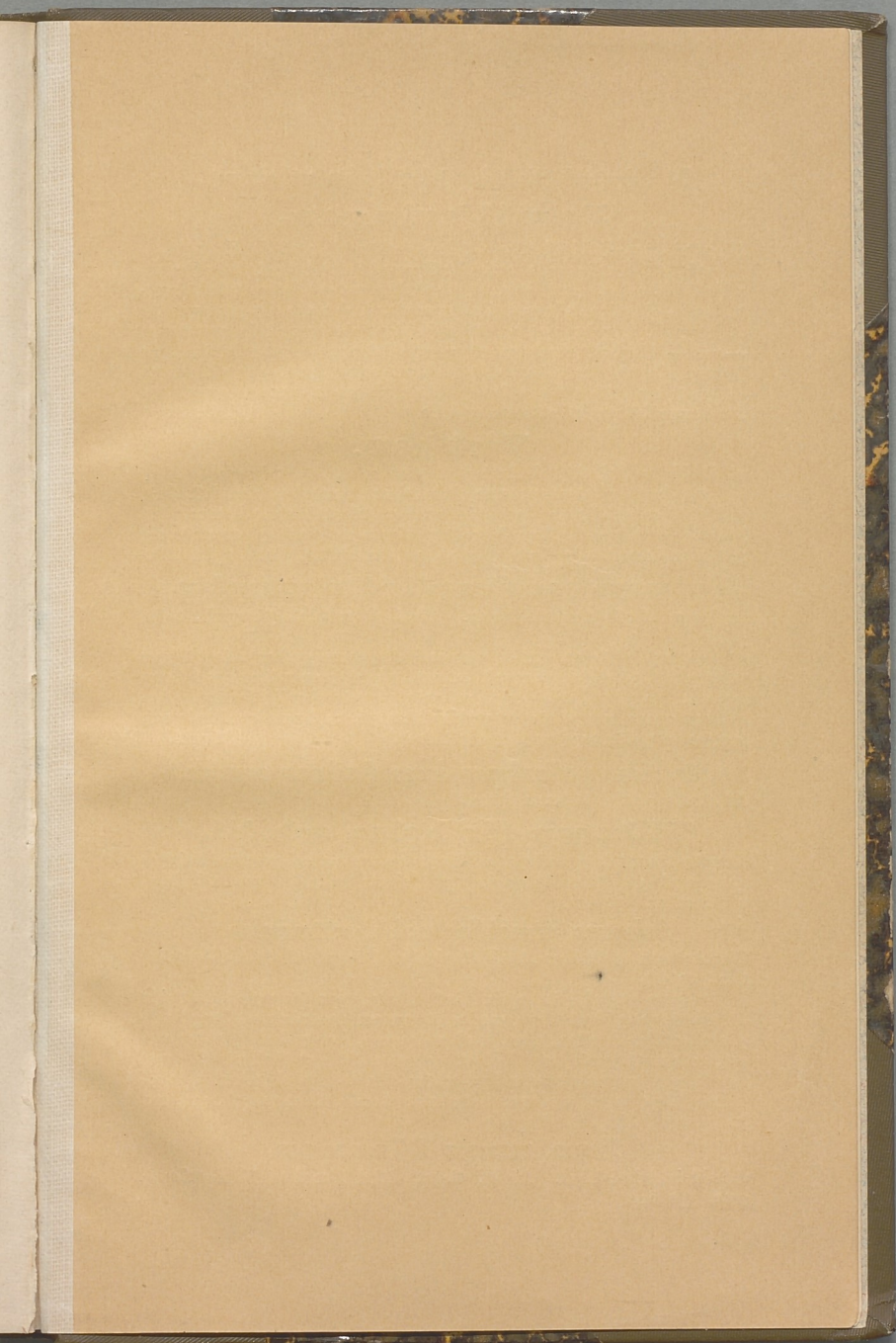
ter nog starka att qväfva detta upplopp, att leda mängden, att uppehålla den svage, att förändra djurisk brunst till ädel manlighet och qvinlighet?

Det finnes en kraft, mäktigare än storm och hvirvelvind, mera oemotståndlig än de vildaste djuriska begär, en kraft, som verkar i naturen osedd men oupphörligt, som botar alla skador, fulländar ett mäktigt beslut, en kraft, som verkar i människans själ, gör henne i stånd att fatta sanningen, att älska rättvisa och mensklighet, att gå framåt för att söka upphinna det högsta idealet. Denna mäktiga, styrande kraft, hon må nu kallas religion, sanning, kristendom eller judendom, brukar menskliga medel och verkar genom det dagliga lifvets föränderliga fenomen. Det tillkommer oss att göra det menskliga lifvets former till ett uttryck af denna gudomliga kraft.

De grundsatser, vi här framlagt, hvilat på fysiologiska lagar och äro bekräftade genom allmän erfarenhet. Mätte den yngre generationen af föräldrar och målsmän antaga dem i all deras stora betydelse och göra dem till en ledande kraft i alla sina förbindelser med samhället. Då skall det menskliga lifvet börja öfverensstämma med Guds lagar; de ärfda anlagen skola stärkas och befrämjas ädla böjelser hos generation efter generation, och de förnygrade folken skola utveckla sig till en ödmjuk men ärofull exponent af den gudomliga idén.

På *Sigfrid Flodins* förlag hafva utkommit:

Familjeringen.

Miniaturbilder af *M. P. Lindo*. Efter holländskan af *L. F.* 1 kr.

»I här föreliggande arbete införas vi i det innersta af olika familjeförhållanden. Det hela utgöres sålunda af smärre taflor, framträdande ej olika bilderna i ett panorama, der allt för oss framstår så lefvande, som befunne vi oss midt bland de framställda grupperna. — — Utan att uppdraga några paralleler måste man erkänna, att Lindos arbeten äro bland det gladaste, oskyldigaste och på samma gång det om största människokänedom vittnande, som utkommit under senare hälften af nittonde seklet.» (N. D. A.)

Vårt hem.

af *F. Haver Schmidt*. Från holländskan af *L. F.* 1 krona.

»Under den gemensamma titeln »Vårt hem» innefattas här flere små fristående skizzer, tecknade med en Mark Twains humor. En hvar af dessa skizzer kan betraktas såsom en verklig perla för sig och låter oss tveka vid att gifva någon företrädet». (N. Dagl. Alléh.)

Naturvetenskaplig Boksamling

för läsare af alla samhällsklasser. Af *A. Bernstein*. 3:e uppl. 2 dlr. 5 kr.

»Bernstein är en verklig virtuos i den förmåga han ådagaligger att taga fatt på något gammalt bekant, något, som möter oss i hemmet eller på gatan, och dervid anknyta en vetenskaplig lektion. Anmälaren anser arbetet för en verklig husskatt, en bok för bildade och för »folket», för ungdom och för äldre». (Aftonbl.)

Vår tids uppfinningar inom fysikens område.

Af *A. Bernstein*. 1 kr. 25 öre.

Vilkoren för helsa och lif.

Populär framställning af *matsmättningsorganerna och matsmältningen* hos människan. Svenskt original af Doktor *Joh. A. Forslund*. Med 2 planscher. 90 öre.

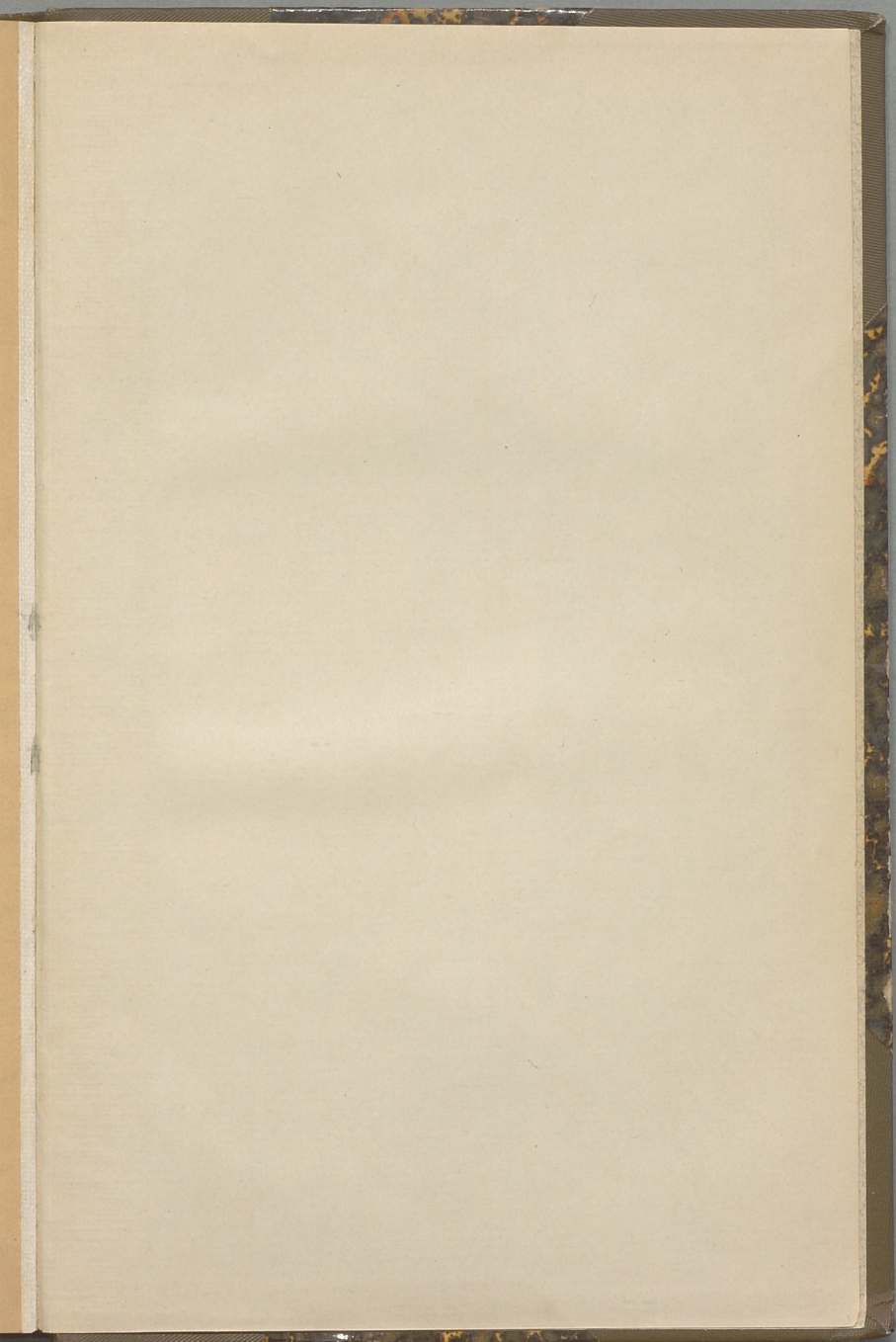
Qvinnans utveckling och bestämelse.

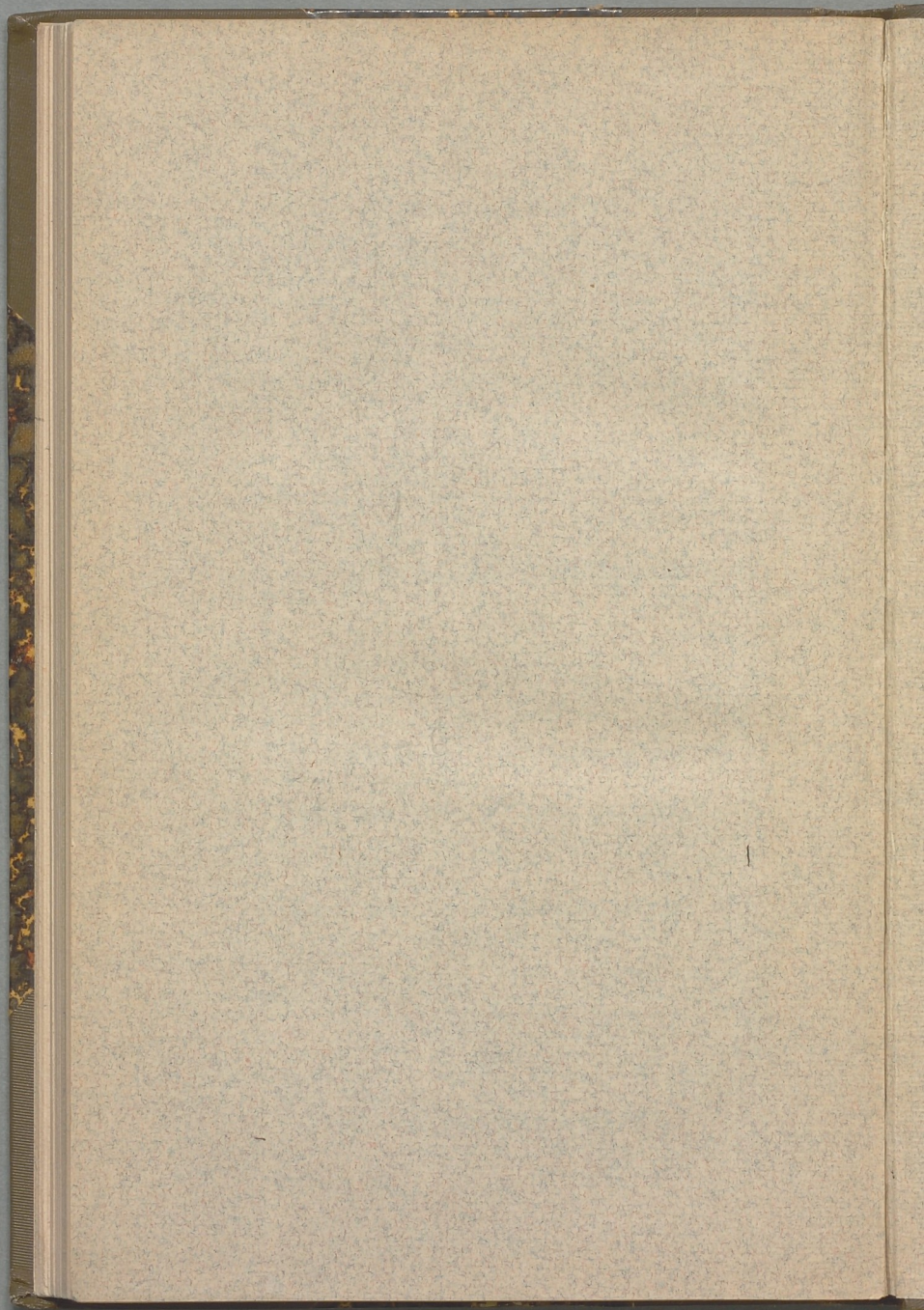
Dietiska bref af Doktor *Adolf Baginsky*. Öfers. af *Wilh. Uhrström* 1 kr. 50 öre.

»Såsom naturligt är, egnar förf. största uppmärksamheten åt den tid, då qvinnan skall blifva moder, äfvensom den närmast föregående och efterföljande tiden, eller, med andra ord, hafvandeskapet, förlösnings- och barnsängen. Vid denna senare lägger förf. särskild vikt på att noggrant och omständligt anföra alla de försigtighetsmått, hvarigenom den unga modrens hemskaste fiende, barnsängsfebern, må kunna, om möjligt utestängas.»

Den unge Mannen

vid sitt inträde i lifvet. Af *W. Guest*. Med förord af Biskop *Landgren*. 50 öre.

Kungl. biblioteket, Stockholm

50001

000 577 068

www.books2ebooks.eu